



**SANAT (RESİM-İŞ) EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN POPÜLER
KÜLTÜRDEN ETKİLENME DURUMLARI**

CEYHUN VURUCU

YÜKSEK LİSANS TEZİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ARALIK, 2016

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 9 (dokuz) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Ceyhun

Soyadı : VURUCU

Bölümü : Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim İş Eğitimi Ana Bilim Dalı

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Sanat (resim-iş) eğitimi alan öğrencilerin popüler kültürden etkilenme durumları

İngilizce Adı : The response status of students art education (art-teaching) by popular culture

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Ceyhun VURUCU

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Ceyhun VURUCU tarafından hazırlanan “Sanat (resim-iş) eğitimi alan öğrencilerin popüler kültürden etkilenme durumları” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nuran SAY

.....

(Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Hülya BÖLÜKOĞLU

.....

(Görsel İletişim Tasarımı, TOBB Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Alev ÇAKMAKOĞLU KURU

.....

(Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 19/12/2016

Bu tezin Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

.....

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkışında birçok değerli kişinin desteği ve katkısı bulunmaktadır. Öncelikle uzun süreli bir çalışmanın ürünü olan bu araştırmanın her aşamasında desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, değerli önerileriyle, verdiği geribildirimlerle beni yönlendiren, bana güvenini sıklıkla ifade eden tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nuran SAY'a teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırma sürecinde tezimin gelişim aşamasına ilişkin fikirlerini eksik etmeyen, çalışmamda önemli katkıları olan Yrd. Doç. Dr Mehmet ŞEREN'e şükranlarımı ifade etmek isterim. Ayrıca nitel araştırma yöntemi ile ilgili öneri ve desteklerinden dolayı Arş. Gör. Hasan TABAK ve Arş. Gör. Emre SÖNMEZ'e, teşekkür ederim.

Hayatımın her döneminde bana güvenip yanımda olan, beni destekleyen ve bugünlere gelmemde en büyük emeğin sahipleri olan, anneme, babama ve kardeşime sonsuz teşekkür ederim.

Ceyhun VURUCU

SANAT (RESİM-İŞ) EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN POPÜLER KÜLTÜRDEN ETKİLENME DURUMLARI

(Yüksek Lisans Tezi)

Ceyhun VURUCU

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ARALIK 2016

ÖZ

Sanat (resim-iş) eğitimi alan öğrencilerin popüler kültürden etkilenme durumlarını ele almak ve konu hakkında görüş elde edebilmek için planlanan bu araştırma nitel olarak tasarlanmış ve araştırmada olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden toplam 15 kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde, öğrencilerin çalışmalarında genelde kendi ilgi ve dikkatlerini göz önünde bulundurdıkları fakat buradaki ilgi ve dikkat unsurlarının da enformasyon çağı gereği popüler kültür piyasası içerisinde şekillendiği anlaşılmaktadır. Araştırma sonucunda, popüler kültürün sanat eğitimi öğrencilerinin özellikle düşünme becerileri üzerinde faydasız etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Bir diğer sonuç ise; sanat eğitimi ile popüler kültür arasında ciddi çelişkili durumların olduğudur. Sanat eğitimi, öğrencilerin anlam dünyalarını genişletirken aynı zamanda düşünsel becerilerini geliştirmeyi ve bu kapsamda üretkenliğini etkili kılmayı amaçlar. Popüler kültür ise, bireyin tüm etkili donanımlarını görmezden gelerek, onu daha önceden hazırda bulundurduğu ürünleri koşulsuz tüketmeye davet eder. Tüketim bireyin vazgeçilmez alışkanlığı haline gelirken bu ürünlerin sürekli olarak piyasa düzeninde hazır halde bulunmaları, düzeylerinin düşük seviyelerde tutulması endişe vericidir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, popüler kültüre dâhil olmuş ve tüketim çarkının bir kolu haline gelmiş

sanat eğitimi öğrencisinin düşünme becerilerinin standartlaşması üretici ve yaratıcı kimliğinin yıpranması, taklit ve kopyaya yeltenmesi de kaçınılmaz görünmektedir. Sonuç olarak yaratıcı, eleştirel, entelektüel, düşünme becerilerinden yoksun öğrenci tıpkı popüler kültür merkezli ticari mekanizmaların amaçladığı gibi herkesleşir ve aynılaşır.

Anahtar Kelimeler : Popüler kültür, sanat eğitimi, olgubilim

Sayfa Adedi : 88

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Nuran SAY



THE RESPONSE STATUS OF STUDENTS STUDYING ART EDUCATION (ART-TEACHING) BY POPULAR CULTURE

(Master Thesis)

Ceyhun VURUCU

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

DECEMBER 2016

ABSTRACT

This research, which is planned to deal with the response status of art education students and to get insight into the subject, is qualitatively designed and phenomenological method is used in this research. Within the scope of the research, interviews were conducted with a total of 15 students from 3rd and 4th grade in faculty of fine arts art teaching department in Gazi University. The collected data were analyzed through descriptive analysis technique. When research findings are examined, it is understood that the students generally take into account their own interests and attention in their study, but these interests and attention factors are also shaped within the popular culture market as a result of information period. As a result of the research, it was concluded that popular culture has useless effects on especially thinking skills of art education students. Another result is that there are serious contradictions between art education and popular culture. Art education aims to improve students' intellectual skills as well as expanding their semantic world and thus making their productivity effective. In contrast, popular culture invites the student to absolutely consume all the products already available by ignoring all his/her well-supported skills. It is worrying that these products are constantly available on the markets and their levels are kept at low levels while consumption becomes an indispensable habit of the individual. When

considered in this context, the standardization of thinking skills and exhaustion of creativity and productivity and attempt to copy seem inevitable for an art student, who has been involved in popular culture and become a part of consumption cycle. As a result, students, lack of creative, critical, intellectual thinking skills, become just like everybody else, as aimed by popular culture-centered commercial mechanisms.

Key Words : Populer culture, art education, phenomenological

Page Number : 88

Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Nuran SAY



İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU	ii
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	iii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sayıtlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar.....	5
1.7. İlgili Araştırmalar	6
BÖLÜM 2	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Sanat Eğitimi	9
2.1.1. Sanat	9
2.1.2. Sanat Eğitimi.....	11
2.2. Popüler Kültür.....	14

2.2.1. Kültür	14
2.2.2. Popüler Kültür	16
2.2.2.1. <i>Popüler Kültürün Arka Planı Olarak Modernite</i>	19
2.2.2.2. <i>Popüler Kültür Eleştirisi</i>	21
2.2.2.3. <i>Popüler Kültür ve Kitle Kültürü</i>	23
2.2.2.4. <i>Popüler Kültür ve Standartizasyon</i>	24
2.3. Popüler Kültür ve Sanat	26
2.3.1. Sanatın Metalaştırılması	26
2.3.2. Sanatta Aynılaşma	28
2.3.3. Pop Sanat.....	29
2.3.4. Postmodernizm	34
2.3.5. Kiç	39
BÖLÜM 3	43
YÖNTEM	43
3.1. Araştırmanın Modeli.....	43
3.2. Çalışma Grubu	44
3.3. Veri toplama Araçları.....	44
3.4. Verilerin Toplanması	45
3.5. Verilerin Analizi	46
BÖLÜM 4	47
BULGULAR VE YORUM	47
4.1. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Popüler Kültür Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	47
4.1.1. Öğrencilerin Popüler Kültür ve Popüler Sanat Hakkındaki Görüşleri	47
4.1.2. Popüler Kültürün Öğrencilere Çağrıştırdığı Sözcükler	52
4.2. Popüler Kültürün İnsana Kültüre Sosyal Yaşama Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	55
4.2.1. Öğrencilerin Günümüz Popüler Kültürü Hakkındaki Görüşleri.....	55
4.3. Popüler Kültürün Sanat Eğitimine Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yorum	61
4.3.1. Öğrencilerin Popüler Kültürün Sanat Eğitimine Olumlu ya da Olumsuz Etkileri Hakkındaki Görüşleri	61
4.4. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Çalışmalarında Popüler Kültürden Etkilenme Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum	65

4.4.1. Öğrencilerin Sanatsal Çalışmalarının Oluşum Sürecinde Popüler Kültür Etkilerine İlişkin Görüşleri.....	65
4.4.2. Öğrencilerin Sanatsal Çalışmalarının Konu Seçimlerinde Popüler Kültür Etkilerine İlişkin Görüşleri.....	69
BÖLÜM 5	73
SONUÇ VE ÖNERİLER	73
5.1. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Popüler Kültür Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar.....	73
5.2. Popüler Kültürün İnsana, Kültüre ve Sosyal Yaşama Etkilerine İlişkin Sonuçlar.....	73
5.3. Popüler Kültürün Sanat Eğitime Etkilerine İlişkin Sonuçlar	74
5.4. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Çalışmalarında Popüler Kültürden Etkilenme Durumlarına İlişkin Sonuçlar	75
5.5. Öneriler	75
5.5.1. Araştırmaya Yönelik Öneriler	76
5.5.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	76
KAYNAKLAR.....	78
EKLER	84
Ek 1. Araştırma İzin Yazısı	84
Ek 2. Araştırma İzin Onay Yazıları	85
Ek 3. Görüşme Formu	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Lucky strike.....	29
<i>Şekil 2.</i> The snail	30
<i>Şekil 3.</i> Just what is it that makes today's homes so different, so appealing?	31
<i>Şekil 4.</i> Sergeant pepper.....	32
<i>Şekil 5.</i> Flag.....	33
<i>Şekil 6.</i> Coca-cola 3 bottles	34
<i>Şekil 7.</i> Marilyn diptych.....	34
<i>Şekil 8.</i> Michael Jackson and bubbles.....	41
<i>Şekil 9.</i> Pink panther	41

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Kültür kavramı bir toplumun duyuş, düşünüş birliğini sağlayan değerlerin tümü olarak tanımlanabilir. Bu anlam gelenek, görenek, düşünüş ve sanat değerlerini kapsar kısaca bilgi anlamını taşır (Hançerlioğlu, 1989, s. 232).

Kültür insana ait bir şeydir; birim olarak ele alındığında ve insanlar bu birimlere yerleştirdiğinde, farklı kültürel birimler arası ilişkideki kültürlerarası iletişim ortaya çıkar. Kültür yaşayan ve bir şeyler yapan, iletişimde bulunan bir varlık değildir. Kültürler arası iletişimi yapan kültürler değil; insanlardır (Erdoğan, 2008, s. 156). İnsan iletişiminin esas olduğu yerde etkileşimlerin yaşanması da kaçınılmaz görünmektedir. Dolayısıyla, tüm kültürel birimler, birbirini olumlu ya da olumsuz tetikler niteliktedir. Bir başka anlatımla iç içe geçmiş bir örüntüler zinciri içinde yer alırlar ve kültürel yapıdaki bu, bir çeşit değişkenlik gibi görünen birimler, her ne kadar birbirleri ile ters düşüp, birbirlerini yadsıysalar da, zeminde birbirlerine çıkış noktası oluşturarak, varlık kazandırır (Demir, 2009, s. 41).

Aslında, ortak anlayış, birlikte barış içinde yaşama, demokratik bir toplum olma, karşılıklı bağımlılık, modernleşme ve çağdaşlaşma gibi kavramlarla desteklenerek sunulan kültürlerarası iletişim girişiminin temel amacı, diğer bir kültürü anlama ve böylece o kültürün insanları, değerleri ve yaşam biçimi üzerinde kontrol mekanizmaları geliştirmektir.

Bütün bunların arka planında ise, üretim ve tüketimin arttırılmasına yönelik firma kültürünün yerleştirilmesi ve örgütsel yapıların işlevselliğinin arttırılması yatar (Erdoğan, 2008, s. 157-158). Popüler kültür oluşumlarının bu aşamada izlerine rastlayabilmek mümkündür; çünkü sermaye piyasasının tekeli elinde bulundurduğu popüler kültür, ticari beklentilerin ve kâr amaçlı güdülerin pazar tezgâhlarındaki en kazançlı silahı haline gelmiştir. Ayrıca sosyal sınıf farkı gözetmeksizin her kesim üzerinde etkili bir güce sahiptir.

Popüler kültür; gündelik yaşama hâkim olan kültür olarak karşımıza çıkar. Yöneten sınıfların, kültürel değerleri ve gelenekleri, egemen ideolojileri doğrultusunda yeni formüller biçiminde yansıtarak yarattıkları, bağımlı bireylere sundukları kültürdür (Oktay, 2002, s. 17). Temel kullanımına göre çoğul kitle tarafından sevilen olgulardan oluşan bu kültür (Benett, 1999, s. 232), teknolojinin gelişmesi ve özellikle kitle iletişim araçlarının etkili kullanımı ile birlikte küresel ölçekte giderek daha fazla alan kaplamaktadır.

Baudrillard (1998)'a göre yemekten giyinmeye, çalışma yaşamından sosyal yaşama kadar hayatın her alanında tutum ve davranışlarımızı popüler kültür etkilemektedir. Bu etki o kadar güçlüdür ki, hayal bile etmek mümkün değildir. Bugün örneğin; mitler gibi, reklamlarda sık sık toplumsal çelişkileri çözer, kimlik modelleri yaratır, mevcut toplumsal düzeni yüceltirler. Ortam modayla gelen güdümlü kültürel yaşamlar sunar. Medya arabuluculuğa soyunur, bireylere kime benzeyeceğini, kime benzemek isteyeceğini, ne yiyeceğini, nereye gideceğini, ne giyeceğini, ne giymek isteyeceğini, kimin nerede hangi kavramda sanat yapması gerektiğini söyler (s. 116). Yani popüler kültürün her aşamasında bir teşvik hali söz konusudur. Buradaki esas amaç ise; kullanım ve tüketimin sürekliliğini sağlamaktır.

Popüler kültürün temel özelliklerinden birisi batı merkezli olmasıdır. Bu durumda, batı toplumlarının teknolojisinin, sermayesinin, tekniklerinin, öykülerinin ve görselliğinin yoğunlaşması popüler kültürün batı merkezli olmaya devam edeceğinin göstergesidir (Hall, 1998, s. 49). Kitle iletişim araçlarının teknik açıdan, nüfuz edebilme, Batı'daki kamusal ve özel hayatı kapsama bakımından sürekli olarak büyüdüğü gayet açıktır. Durum böyleyken iletişim düzeninin (medyanın) çağdaş batı kapitalizminin merkezi referansı olduğunu söyleyebilmek mümkün görünmektedir. Kitle iletişim araçları, kültürleri diğer kültürlerle taşıma gibi evrensel bir fonksiyonu ifa eder. Denilebilir ki, popüler kültür gibi insanlığın yakın dönem kültürel çabaları, tamamen kitle iletişim araçları üzerinden işlerlik kazanır. Kültürleri diğer kültürlerle ulaştırma beraberinde kültürel emperyalizmin de kitle iletişim araçları üzerinden işlerlik kazanması diğer önemli bir konudur (Çağan, 2003, s. 77).

Popüler kültür içerisinde “herşeyin” yerine konulabilecek “hep başka şeyler” mevcuttur. Yani sürekli bir değişim hali vardır; bu değişimin olabilme koşulu ise sıklıkla bıkmaktır, “herşeyden” ve “herkesten”. Bıktırma koşulunu oluşturmak ise popüler kültürün esas görevlerindendir; ancak bu koşul sağlanırsa üretim ve tüketimin sürekliliğine ilişkin piyasa koşulları oluşturulabilir (Demir, 2009, s. 47).

Popüler kültüre ilişkin eleştirel yaklaşımların temeli, popüler kültürün bireyler üzerindeki yıkımlarına dayanmaktadır. Popüler kültürün topluma rağbettekini dayatması, düşünsel mekanizmayı geri planda bırakarak ticari manipülasyonu öne sunması ve bu uzuvda insan özgürlüklerinin kısıtlanması onun yıkım serüveninin başlangıcı olarak gösterilir. Ayrıca popüler kültür içerisinde seviyelerin düşük tutulması, insan ilişkilerinin basit olması, ürünlerindeki tekrar ve standartizasyon algısı onun yıkımlarına dâhil edilebilir.

Popüler kültür, kitle iletişim araçlarıyla daha hızlı ve akıcı bir halde sunmak istediği, popüler halini tasarladığı, ideolojiyi, kimliği ya da görseli saniyesinde topluma aktarır. Bunu yaparken başarılı bir iletişimin kilit noktası olan; “tekrar” algısını kullanır (Tan, 2011, s. 27). Bunun yanı sıra, seri üretimi, standartlaşmayı gerektirir. Standartlaşma, bireyler arasındaki farklılıkları törpüler, onları daha homojen, daha birbirine benzer hale getirir.

Buradan da anlaşılacağı üzere, popüler kültür ürünleri sürekli bir devinim vardır. Fakat bu devinim halinin belirsizliği ve girift yapısı bireyi zaman içerisinde bıkkınlığa iter. Popüler kültüre dâhil olmuş birey araştırmacı, inceleyici, sorgulayıcı ve dolayısı ile yaratıcı yetisini kaybeder. Özgül ifadeden yoksun kalıp, kendine olan güven duygusunu yitirerek karşılaştığı sorunlarla yüzleşmek ve çözümler üretmek yerine onlardan kaçarak popüler kültürün dayatımlarına sığınır.

Sosyal yaşamın neredeyse her alanında karşılaşılan, ister istemez bir şekilde maruz kalınan popüler kültür ürünlerinin sürekli hazır vaziyette bulunmaları, düzeylerinin basit ve taklide uygun olması bireyleri hazırcılığa ve kolaycılığa alıştırmaktadır. Bu sistem dâhilinde tüketim çarkının bir kolu haline gelen bireylerin düşünme becerilerinin ve yaratıcı kişiliklerinin olumsuz etkilendiği düşünüldüğünde popüler kültürün sanat eğitimi üzerindeki etkileri önem kazanır.

Sanat eğitimi; popüler kültürün aksine bireyi kapasitesi doğrultusunda entelektüel, duygusal, eleştirel ve sosyal gelişme açısından destekleyerek onun toplum içerisindeki konumunu sağlamlaştırmayı hedefler. Günümüzün önemli sorunlarından biri olan “çevre” kavramını anlamalarını sağlayarak bu bağlamda sorumluluk alabilmelerini, araştıran, inceleyen,

eleştiren, kendine güvenen, katılımcı bireyler olabilmelerini öngörür (Artut, 2007, s. 116-117).

Sanat eğitimi ve popüler kültür arasında ciddi bir çatışma söz konusudur. Sanat eğitimi bireylerin yaşadıkları ortama farklı pencerelerden bakmalarını sağlayarak onları klişelerden uzaklaştırır. Bireylerin ifade güçlerini arttırarak onlara özgüven olanağı tanır. Popüler kültür ise bireyi sınırlandırır ve onu dünyaya tek bir açıdan bakmaya zorlar. Popüler kültürün sanat eğitimine en önemli etkilerinden birisi olarak bireylerin yaratım kuvvetlerini negatif yönde etkilemesi gösterilebilir. Popüler kültür bireyleri popüler olana yönlendirir; bireyler aynı şeyleri okur, görür, dinler, izler. Neticede okumadan, sormadan, eleştirmeden hareket edip popüler kültürün hazır sunumlarına maruz kalan bireyler yetişir (Gündüz, 2015, s. 399).

Sanat eğitimi, öğrencilere farklı bakış açıları sunarak içinde yaşadığı toplumu analiz edip anlamalarını amaçlarken, gün geçtikçe kapsam kabiliyetini hızla arttıran popüler kültür ise, öğrencileri aynılaştırıp onların içinde yaşadıkları duyguları, düşünceleri sıradanlaştırır. Kısacası bireyleri aynı olaylara farklı tepkiler vermek yerine farklı olaylara aynı tepkileri verir hale getirir. Sanat eğitiminin temel hedefleri ile olan bu çelişkili durumların bireyleri hoşgörüden yoksun, sağlıklı etkileşim ve iletişimden uzak, duygusal, bilişsel algı seviyesi düşük, taklit ve kopyaya meyilli hale getirdiği söylenilebilir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; sanat (resim-iş) eğitimi alan öğrencilerin popüler kültürden etkilenme durumlarına ilişkin kapsamlı bir literatür çalışması yapmak ve sanat eğitimi alan öğrencilerin görüşlerini saptamaktır. Araştırmada bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmaktadır.

1. Sanat eğitimi alan öğrencilerin popüler kültür hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Popüler kültürün insana, kültüre ve sosyal yaşama etkileri nelerdir?
3. Popüler kültürün sanat eğitimine etkileri nelerdir?
4. Sanat eğitimi alan öğrencilerin çalışmalarında popüler kültürden etkilenme durumları nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, sanat (resim-iş) eğitimi öğrencilerinin popüler kültürden etkilenme durumlarını ele almak ve bu konu hakkında görüş elde etmek için planlanmıştır. Öğrencilerin popüler kültürü algılama biçimleri; onların duygularını, düşüncelerini dolayısıyla çalışmalarını etkileyen önemli bir etkidir. İlgili alanyazın incelendiğinde daha çok popüler kültürün bireyleri apolitikleştirmesi, yalnızlaştırması ve bireylerin kişilikleri üzerinde bıraktığı olumsuzluklar üzerinde durulmuştur. Ayrı bir alan olarak, sanat (resim-iş) eğitimi alan öğrencilerin popüler kültürden etkilenme durumlarını bütüncül bir yaklaşımla ele alan sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın akademik bir boşluğu doldurarak alana önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öte yandan sanat eğitimi veren, dolayısıyla yaratıcılığa ve üretkenliğe bağlı yükseköğretim kurumlarında popüler kültürün yarattığı olumsuzluklara yönelik kapsamlı bir literatür çalışmasının yapılması ve bu olumsuzlukların nasıl giderilebileceği ile ilgili tartışma ortamını yaratabileceği açısından önemlidir.

1.4. Sayıtlar

Popüler kültürün sanat (resim-iş) eğitimi öğrencilerine etkilerinin olup olmadığını ortaya çıkartmak amacıyla hazırlanan görüşme formu sorularının yeterliliği için görüşlerine başvurulmuş uzmanların alanlarında yeterli oldukları varsayılmaktadır.

Katılımcıların araştırma sorularına samimi cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın çalışma grubu; Ankara ili Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasından 15 kişi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Araştırmanın konusu ile ilgili olup anlamının bilinmesi, çalışmayı okuyanlara bir bakış açısı kazandıracak nitelikte görülen bazı terimler şu şekildedir:

Kültür: İnsanların fiziksel ve toplumsal çevrelerine uyum sağlayabilmeleri için yarattıkları maddi ve manevi eserlerin tümüdür (Tezcan, 1997, s. 4).

Popüler kültür: “Popüler kültür kökleri yerel geleneklerde bulunan halk inançlarını, pratiklerini ve nesnelerini içerir; popüler kültürün içeriğinde popülerleştirilmiş seçkin kültürel biçimlerin yanı sıra müze geleneği düzeyine yükseltilmiş popüler biçimler de bulunmaktadır” (Mutlu, 2004, s. 15).

Tüketim Toplumu: Tüketim toplumun iletişim biçimidir “ve bir anlamda, tüketim toplumunun tek nesnel gerçekliği tüketim fikridir, gündelik söylem ve entelektüel söylem tarafından sürekli yinelenen ve sağduyu gücüne ulaşmış olan bu yansımali ve söylemsel bileşimdir” (Baudrillard, 2004, s. 185).

Kiç: Değersiz ürüne sebep olan bir zevk körlüğüdür (Turani, 2003, s. 46).

Postmodernizm: 1950’lerin sonlarından itibaren kapitalist kültürün her alanında ortaya çıkan eğilim ve akımları kuşatan kavramsal bir çerçevedir (Yılmaz, 2006, s. 339).

1.7. İlgili Araştırmalar

Eltugay (1999) tarafından hazırlanan “Popüler Kültür ve Yabancılaşma” adlı yüksek lisans tezinde “değişen toplumsal tasarımlar ve üretim tüketim ilişkileri gibi kitle iletişim araçları tarafından yayılan popüler kültürün ‘yabancılaşma’ olgusunu üreten ve bu anlamda da meşrulaştıran pek çok etkiyi barındırdığı” sonucuna varılmıştır.

Aydoğmuş (2006) tarafından. Eskişehir il merkezinde yaşayan ve farklı genel liselerde okuyan öğrencilerin popüler kültürden etkilenme düzeylerini ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla hazırlanan yüksek lisans tezinde, “Popüler Kültürün Lise Gençliğine Etkileri” üzerinde çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, öğrenimlerine devam eden gençlerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ve televizyon izleme alışkanlıkları ile aynı gençlerin popüler kültür değer yargılarını benimseme, tüketim alışkanlıkları ve gelecekte beklentileri arasında ilişki bulunmuştur.

Erol (1999) tarafından hazırlanan doktora tezinde “Türkiye’de Popüler Sanat ve Kitsch” üzerine çalışmıştır. Popüler sanatın ürettiği koşullarda var olan ve yaygınlaşan kitsch’in ülkemizde hangi toplumsal kesimlerde ne tür bir beğeni ile tüketildiğini ve kitsch’i beğenilir kılan özelliklerin neler olduğunu saptamak amacıyla yapılan bu çalışmada yoğunlukla

popüler sanat ve kitsch'in tarihsel kimliği ve yaygınlaşma koşullarından bahsedilmiştir. Araştırma sonucunda popüler kültürel atmosfer içinde, kendine özel işleyişle yayılan kitsch'in bugün toplumun her kesimine değişik görünümde girdiği ve özellikle bütün sanatsal ürünlere bakışta kitsch'e ait değerleri taşıyan bir anlayışın genel olarak hâkim olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra her ürünün kullanılış tarzı ve ele alınış biçiminin onu kitsch kılabilceği sonucuna varılmıştır.

Gündüz (2015) tarafından popüler kültür ve görsel sanatlar dersi ilişkisini incelemek, öğrencilerin popüler kültür algısını, popüler kültürün öğrenciler üzerindeki etkisini açığa çıkarmak amacıyla hazırlanan "Popüler Kültürün Görsel Sanatlar Dersine Olası Yansımaları" adlı makalede; sanat eğitimi ile popüler kültür arasında bir çatışma söz konusu olduğu sonucuna varılmaktadır. Gündüz'e göre sanat eğitimi, bireylere sabit bir bakış açısı sunmak yerine, yaşadıkları ortama farklı pencerelerden bakmalarını sağlayarak kendilerini ifade etme yeteneklerini artırır. Popüler kültür ise öğrenciyi, dünyaya tek bir açıdan bakmaya zorlar. Araştırma da kazanılan bir diğer sonuç ise; popüler kültürün öğrencilerin yaratıcılık süreçlerine ket vurmasıdır.

Satar (2007) tarafından hazırlanan "Popüler Kültür ve Tekrarlanan İmajlar" adlı yüksek lisans tezinde; popüler kültürün, günümüz toplumuna yansımaları, bu yansımalar ışığında toplum ve sanat platformundaki değişikliklerin incelenmesi, örneklenmesi, açıklanması amaçlanmış olup, popüler kültürün getirisi olan imajların topluma, sanata nasıl bir kopyalanma süreci oluşturduğu sorgulanmaktadır. Araştırma sonucunda Baudrillard'ın söylediklerinden örnek verilerek insanların dış gerçeklikle daha az ilişkisi olan gösteriye, benzeşime, imajlara hapsedildiği vurgulanıyor. Bu neticede içinde yaşadığımız dönemde kopyalaşmanın kaçınılmaz olduğu ve kopyalaşan şeylerin birbirlerinin yerine gerçekmişçesine geçmeye çalıştığı sonucuna varılmıştır.

Acartürk (2009)'ün üzerinde çalıştığı "Popüler Kültürde Kitsch Olgusu ve Seramik Sanatına Yansımaları" adlı sanatta yeterlilik tezinde kavramsal olarak kitsch olgusunu irdelenmiş, pratik olarak ise seramik alanında kitsch' in var oluşunu kavramaya yönelinmiştir. Bu tez, kötü, vasat, çirkin, rüküş, zevksiz gibi sözcüklerle tarif edilen kitsch'i, bir olgu olarak anlamayı, anlamlandırmayı amaçlamıştır. Acartürk'e göre kitsch'i anlama çabası onu sosyal, ekonomik ve kültürel koşulları ile birlikte ele almayı şart koşar. Bu amaçla, kitsch'in nesnel zeminini oluşturan popüler kültür kavramı da tez içerisinde incelenmiştir. Araştırma sonucunda özetle kitsch olgusunun hayatımızın içerisinde var olduğu ve olmaya devam

edeceği saptanmıştır. Aynı zamanda resimden, heykele, mimariden müziğe, sinemaya ve seramiğe kadar tüm sanat dallarında kendisine önemli bir yer edinmiş olduğu, bu var oluşu ile de kendi iç dinamiğinde inanılmaz bir okunurluk ve izlenirlik düzeyi yakaladığı ortaya konmuştur.

Yücel (2009) yüksek lisans tezinde “Popüler Kültürün Sanat Eğitimine Etkileri” üzerinde çalışmıştır. Bu çalışma günümüzde her alana sızmış popüler kültürün yol açtığı zararları ve sanat eğitimine etkilerinin saptanması amacıyla yapılan bir araştırmayı içermektedir. Çalışmanın bulgularına bakıldığında öğretim elemanları ve öğrencilerden elde edilen sonuçlara göre genel olarak popüler kültürün sanat eğitiminde etkili olmadığı ancak öğrencilerin, öğretim elemanlarına göre popüler kültürün daha fazla etkisinde oldukları saptanmıştır.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde sanat eğitimi ve popüler kültür kavramlarına ilişkin kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Sanat Eğitimi

2.1.1. Sanat

Sanatı keskin sınırlar çerçevesinde tanımlamak güçtür. Bu sebeple araştırmacılar tarafından ortaya konulmuş onlarca tanım mevcuttur. Bu tanımların en genel derlemesi şudur. Sanat insanların duygu, düşüncelerini belirli estetik, teknik kurallara göre madde ile maddede ifade etme biçimidir (Balamir, 1999, s. 3).

Sanat, sanatçı ile izleyen arasında, toplumlar arasında hatta çağlar arasında bir iletişimdir. Yaşadığımız dünyanın tahribatını hiçe sayarak binlerce yıl öncesini günümüze ulaştırır. Sanatın erişilmez gücü sayesinde bugün hala geçmişi bilir, yorumlarız (Ünver, 2002, s. 3). İnsanoğlunun en eski kazanımlarından biri olma özelliğini taşıyan sanat, insanlık tarihi boyunca türlü nicelik ve nitelik değişimlerine uğramasına karşın halen varlığını sürdürmektedir (Çağan, 2003, s. 232). Sanatın varlığını devam ettirme olayı, insanla olan yakın ilişkisinden kaynaklanır. Bu ilişkinin temelinde ifade yatar. Sanatı doğru bir biçimde anlayabilmek, onu doğru tanımlayabilmek için öncelikle onu insanoğlunun gereksinimlerinden birisi olarak görmek gerekir. İnsanın güzeli sevme ve güzelden aldığı ruhi içermeyi ifade etme isteği sanatın doğumuna sebep olmuştur.

İlk çağlardan bu yana insanların arasındaki iletişimin nasıl ortaya çıktığı bilinmediği gibi, sanatın da nasıl ortaya çıktığı bilinmemektedir fakat bilinen bir şey vardırki sanatın ilk

örneklerinin ilkel toplumlarda ortaya çıktığıdır. Bu örneklerin temelinde yararlılık ilkesi yatar. İlkelerin barınma amaçlı inşa ettikleri bir yontu ile bir imge arasında yararlılık açısından hiçbir fark olmadığı düşünülmektedir. Yontular onları yağmurdan, fırtınadan, vahşi hayvanlardan korurken imgeler ise doğal olmadığına inandıkları büyü ve ruhlardan korur. 19. yüzyılda İspanya’da ve Güney Fransa’da mağara duvarlarında bulunan resimler bu korunma içgüdüsünün dışavurumudur ve resim sanatının bilinen ilk örnekleri olduğu düşünülmektedir (Gombrich, 2007, s. 39).

Geçmişte insanlar belirli amaçlar doğrultusunda üretmeye başlamışlardır. Dolayısıyla sanatın varoluşunda etkili olan en önemli öğelerden biri amaca hizmet etme güdüsüdür. Sanatı bütünüyle tanımlayabilmek ve sanat sürecine dâhil olabilmek için sanatı besleyen durumları anlamaya çalışmak gerekir.

Sanat yalnızca insanın yaratabileceği bir şeydir. Var olabilmesi için akıl, deneyim, beceri, yetenek, bilgi ve duyarlılık gibi insana özgü pek çok donanımın bir arada olmasını gerektirir. Kurgulayan, düşünen, düşleyen, arzulayan ve parçaları bir araya getiren varlık insandır. Sanat, bu anlamlardaki seçim ve tercihler yoluyla oluşur ve bunlardan biri ya da birkaçı eksik olduğu zaman yetersizliğini hissettirir. Yani oldukça zor ulaşılan bir iletişim aşamasıdır sanat (Çakır, 2002, s.6).

İnsan çevresindeki hareketliliği algılama, çevresinde olup bitenleri sistematik olarak ayrıştırma kabiliyeti ile diğer tüm canlılardan ayrılmaktadır. İnsan, yaşananları algılayıp üzerine düşünür ve birtakım çıkarımlarla dışavurur. Bu kapsamda, insan doğasının gereğince ifade etme yetisi ortaya çıkar. İnsanın kendini ifade etme isteğinin temelinde yatan şey haz duygusudur. İnsan duygu ve düşüncelerden oluşan bir varlık olduğu için haz duygusu onun için bir araçtır. Dolayısıyla insanlık tarihi kadar eski olup, insanla beraber varlığını sürdüren sanat, haz duygusu kaybolmadıkça var olmaya devam edecektir.

Haz duygusunun haricinde insanın varlığını algılayabilmesinin ön koşulu düzen ve kompozisyon isteğidir. İçinde bulunduğu ortamı kontrol etme isteği ve müdahale etme arzusu sanatın estetik niteliklerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Artut, 2007, s. 19).

Sanatın önemli ve gerekli olduğunu belirten Erbay’a göre sanat, bireyin sosyal ilişkilerini ayarlamasına, işbirliği yapabilmesine, doğruyu ifade edip seçebilmesine, öğrenme isteğinin artmasına, üretken olmasına yardımcı konumda bulunur (Erbay, 2000, s. 11).

Araştırmacılar tarafından sanat üzerine birçok tanım yapılmıştır. Bunlardan bir kaçı şu şekildedir:

Erinç (2009)'in belirttiği üzere “sanat, gözümüz, kulağımız ya da zihnimiz aracılığı ile bize haz duygusu yaratandır. Bu haz duygusu biraz gelenekseldir, biraz ezberdir adeta biraz şartlı reflektir” (s. 12).

Artut (2007)'a göre “sanat, insan ile doğadaki nesnel gerçekler arasındaki estetik ilişkinin dışavurumudur” (s. 20).

Sanat diye bir şey yoktur aslında. Yalnızca sanatçılar vardır. Bir zamanlar bazı adamlar renkli toprakla bir mağaranın duvarına kabaca bizon resimleri çiziktiriyordu; bugün de bazıları boya satın alıp duvar ya da tahta perdeleri resimliyor ve daha birçok başka şeyler üretiyorlar. Tüm bu etkinlikleri sanat diye tanımlamakta hiçbir sakınca yok, yeterki bu sözcüğün yer ve zamana göre birbirinde değişik anlamlara gelebileceği unutulması. Ve günümüzde nerdeyse bir korkuluk veya tapınma aracı haline gelen ve büyük S ile başlayan Sanat'ın var olmadığının bilincinde olunulsun (Gombrich, 2007, s. 15).

2.1.2. Sanat Eğitimi

Eğitim, insanlığın ilk ortaya çıktığından bu yana, onları belirli amaçlar çerçevesinde yetiştirme sürecine verilen isimdir. Okullar eğitim denildiğinde akla gelen ilk kurumlardır. Fakat insanların oluşturdukları bütün gruplar aile, iş yeri, arkadaş grupları eğitimin bir parçasıdır. Eğitimin en önemli amacı ise toplumun kültürlenmesine katkı sağlamaktadır (Artut, 2007, s. 89).

Balamir' e göre sanat eğitiminin amacı doğrudan kişinin düşüncesini, duyarlılığını geliştirmek; onu dünyaya ve insanlara insanca bakan, sezgisel ve algısal açıdan kuvvetli hale getirmektir (Balamir, 1999, s. 12). Sanat eğitiminin temelinde, toplumsal ve kültürel bir varlık olan insan vardır. İnsan, bilişsel, duyuşsal, devinişsel yanlarıyla bir bütündür (Uçan'dan aktaran Ünver, 2002, s. 5).

Sanat eğitiminin genel eğitimin bir parçası olduğu düşünülmesine rağmen, o kendine özgü kuralları, uygulama şekilleri olan bir alandır (Aykaç, 2004, s. 221).

San'a göre; sanat eğitimi, yerel anlamda ele alındığında ülkemizde, evrensel anlamda ise dünyada hâlen tartışılan bir olgudur. Sanat eğitiminin bütününe bakıldığında güzel sanatların tüm alanları, aynı zamanda örgün eğitimin yapıldığı eğitim kurumları ile kurum dışı yaratıcı sanat eğitiminin tamamını (resim, seramik, heykel, görsel iletişim, tasarım, fotoğraf, mimari, müzik, sinema, tiyatro, edebiyat, ekolojik sorunlar vd.) kapsadığını görürüz. Biraz daha sınırlayacak olursak ilk ve orta öğretim kurumlarında verilen dersleri (resim, grafik, tasarım,

üç boyutlu çalışmalar) içine aldığını da söyleyebiliriz. Yararcı bir yaklaşımla yapmış olduğumuz sanat eğitimi tanımını kişiselleştirecek olursak, insanların yaşamı boyunca elde ettiği sosyal birikimlerini kazanımlara dönüştürmek olarak da değerlendirebiliriz (San'dan Aktaran Ünver, 2002, s. 5).

Temel sanat eğitimi girift ve karmaşık bir süreç olarak anlaşılmalıdır. Bu süreç içinde, görsel yoğurumsal alandaki uygulamalı çalışmalarla aynı alana ilişkin kuramsal bilgiler ve sanat bilimine dayalı bilgiler belirli bir amaca yöneliktir. Yeti ve beceriler görerek, yoğurarak, çizerek, inşa edip kurarak, nesneler ve gerçekliğe bağlantı kurularak, bu konulardaki davranışlar ve bilinçlenmeye yönlendirilir (San, 1983, s. 26).

Sanat eğitimi, sanatla uğraşan ve sanat eserini değerlendirip yorumlayan kişide harekete geçen tüm zihinsel süreçleri (algılama, düşünme, çağırışım) güçlendirmeye yönelik bir eğitim biçimidir (Aykaç, 2004, s. 227). Öğrencileri yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme, öğrenmeyi öğrenme, sezgilerini geliştirme, iletişim kurma, araştırma becerileri kazandırma, estetik duyarlılık sahibi olma, insan olduğunun bilincine varma hususlarında bilgilendirmeyi amaçlar (Balamir, 1999, s. 39).

Artut (2007, s. 118) “Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri” adlı kitabında sanat eğitiminin işlevlerini bireye kazandırdıkları bakımından şu şekilde ifade etmektedir:

1. Yaratıcılığını geliştirmek.
2. Araştırmacı, inceleyici, sorgulayıcı bir kimlik kazandırmak.
3. Entelektüel, kültürel bakış açısını geliştirmek.
4. Kendine olan güven duygusunu kazandırmak, kendini tanımlamasını olanaklı kılmak.
5. Eleştirel bakış açısı, eleştirel düşünce ve sezgi gücünün gelişimini sağlamak.
6. Sanatsal sorunları çözebilme becerisine işlerlik kazandırmak.
7. Görme becerisi, olasılıkları tahmin edebilme gücünün kazandırılması.
8. Sağlıklı etkileşim ve iletişim gücünün kazanımına olanak sağlamak.
9. Taklit ve kopyacılıktan uzak özgün ve yaratıcı bir anlayış geliştirmek.
10. Teknik bilgi ve beceri, deneyim kazandırmak.
11. Manevi (tinsel), duyuşsal, bilişsel, algısal gücünün gelişimine olanak sağlamak.
12. Sorunlarıyla başa çıkabilme, kendini ifade edebilme, deşarj olabilme gücünün, ortamının yaratılması.
13. Sosyal ve duygusal gelişimine katkıda bulunmak. Sağlıklı düşünme ve kişilik gelişiminin kazandırılması.
14. Modern sanat yapıtlarına karşı bakış açılarının geliştirilmesi

Sanat eğitiminin amaçlarından biri, yaratıcı bireyler yetiştirmektir. Yaratıcılık eleştirel bakmak, farklı ve özgün olmak, ayrı çözüm yollarından giderek yeni sonuçlar çıkarmak ve değişim sürecinde öznel iç yaşantının farklı dışavurumudur (Balcı, 2004, s. 379). Yaratıcılık insana özgü bir yeti olduğuna, her insanda bu yeti bulunduğuna göre sanat eğitimi bütün bireyler için gereklidir. Yaratıcı kişilerin çağdaş eğitim sürecinin hızla gelişmesi için merak, yenilikleri sevmek, mizah duygusunun gelişmiş olması, sorunlara farklı çözümler üretebilme yetilerinin olması gerekir (Ünver, 2002, s. 27).

Sanat eğitiminin amaçları ile hedeflenenler ise; sanatsal aktivitelerin (sanatsal etkinliklerin) ve yaratıcılığın doğasını tanımaları ve benimsemeleri duygusal, duyuşsal, bilgisel, entelektüel etkinliklere bağlı artistik beceriler kazanmaları, sanatsal etkinliklerle ilgili ortaya çıkan düşünce ve hareket özgürlüğü ile ilgili bazı olasılıkları öğrenmeleri, görme ayımsama (görsel duyarlılığın gelişimi) ve görsel olan her şeyin netleşmesine olanak sağlayan aktif bir algılama işlevi olduğu şeklinde beceri kazanmaları, sanat yapıtlarını değerlendirecek, onları ayımsayabilecek nitelikli, sanat tarihi ve estetiksel bilgi birikimine sahip olmalarıdır (Söylemez, 2004, s. 394).

Sanata dair en önemli özelliğın anlatım olduğunu ifade eden Artut (2007, s. 115)'a göre günümüzde çağdaş sanat eğitiminin esas amacı bireyi, kapasitesi dâhilinde entelektüel, duyuşsal, sosyal gelişme açısından eğiterek kendi içsel istemlerine yanıt verebilen konuma getirmektir.

Artut (2007, s. 116-117) “Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri” kitabında sanat eğitiminin genel amaçlarından ayrı özel amaçlarını şu şekilde belirtmiştir.

- 1- Sanatsal aktivitelerin (sanatsal etkinliklerin) ve yaratıcılığın doğasını tanımaları ve benimsemeleri.
- 2- Duygusal, duyuşsal, bilgisel, entelektüel etkinliklere bağlı artistik beceri kazanmaları
- 3- Sanatsal etkinliklerle ilgili ortaya çıkan düşünce ve hareket özgürlüğü ile ilgili bazı olasılıkları görmeleri
- 4- Görme, ayımsama (görsel duyarlılığın gelişimi) ve görsel olan her şeyin netleştirilmesine olanak sağlayan aktif bir algılama işlevi olduğu şeklinde beceri kazanmaları. Sanat yapıtlarını değerlendirebilecek, onları ayımsayabilecek nitelikli, sanat tarihi ve estetiksel bilgi birikimine sahip olmalarını sağlamak.
- 5- Günümüzün en önemli sorunlarından biri olan “çevre” kavramının ne anlama geldiğini anlamalarını, yetişkin bir birey olarak onun geliştirilmesi için duyarlı olmalarını, sorumluluk alabilmelerini sağlamak.
- 6- Araştıran, inceleyen, sorgulayan, hoşgörölü, geniş, özgür düşünceli bireylerin yetişmesine olanak sağlamak.
- 7- Toplumsal ve kültürel yaşamda kendine güvenen katılımcı, sorumluluk sahibi, üretken kişiliklerin oluşumuna katkı sağlamak.

Sanat eğitiminin içerisinde yer alan duygu, algılama, imgeleme, düşünme, yaratıcı, üretici kavramları sanatın varoluşunu sağlayan temel yapı taşlarıdır. Sanatta yaratma durumu

subjektif ya da objektif ilkelerle olmaktadır. Fakat objektif yöntem bağımlıdır dolayısıyla ortaya çıkan işlerin karakteri genelde realist ya da natüralist olur. İşte temel sanat eğitimi bu sebeple sübjektif yaklaşımdadır. Subjektif yaklaşım, öğrenciyi merkeze alarak onu kendi problemini çözme noktasında destekler ve bağımlılığını azaltır (Balamir, 1999, s. 6).

2.2. Popüler Kültür

2.2.1. Kültür

Kültür kavramının ne tek, ne de herkesin kabul edebileceği bir tanımlamasını yapmak kavramın doğası gereği zordur. Kavramın hâkim olduğu literatürde farklı ideolojik çerçevelerin getirdiği çeşitli tanımlamalara rastlamak daha yaygın bir durumdur (Çağan, 2003, s. 30).

Kültür kavramının kökenine bakıldığında Latince “cultura” kavramından geldiği bilinmektedir. “Cultura” bir şeyi yetiştirip büyütme sürecine verilen isimdir. Aydınlanma çağına gelindiğinde insan beyinin geliştirilmesi anlamında kullanılan bu terim sırasıyla Fransızca, İngilizce ve Almanca’da yer bulmuştur. Tarihsel süreçte zaman zaman Latince “civilis” kavramından gelen uygarlık terimi ile eş değer veya karşılaştırmalı olarak da kullanılmıştır (Erdoğan ve Alemdar, 2005, s. 20).

Güvenç’e göre kültür çok yönlü, geniş bir kavramdır. En geniş sınırlarına sosyoloji çerçevesinde ulaşır. Sosyolojik anlamına göre, kültür bir yaşama biçimidir ve insanoğlu ile yaşıttır. İnsanoğlunun varlık sürecinden itibaren, insanın olduğu her yerde varlığını sürdürüp, gelişip, değişmektedir. Ayrıca kültür, antropolojide şu temel kavramlar karşılığında kullanılmakta olan soyut bir sözcüktür:

a-) “Kültür, bir toplumun ya da bütün toplumların birikimli uygarlığıdır.

b-) Kültür, belli bir toplumun kendisidir.

c-) Kültür, bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesidir.

d-) Kültür, bir insan ve toplum kuramıdır” (Güvenç, 1996 s. 95).

Araştırmacılar tarafından ortaya konulmuş farklı kültür tanımları mevcuttur. Bunlardan birkaçı şu şekildedir:

Kültür insan ve insanlık için insanların davranış, yaşayış biçimlerinden ortaya çıkan hatta kimi insana rağmen yaratılmış, keşfedilmiş her şeydir. Algılayabildiğimiz kavrayabildiğimiz

her şey... Bir başka deyişle, insanoğlunun kendi adına, kendi mutluluğu, rahat ve potansiyel güçleri adına kendinin var ettiği, var edebildiği her şeydir (Erinç, 1995, s. 10).

Kültür adetlerden, tüketim mallarından, farklı toplumsal gruplaşmalar için yapılan anayasal belgelerden, insana özgü düşün ve becerilerden, inanç ve törelerden oluşan bütünsel bir toplamdır (Malinowski, 1990, s. 39).

Dönmezer (1999)'e göre “kültür, bilgi, inanç sanat, ahlak, hukuk, örf ve adetlerden ve insanın, toplumun bir üyesi olarak bütün yeteneklerinden oluşmuş karmaşık bir bütündür” (s. 99).

“Kültür ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak, insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür” (Güvenç, 1996, s. 101). Bir toplumda geçerli olan kültür ise, geçmişten günümüze süregelen, her türlü duygu düşünce, dil, sanat ve yaşayış unsurlarının tümünün bileşkesinden oluşan edinilmiş, geniş, sistemli bilgi olarak tanımlanabilir. O toplumun ortak değerlerinin, diğer toplumlardan nasıl ve nerede ayrıldığını gösterir.

Erdoğan ve Alemdar (2005)'a göre “kültür halkın paylaştığı kaideler, adetler ve alışkanlıklardır. Kültür bireylerin etkileşiminde neyin doğru ve önemli olarak düşünüldükleridir. Kültür aynı zamanda değerle olan objelerdir” (s. 22).

Kültür değerler, gelenekler, maddi objeler, inançlar ve yaşanılan çevre tarafından biçimlendirilen özel bir yaşam biçimidir (Williams'tan aktaran Lull, 2001, s. 95).

Araştırmacılar tarafından kültür kavramına dair yapılan tanımların ortak yönlerinden hareketle, toplumların ortak erekler çerçevesinde belleklerinde biriktirdikleri duygu, düşünce, inanç, yaşayış ve davranışlarının tümü yani toplumsal bellek olarak da kabul edilebilir, kültür. Bir topluluğun özümlediği maddi, manevi öğelerin tümünün kuşaktan kuşağa aktarımıyla süreklilik bulur. Bu bağlamda düşünüldüğünde kültürün kronolojik ve tarihsel yapısı ortaya çıkar.

Kültür, iletişim sayesinde geniş sınırlara ulaşır, yayılır. Kuşaklar iletişim aracılığıyla kültürleri ile ilgili kazanımlarını aktarırlar. Dolayısı ile iletişimin olmadığı yerde kültürden bahsetmek pek mümkün olmayacaktır (Yıldız, 2005, s. 3).

Yıldız (2005, s. 11-12)'a göre, kültürün özellikleri şunlardır:

a-) “Kültür, öğrenilebilir ve öğretilebilir.

- b-) Kültür, tarihsel ve sürekli dir.
- c-) Kültür, toplumsaldır.
- d-) Kültür, ideal veya idealleştirilmiş kurallar sistemidir.
- e-) Kültür, ihtiyaçları kar ılayıcı ve doyum sağlayıcıdır.
- f-) Kültür, değişir.
- g-) Kültür, birleştirici ve b t nle tiricidir.
- h-) Kültür, bir soyutlamadır”.

Meriç (1986)’in az ya da çok, bir şekilde kalıpla an d   n  , duyu  ve davranış tarzları dediği kültür (s. 12), toplumların  e itlendiği noktaları işaret eder. Toplumsal yapılar kültür sayesinde birbirlerinden farklılaşır.

“İnsan materyal hayatının ve bu hayatın bilincini üretme biçimiyle beli zaman ve yerde kendinin ve topluluğunun kimliğini anlatır ve kaçınılmaz olarak kendini doğrudan “ tekilerden” ayırır” (Erdoğan ve Alemdar, 2005, s. 14). Kültür eyleminin içerisinde yeni bir düzen yaratma ve devinim vardır. Kültür toplumlarında eylemden çok eyleme katılım önemlidir. Yani bir toplumda ortaya çıkabilecek olan muhteşem sanat eserindense, o toplum tarafından uğraş edinilmiş olan resim yapma eylemi çok daha önemlidir ( ağan, 2003, s.28).

2.2.2. Popüler Kültür

Popüler başlangıçta Latince pop laris kelimesinden türeyerek halka ait anlamına gelen hukuki ve siyasal bir terim olarak kullanılmıştır (Williams’tan aktaran  ağan, 2003, s. 33). “Popüler kelimesinin etimolojisi, “populace, popülasyon, public, publicaton, pub, people,” gibi kökenlerle akrabalıklara dayanır. Hatta e  anlam olarak common, demos, demokrasi gibi sözcüklerle de ilişkilendirilebilir” (Batmaz, 2006, s.19). Bu bağlamda kökeninde halk, halka ait, halkın anlamlarını taşıyan “popüler kavramının yörüngesi, günümüzde “kültür” kavramıyla beraber kullanımında halkın kültüründen ziyade, çoğunluk tarafından sevilen ve seçilen kültür anlamına doğru kaymıştır. Dolayısı ile popüler kültürün belli bir gruba sahiбелиęi yoktur ve belli bir kitlenin ürünü değildir. Pop lerdir, herkesi olmasa bile hemen hemen herkesi  ağı tırabilir” (Erdoğan ve Alemdar, 2005, s. 33).

Popüler kültürün genel karakterini tanımlayan Erdoğan, kavramın günümüz i leyi i hakkında önemli saptamalarda bulunmaktadır. Erdoğan (2004, s. 75)’a göre popüler kültür:

1. Formüller ve tekrarlarla standartlaşmıştır,
2. Daha çok dileklerin gerçekleşmesini (fantezileri) ön plana çıkartır,
3. Sistemin ve pazarın çıkarına ise (moda, soda, yiyecek, içecek, eğlence) kolektifliği destekler; çıkarına karşıysa (örneğin işsizlik, grevler, ücret sorunu) bireyselliği vurgular,
4. Ahlak ve resmi sansür karşısında risk almaz, çünkü amaca ulaşmak bu tür riski dışlar,
5. Halk/folk kültüründen farklı olarak, popüler kültür onu kullanan toplum tarafından üretilen kültürel kaynaklardan oluşmaz,
6. Sadece ürün tüketilmez aynı zamanda insanın kendiyle ve başkalarıyla olan ilişkisel anlamlar tüketilir ve üretilir (“Marlboro” zehrinin tüketimiyle, “Samsun” zehrinin tüketiminin tükettiği ve ürettiği ilişkisel anlamlar farklıdır: Örneğin, kişisel ve sosyal statü ve sınıfsal farklılıklar üretilir),
7. Yaratılan duyarlılık ve duygusalılıklarla burjuva üretim ve yaşam tarzı yüceltilir ve idealleştirilir,
8. Gösteriş ve imajlar/görüntüler özün üstüne çökertilir, önüne geçirilir

Oktay (2002)’a göre popüler kültür, yöneten sınıfların, kültürel değerleri ve gelenekleri, egemen ideolojileri doğrultusunda yeni formüller biçiminde yansıtarak yarattıkları, bağımlı bireylere sundukları kültürdür. Dar anlamıyla emeğin gündelik olarak yeniden üretilmesinin ön koşullarını sağlar” (s. 17). Popüler kültür olgu değildir, yaygın ideolojinin cisimleşmiş halidir (Batmaz, 2006, s. 136).

Popüler kültür aslında zaten sahip olduğumuz şeylerin endüstri çağı dolayısı ile teknolojiyle süslenerek yeniden üretilip, pazarlanması ve tüketilmesine dayanan bir kültürdür. Popüler kültür ticari kaygılar içeren, malla gelen, malın alınıp satılması hakkındaki ilişkidir (Erdoğan ve Alemdar, 2005, s. 34-35). Popüler kültürün gündelik yaşam kültürü olması dolayısıyla gerçekliğin olumsuz yanlarından kurtulmaya yarayan, yapay mutluluklar üreten bir kültür olduğunu belirten Oktay, ayrıca popüler kültürün zaman zaman uyumlandırılmış içeriklerinde gerçekliğe ilişkin doğru sezgiler ortaya koyma yeteneği olduğunu ve bağımlı sınıfların kendiliğinden muhalefetini yansıtmayı başardığını belirtmektedir (Oktay, 1995, s. 23).

Popüler kültür ürünleri kitleler hedef alınarak üretildiklerinden standart özelliklere sahiptir ve sıradandır. Ayrıca popüler kültür, gündelik hayatın kültürü olduğu için, realitenin olumsuz yanlarından kurtulmaya yarayan, yapay mutluluklar üreten bir kültür biçimidir (Düzgün, 2004, s. 149).

Popüler kültürün akademik alanda sanattan, edebiyata ve iletişime kadar birçok disiplin içerisinde oldukça farklı çeşitlerde ele alındığını belirten Erdoğan ve Alemdar (2005, s. 40) durumu şu ifadelerle açıklamaktadır:

- a. Popüler sanat, popüler mimarlık, Popüler tasarım
- b. Kitle iletişimi (elektronik iletişim ve internet; film, müzik, radyo, televizyon, basın, kitap, dergi, reklamcılık, halkla ilişkiler)
- c. Eğitim, eğitim felsefesi, genel eğitim ve eğitim kurumları
- d. Yiyecek ve halkın yaşam yolları
- e. Edebiyat (şiir, roman, güldürü, korku, macera, detektif, tarihselkurgu, aşk, bilim-kurgu ve fantezi hikayeleri, romanları)
- f. Giyecek, vücut ve görünümü
- g. Koleksiyon olanları toplama
- h. Teknoloji
- i. Metodoloji
- j. Performans ve tiyatro (dans, müzik, sahne)
- k. Yer ve zaman: etnik kültürler
- l. Fiziksel popüler kültür (eros ve porno; spor, çocuk edebiyatı)
- m. Yaşlılık, ölüm ve ölme
- n. Savaş ve cinayet

Popüler kültürü ele alırken onu halk kültüründen tamamıyla ayrı tutmak kavramın bütünüyle anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle popüler kültür kavramını tanımlarken halk kültürü ile arasındaki etkileşime değinmek gerekir. Popüler kültür temalarını ve özünü halk kültüründen almakla birlikte işleyişi üretimi ve işlevleri açısından halk kültüründen tamamen ayrılan çağdaş bir kültürdür. Popüler kültür kavramının karşıladığı anlama bakıldığında içerisinde halkın çoğunluğu ya da tamamı tarafından kabul edilmişlik bulunur. Dolayısıyla popüler kültüre, halk, halkın isteği, halk tarafından benimsenen gibi üstü örtülü anlamlar yüklenir. Kavrama böylesi yaklaşan kişilere göre popüler kültür bireyi başkaldırıya, direnişe iter (Çağan, 2003, s. 44-45).

Batmaz (2006)'ın belirttiği üzere popüler kültür, gündelik yaşamın kültürüdür. Geniş anlamıyla, belirli bir yaşam tarzının ideolojik olarak yeniden üretilmesinin ön koşullarını oluşturur (s. 257).

Batmaz (2006, s. 97-98)'a göre popüler kültürün özellikleri şu şekilde belirtilebilir:

- a- Biçim olarak orta karmaşıklıktadır.
- b- Parayla elde edilebilir, oldukça ucuzdur.
- c- Copyright, patent veya sahiplik yoluyla tüketime açıktır.
- d- Aktarımı ya da iletimi, ortam ve teknoloji olarak dolaylıdır.
- e- Bilinen bir kaynağı ya da yaratıcısı (üreticisi) vardır.
- f- Standartlaştırılmış, yeniden şekillendirilmiş veya çoklaştırılmış olarak gösterime sunulur.

- g- Kültürel değerleri ve gelenekleri, yeni formüller biçiminde yansıtır.
- h- Üreten ve tüketen arasında sosyal statü farkı vardır.
- ı- Üreticileri ve sunucuları profesyoneldir.
- i- Ürün tüketiciye dönüktür.

Popüler kültür kavramı günümüzde “nüfusun büyük çoğunluğunun kültürü”, “çoğunluk için olan kültür” veya “çoğunluk tarafından izlenen, tutulan, tercih edilen kültür” olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla, popüler kültür artık belli bir yerel topluluğun ürünü değildir, çoğunluğundur. Herkesin değilse bile yaklaşık olarak herkesindir (Erdoğan, 2001, s. 77).

Araştırmacılar tarafından çeşitli görüş ve tartışmalar ile ele alınan popüler kültürü sosyal yaşam içerisinde her an gözlemleyebilmek mümkündür. Bu durumun temel nedeni, popüler kültür ve ürünlerinin yayılımına basamak olan kitle iletişim araçlarının çoğulluğu ve etkinliğidir.

2.2.2.1. Popüler Kültürün Arka Planı Olarak Modernite

“Popüler kültürü anlamının gereği olarak tarihsel sürecin modernlik dönemine bakılmasının sebebi kapitalizm ve modern dönemin başat özelliklerinin, popüler kültürün yaratıcı unsurunu oluşturmalarıdır” (Çağan, 2003, s. 38). Bu kapsamda, popüler kültür üzerine daha kesin ayrımlar yapabilmek için “modernite” kavramını netleştirmek gerekir.

Modern kelimesinin etimolojisi incelendiğinde, Latince “modernus”tan onunda “henüz, şimdi” anlamlarına gelen moda kelimesinden türediği görülür (Armağan, 1992, s. 71). Bilinen tanımlamalarının ardında ise batılı gibi olmak, batılılaşmak gibi anlamlar yatar.

Latince biçimi ile “modernus” kelimesinin, ilk defa milattan sonra 5. yüzyılın sonuna doğru Roma’nın putperestlik geçmişini o sıra Hristiyanlığın resmen kabul edildiği dönemden ayırmak için kullanıldığı bilinir. Bugüne kadar varlığını sürdüren modern terimi belli bir içerik değişimine de uğramıştır ve artık eskiden yeniye geçişi vurgulamak üzere kullanılmaktadır (Sevil, 1999, s. 15).

Gidens (1998)’a göre modernlik kavramı, 17. yüzyılda Avrupa’da başlayan ve sonraları hemen hemen bütün dünyayı etkisi altına alan toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimlerini işaret eder (s. 11). Aydın dünyanın ardında yatan modernite, gelenekleri yıkıp rasyonel devrimleri amaç edinir. Bireyi ve bireyin içinde yaşadığı dünyayı radikal değişikliklere tabii

tutar. Modernite ile birlikte süregelen yeni dünya görüşü, artık düne ait yöntemlerin işe yaramayacağı ve bir o kadar da karmaşık olan bir düzen içerisinde vuku bulur (Çağan, 2003, s. 16).

Modernitenin devinim halinde olması modernizmi yaratır. Modernizm, 19. yüzyılda sanatta ve edebiyatta meydana gelen köklü değişimlere karşılık olarak ta kullanılır. Modernizmin ortaya çıkışının altında yatan sebepleri Batının elinde bulunan bilim, siyaset, teknik ve endüstride meydana gelen devrimlerde aramak gerekir.

Tanzimat sonrası dönemde kitle iletişim araçları, Batı hegemonyası altında modernleşme hareketlerine öncülük etmiş, gazete, edebiyat, sinema ve kültürel faaliyetler Batı lehine gelişim göstermiştir. Bu faaliyetlerle halkın düşünceleri kontrol altına alınmaya çalışılmış, insanlar kültürel, siyasi ve etnik olarak yeniden yapılandırılmıştır. Yani güçlü devletler insanları kendi emellerini gerçekleştirebilmek adına kullanmışlardır (Memiş, 2002, s. 27).

Aydınlanma çağına öncülük eden üretim ilişkilerinin karmaşıklığı neticesinde Avrupa toplumlarında seçkinler ikiye ayrılır. Bu netice de yeni düzenlemelere gidilir ve bu düzenlemeler toplumun her kesiminde boy gösterir. Seçkinlerin haricinde az okumuşlar ile çalışanlar için kısmi düzenlemeler yapılır ve bu düzenlemeler ilk olarak eğlence alanında fark edilir. Ardından sanat ve sanat benzeri ürünlerin kitlesel olarak farklılaşmasının, yaygınlaşmasının sonucunda bu ayrımın iyice körüklendiği görülür. Ayrışma, orta çağ sonrası Avrupa'sında ilk kez ortaya çıkan bir durum değildir. Fakat bu dönemin önemi, yaygınlaşma ve farkına varabilirlik açısından popüler kültür niteliklerinin ilk kez ortaya çıkışında yatar (Batmaz'dan aktaran Erol, 1999, s. 40).

19. yüzyılla beraber teknolojik gelişmeler toplumda fark edilir değişiklikler yaratmış ve yaşamın her alanını etkilemeye başlamıştır. Kırsal üretim, büyük ölçüde kentsel ortamlara kaymış, üretim tüketimin asıl mekânı olan kentler, dönemin toplumsal yaşamının asıl belirleyici alanları olmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin beraberinde seri üretimin ortaya çıkışı bireylerin aynı malzemeyi üretmek için birlikte çalışma durumlarını ortaya çıkartmıştır. 19. yüzyılla birlikte üretim alanındaki büyük artış ile daha önce düşük geliri olan kimselerin de daha çok gelir elde etmeleri söz konusu olmuştur. Daha az zamanda daha çok üretimin gerçekleşmesi, bireylerin para harcamak için daha fazla zamanlarının olmasını sağlamış ve boş zaman olgusunun önünü açmıştır. Fakat çalışanlar için makineleşmenin, seri üretimin getirdiği kolaylığın yanı sıra iş tekdüzeleşmiş ve farklılığını yitirmiştir. Makineler başında sürekli durağan olan işçilerin yinelenen çalışmaları onları ürettikleri karşısında

mekanik bir konuma sokmuş ve onlar için hayatın monotonlaşmasına sebep olmuştur. Üretilenlerin bireysel yetenek ve düşlerden uzak olması neticesinde işe olan duygusal bağlılık da zayıflamıştır. Bu bağlamda, seri üretimlerin tekdüzeleşmesi çalışanları rahatlamaktan çok baskı altına sokmuştur. Bununla birlikte baskı altında ve huzursuz hisseden çalışanların işten arta kalan zamanı değerlendirme isteği kişisel zevklerin ön plana çıktığı eğlence anlayışına temel olmuştur. Yani denilebilirki; sanayi toplumu hayatı monoton geniş bir kitle oluşturmuştur. Bu kitle de çalışma süresi az olmasına karşın koşulların sıradanlığı ve aynılığı boş vakit değerlendirmeyi, oyun oynamayı, eğlenme arzusunu beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler ışığında kitlelerin eski ve geleneksel olarak getirdikleri kültür yetmemeye başlayıp zamanla dönüşmüştür. Popüler kültüründe bu arayışlar içinde üremesi, oluşması ve pazar oluşturması söz konusudur. Kitleler sanatsal beğeniden yeme, içme alışkanlıklarına kadar birçok alanı yeniden şekillendirerek popüler kültürün temellerini atmışlardır (Bourdieu'dan aktaran Erol, 1999, s. 43-45).

2.2.2.2. Popüler Kültür Eleştirisi

Gündelik hayatın kültürü olarak adlandırılan popüler kültür, bireye katıp bireyden aldıkları bakımından çok yönlüdür. Bu bağlam da araştırmacılar popüler kültüre birbirinden bağımsız birçok anlam yüklemektedir. Kimilerine göre, geniş kitlelerin farkındalıklarını ellerinden alarak onları bilinçlenmekten uzaklaştıran ve toplumsal yaşamın içerisindeki düzenden koparan uyuşturucu nitelikte şeylerdir. Kimilerine göre ise, modernitenin başlangıcı ile birlikte bireyin içine sürüklendiği ruhsal çöküşlere karşı bireyi soluklandıran aperiatif şeylerdir (Çağan, 2003, s. 35).

Popüler kültür en belirgin özelliklerini kendi beğeni ölçeğinde kahramanlar (idoller) yaratarak sunar. Gündelik hayatın birçok etkileri (ses, söz, renk, görüntü) popüler kültür komutları ile kültür endüstrisinin üretim tezgâhlarında üretilerek, kitlelere pazarlanır (Artut, 2007, s.41).

Batmaz (2006) popüler kültürü ampirik olarak incelemek gerektiğini belirtir. Çünkü ona göre, medya popüler kültürü gizler. Bu kapsamda, adına “medya” denilen kitle iletişim ortamının bizlere doğru enformasyon verdiğini zannederek popüler kültüre ilişkin yargılarımızı “medyada kapsanma düzeyine” endekslersek yanlış olur (s. 154).

Popüler kültüre aslen olumlu anlamlar yükleyen Gans (2007, s. 43), popüler kültürün yaklaşık iki yüzyıllık eleştirisini dört ana temada toplar:

- 1- Popüler kültür yaratmanın olumsuz özelliği. Popüler kültür sevimsizdir; çünkü yüksek kültürün aksine, kâr zihniyetli yatırımcılar tarafından sadece parasını ödeyen izleyici memnun etmek, üzere, toptan üretilir.
- 2- Yüksek kültür üzerindeki olumsuz etkiler. Popüler kültür yüksek kültürden alıntı yapar, böylece onu ayağa düşürür; ayrıca geleceğin pek çok yüksek kültür yaratıcısını baştan çıkarır, böylece onun yetenek kaynağı tükenir.
- 3- Popüler kültür izleyicileri üzerindeki olumsuz etkiler. Popüler kültür içeriğinin tüketilmesi en iyi olasılıkla sahte mutluluklar yaratır, en kötü olasılıkla da, izleyiciye duygusal olarak zarar verir.
- 4- Toplum üzerindeki olumsuz etkiler. Popüler kültürün yaygınlaşması yalnızca toplumun kültürel –ya da uygarlık- kalitesini düşürmekle kalmaz, aynı zamanda diktatörlüğe eğilimli, demagogların kullanıldığı kitle ikna yollarına tuhaf bir biçimde ilgi gösteren, edilgen bir izleyici kitlesi yaratarak totaliter rejimlere çanak tutar

Sözen (2001)’e göre “muteber olanla değil rağbette olanla sınırları çizilen popüler kültür, gündelik hayata ilişkindir ve gündelik hayat bilgisine diğer kültürlerden fazla bel bağlar” (s. 55).

Kültür endüstrisi içerisinde halkın arzuları popüler kültüre temel olur. Fakat popüler kültürün oluşturulmasında halkın arzuları tek unsur değildir. Halkın içerden katkılarının yanı sıra, sistemin yukarıdan dayatmaları vardır. Ayrıca küresel dünyada kendilerine geniş alanlar bulmuş bağımlılık, direniş ve itaat düşünceleri de bireyi ayrıca popüler kültüre iter (Oktaç’dan aktaran Çağan, 2003, s. 54-55).

Küresel dünyanın taze tutkusu tüketim ile birlikte pazar sisteminin pazarlama aracı olarak popüler kültür gösterilmektedir. Popülerin ilk safhasından son safhasına kadar her aşamasında kullanım ve tüketim vardır. Kişilerin kendi rızaları ile ya da yine popüler kültür güdümüyle kullanım, tüketim safhalarına katılmaları tüm pazar mekanizmasını gülmsetmektedir. Çünkü bu süreçte reklama gerek kalmadan pazarlama kendiliğinden gerçekleşmiş olur. Bu süreç dâhilinde dışarıda kalan birey, yani bir şekilde kendisini popüler kültür sürecine dâhil edemeyen ya da bu sürece kazara ayak uyduramayan birey tedirgin edilir ve gergin hisseder. Sonuç olarak popüler kültür, pazara bağımlı duruma gelmiş popüler kullanıcıyı özgürlük mitleriyle besler. Popüler, siyasal, ekonomik ve kültürel pazarda emeğiyle üretime, dağıtımına katılan ve bölüşümden kendisine verilenle serbest köleliği garantilenen insan popüler olmayan kendine, kendi olarak bakmaktan korkar; kendini

kendinden çalan popüler popülerlere kurtarıcı olarak sarılıp özgürlüğünü, kimliğini ve kendini bulup rahatlar (Erdoğan ve Alemdar, 2005, s. 35).

Popüler kültür Batı soyludur ve küresel ölçekte giderek daha fazla alan kaplamaktadır. Sermaye piyasasının, teknolojinin, bilimin, sanatın büyük oranda Batı hegemonyasında olması popüler kültürün batı merkezli olmaya devam edeceğinin göstergesidir (Hall, 1998, s. 49). Bu kapsamda düşünüldüğünde, özellikle batı harici toplumlarda popüler kültürün, bireysel yıkımlarından ayrı olarak kültürel yozlaşmayı da beraberinde getireceği kaçınılmazdır.

2.2.2.3. Popüler Kültür ve Kitle Kültürü

“Popüler kültür” ve “kitle kültürü” kavramları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koyabilmek adına araştırmacılar tarafından ortaya konulmuş çalışmalar doğrultusunda, bu kavramların birbirleriyle bağımsız ilişkiler içinde olduğunu söylemek güçtür. Fakat kavramların birbirleri yerine kullanımı da zordur.

Kitle kavramı batı kökenlidir. İngilizce mass (yığın) sözcüğünü karşılar. Mass sözcüğü günümüzde hala yaygın olarak kullanılmaktadır ve karşıladığı anlam bakımından karmaşıktır. 16. yüzyılda ve 17. yüzyılda mass (yığın) sözcüğü yerine multitude (yığın) yaygın olarak kullanılır. 18. Yüzyılda ise multitude kavramının yerine mob (güruh) kullanılmaya başlanır ve mean (bayağı), common (sıradan) kelimelerince desteklenir. Daha sonraları bu kavramların arasından genel durumu anlatmak için mass (yığın) sözcüğü sıyrılır ve onu da masses (kitleler) izler. 1830’larda masses kelimesinin yaygınlaşmasından sonra kavramın bilinen iki anlamı mevcuttur. Bunlardan birincisi alt, cahil, dengesiz anlamıdır, ikincisi ise birbirlerine benzer insanlardan meydana gelen olumlu toplumsal güç anlamıdır (Williams’tan aktaran Çakır, 2014, s. 211-212).

Gans (2007)’a göre kitle kavramı Avrupa’da yoksul ve eğitimsiz sınıfları tanımlayan eski bir sosyoloji terimidir. Kavramın karşıladığı anlamda küçültücü, aşağılayıcı bir ton bulunduğu için kitle kültürü yerine, popüler kültür kavramı kullanılmalıdır (s. 21-22).

“Kitle kültürü, kitlelerin kendisi tarafından geliştirilen bir kültür olmayıp kitlelere dayatılan kültürdür. Bu dayatmada kültür endüstrileri belirleyici olup, kitle iletişim araçları tarafından yayılan kültür formları, kitle kültür ya da popüler kültür olarak adlandırılabilir kültür biçimlerini yaratmıştır” (Adorno ve Horkheimer’den aktaran Çakır, 2014, s. 234).

Sezal (2003) popüler kültürün kitle kültürüne dönüşüm sürecini şöyle anlatır:

“Bir kültürel pratiğin ne zaman halkla arasındaki bağ kopar, bütünüyle ait olduğu bağlamdan çıkarak kitlesel bir tüketime dönüşür, o zaman artık kitle kültürünün bir parçası olur” (s. 124).

Kitle kültürünü farklı bir bakış açısıyla ele alan Oskay (2008)’a göre, kitle kültürü ile popüler kültür kavramları her ne kadar benzerlik gösterebilir de aynı toplumsal ve kültürel olgulara ait eş anlamlı kavramlar değildir. Kitle kültürü yöneten ile yönetileni, varlıklı ile yoksulu, özgür olan ile olmayanı, mutsuz insan ile onu mutsuz kılan toplumsal realiteyi özdeş kılacak bir yanılsama oluşturma işlevi ile üretilir. Kitle kültürünün tüketicisi olduğumuz anlar, realite karşısında çaresiz kalıp kaçıp unutmaya sığındığımız anlardır. Kitle kültürü ürünleri tüketici olan bizlerden uzakta, karar mekanizmalarının tekeliindeki işletmelerde üretilip, yayınlanmaktadır. Dolayısıyla kitle kültürü ürünlerinin oluşum kısmında bizim konumumuz edilgidir. Kitle kültürü ürünleri bireyi geliştiren, araştırıp, okuyup, sorgulamaya iten bir sistemin dâhilinde değildir. Aksine bireyin günü kurtarmasını sağlayacak, basit ama etrafı özel mülkiyetçi süslerle bezenmiş, bireye taklit mutluluklar vaat eden bir sistemin kontrolündedir (s. 152).

“Popüler Kültür ve İletişim” adlı kitabında benzer görüşleri aktaran Erdoğan ve Alemdar (2005)’ın belirttiği üzere “kapitalist toplumlarda kitle kültürü ticarilik olmaksızın var olamaz. Bu kültür, mümkün olan en geniş insan kitlesine satılan mal ve düşüncedir. Bu tür üretimde estetik ölçü ortadan kalkar ve başarı ürünün olası müşterilerinin sayısının hesabı tarafından ölçülür” (s. 41).

Kitle kültürü, endüstriler aracılığıyla üretilip dağıtılan kültürel metaların toplumsal farklarını ortadan kaldıracak şekilde insanlara dayatıldığına ve bu endüstrilerin edilgin, yabancılaşmış izleyici kitlesi için kendi içinde bir bütünlüğü olan bir kültür yarattığına inananların kullandıkları bir terimdir. Bu tür bir süreç var olsaydı şu an yoktur, hem kültür karşıtı hem de popülerin olacaktır; anlamların ve hazların üretilip dağıtılması olarak anlaşılan kültürün ayrıca da uzlaşmaz, karşıt, skandalımsı güçler öbeği olarak görülen popülerin karşı tezi olurdu. Kitle kültürü diye bir şey yoktur. Yalnızca ama yalnızca, en fazla iktidar bloğunun endüstriyel ve ideolojik çıkarlarına ışık tutabilecek, ortalığı telaşa veren kötümser kitle kültürü kuramları vardır. Gerçi bunların hiçbirisi de insanların bu ürünlerle nasıl baş ettiklerini, bunları nasıl reddettiklerini ya da bunları nasıl popüler kültüre dönüştürdüklerini ortaya koyan kültürel süreçlere ilişkin kuramlar değildir (Fiske, 1999 s. 216).

2.2.2.4. Popüler Kültür ve Standartizasyon

Popüler kültür itibarda olanı değil de rağbette olanı sunar. Rağbette olanın kabul edilmişliği sayısal olarak çoğunluğun birbiri arasındaki benzeşimi olarak farz edilebilir. Küresel çapta

bir popüler kültürün herkesin odağı olması, ya da herkes tarafından kabul edilmese bile onun dayattığı kurmaca etrafında olumlu tavır sahibi olunması, onun karşısınnda olmanın bile aslında onun tarafını işaret etmesi genel anlamda bir standartizasyon olarak gösterilebilir. Küresel ölçekte kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte artan ortak kabul yaygısı, ayrıca standartizasyon ve kültürel anlamda tek tipleşmenin yaratımı olarak farz edilmektedir. Popüler kültür neredeyse tüm beğeni ölçütlerini yıkar ve her şeyi birbiri ile karıştırarak homojenleşmiş girift bir ortam yaratır. Bu nedenle topluma dayattığı kültürel yıpranmışlığın yanı sıra, bireylerin sanattan bilime, dinden kültüre, her türlü varoluş alanlarının tekeline kontrole almayı çabalar. Neticede, kültür alanındaki çok yönlü gidiş gelişlerin artması küresel boyutta bir bütünleşmenin ve standartlaşmanın göstergesi olmaktadır (Çağan, 2003, s. 132).

Sanayi toplumundan itibaren kişisel mutluluklar peşinde koşma içten içe herkesçe kabul edilmektedir. Günümüz toplumunda birey, içinde bulunduğu durumla olmak istediği durum arasındaki çelişkiyi her gün bir şekilde yaşamaktadır, hissetmektedir. Bu durumlarla karşılaşan insanlar ya onunla demokratik bir mücadeleye girişmektedir ya da sistemin ve medyanın gazıyla hiç bitmeyecek düşleri takip etmektedir. Medyanın yoğun olarak sundukları, yani ilk bakışta farklı gelen şeyler takip edilmeye başlanmaktadır. Ama bir süre sonra insanlar kitleler halinde bunları takip etmeye başladıkça, asılları sıradanlaşmaktadır. Marx'ın dediği gibi “katı olan her şey bir süre sonra buharlaşmaktadır”. Bu durumda katılıp kaybolan şeylerin yerine yenileri üretilip sürecin devamı sağlanmaktadır (Satar, 2007, s. 65). Ayrıca bu devamlılık içerisinde sunulan, popüler kültür ürünlerinin, basit, kolay ulaşılabilir, taklide uygun olması “kesme ve yapıştırma, taklit, korsan, bilmem kim gibi olma”, durumlarına basamak olmaktadır. Popüler hale gelen kıyafetler, saç modelleri, dergiler, kitaplar, filmler, resimler, yaşam tarzları kopyalanmakta, insanlar hali hazırda var olan şeyleri “cut and paste” (kes ve yapıştır) yöntemiyle alıp kendilerininmiş gibi sunmaktadır. Bu “kopyalanma” durumu sanıldığından daha da geniştir. Markalı kıyafetlerden evlilik törenlerine, estetik cerrahiden vücut diksiyonuna kadar neredeyse hayatın her alanında mevcudiyetini göstermektedir. Neticede artık dünyaya yayılan bir “kopya milletten” söz edilmektedir (Tan, 2011, s. 31).

Günümüzde kültürel melezlik, kültürel benzeşimler daha hızlı, daha yoğun yaşanmaktadır ve çağın gereği olarak popüler kültür beraberinde değerlendirildiğinde konu önem kazanır.

Küreselleşmenin zamanını tayin etmek zordur ama bilinen yönü şudurki yakınlarda ivme kazanmıştır ve tek yüzey olarak yaşanmaktadır. 1970’lerden beri küresel bütünleşmenin temposunda, uluslararası ilişkileri hızlandıran büyük artışlar görülmektedir. Küresel bir geç modernitenin sonucunda ulusların kimlikleri yıkıma uğramaya devam etmektedir. Yıkılan kimliklerin öneminin giderek azalması, yeni kültürel melezliği ortaya çıkartmaktadır (Hall, 1998, s. 94).

Birbiri ile iç içe geçmiş melez kültürlerin kısa vadede bazı açıklanabilirlikleri varken bazı yönlerin ekonomik küreselleşmeye hizmeti küresel çapta kültürün homojenleşmesini doğrular niteliktedir. Özellikle toplumların yemek, müzik, dans kültürlerinde aynışma göz ardı edilemeyecek büyüklüktedir. Teknoloji furiasının giderek kendini katlaması bu aynışmayı kolaylaştırırken standartlaşmayı da beraberinde getirmektedir (Burke’den aktaran Çakır, 2014, s. 257).

Melez kültürün nereye ve kime ait olduğu sorunsalı kendi cevaplarını da beraberinde getirmektedir. Bu kültürün inşasında, standartlaşma sürecine o ya da bu şekilde dâhil olan bütün kültürlerin katkısı bilinmektedir. Bu sebeple ortaya çıkan girift kültürün, kimliksizliği ayrı bir sorun olarak gündeme gelir.

2.3. Popüler Kültür ve Sanat

2.3.1. Sanatın Metalaştırılması

Artun (2012)’a göre modern toplumda varlığını sürdürmeye çalışan sanatçı, parayı her ne kadar yanlışlıkların, kötülüklerin, çirkinliklerin, kaynağı olarak görse de bir yandan ona muhtaç olmanın sıkıntısı içerisindeydi. Bu yüzden zaman aşıldıkça, hayatın ve siyasetin içerisine piyasanın daha büyük adımlarla girmesi, sanatı paraya direnmek yerine onunla uzlaşmak zorunda bıraktı ve böylelikle sanatın özerk hali artık kayboldu (s. 146).

Artun aynı durumu farklı cümlelerle şu şekilde açıklamaktadır; “Çağdaş sanatçı alabildiğine ‘özgür’ dür. Öncellerini bağlayan bütün sözleşmelerden kurtulmuştur: Tarih, eleştiri, estetik, etik, stil, akım, malzeme, madde, fikir, bilgi, hakikat, hayat, siyaset, ütopya, manifesto, deha... Ama aslında, belki de hiç olmadığı kadar tutsaktır”. Çünkü modern dönemde sanatçı sanatın varlığıyla ilgili iradeyi yitirir, neyin sanat olduğu sorunsalıyla karşılaşır. Kaybedilmiş bu irade artık sanat piyasasına devrolmuştur. Modernizm döneminde sanatın vasıf kazanması sanatın piyasaya mecbur ama tam da bu sebeple piyasaya karşı olmasından

gelirdi. Postmodernizm ise buna son verir. Piyasa sanatı özgürleştirir, sattığı sürece her şeyin sanat olduğunu varsayar. Sanat piyasası fazlasıyla rekabetçi, güvencesiz, riskli koşullardadır. Bu bağlamda geleceğini, kariyerini yönetmek durumunda olan sanatçıyı ticarileştirir, onu para yönetme konusunda becerili, yaratıcı olmaya zorlar (Artun, 2012, s. 181-182).

Demir (2009)'e göre, popüler kültürün temel amacı toplumsal bir standartlaşma yaratmaktır. Standart üretimlerle kitleler üzerinde manipülatif bir tüketim etkisi hedeflenmektedir. Böyle bir oluşum ise sanatsal ürünlerin, sanatsal bir anlam ve kaygıyla değil, tamamen toplumsal tüketime dönük hızlandırmayı sağlayıcı ürünlere dönüşümünü gündeme getirmektedir. Sanat ürününün metalaşması, onun sanatsal içeriğinden çok sahip olduğu ekonomik değer ve toplumda oluşturacağı değişimle değerlendirilmektedir. Bu noktada ise, sanatçı ve yarattığı arasında bir aykırılık oluşturmaktadır. Daha doğru bir ifadeyle sanatçı imiyle yarattığı arasında bir aykırılık oluşturmuştur (s. 45).

Popüler kültürün içerisindeki seri üretimden dolayı, ürettiği malı, ticari bir meta haline dönüştürme durumu vardır. Bu kapsamda, özgür girişimin boyutlarını sınırladığı görülür. Sanatçının, örneğin "özgürlükten çok, var olanı tekrarlamak" gibi bir konumda kaldığı gözlemlenir (Tan, 2011, s. 28).

Kültür endüstrisi sürecini harekete geçiren dinamik piyasadır. Simgesel biçimler, artık, bütün içinde pazara yönelik olarak üretilir haldedir. Dolayısıyla, artık sanata damgasını vuran temel güdü de en geniş satışı yakalamak, en çok kârı elde etmektir (Tan, 2011, s. 31).

Kant sanatın metalaştırılması sürecini şöyle ifade eder. O, "ereksiz ereklilik" ilkesi temelinde, "özgür sanat" ile "ücret sanat" arasında bir ayırmadan bahseder. "Özgür sanat", kendi dışında bir ereği olmayan sanattır, "ücret sanat" ise, aslında başka bir erek için üretilmiş olan sanattır. Frankfurt Okulu Kant'ın bu ilkesini sahiplenmiştir. Çünkü sanata verili olanın reel determinasyonlarından kurtulabilmesini tanımlar haldedir. Fakat Frankfurt Okuluna Kant'ın bu ilkesi artık tersinden okunmalıdır: "Erekli ereksizlik". Çünkü meta toplumu çağında meta olarak var olmak dışında hemen hemen hiçbir varoluş şansı kalmayan sanat artık bir "ereklı ereksizlik" durumunu karşılamaktadır (Marcuse, 1986, s. 10).

2.3.2. Sanatta Aynılaşma

Pazar dolayımı ile her şeyin birbiri içerisinde eşitlendiği modern toplumsal sistemlerde sanatın da özgünlükten uzaklaşması, sanatta gerçeğin ve güzelin ticari kaygılara çekilmesi, estetik yoksunu sanat çalışmalarının mevcudiyetine sebebiyet verir. Sanatın ve sanatçının metalaştırılması neticesinde, sanat ürünlerinin varlığı alım-satım ikileminde kalır. Bu kapsamda modern sistemde sanat alanındaki başarı, alınıp-satılma kaygısı olarak görülür. Popüler olamayıp, ciro sağlama koşulunu sağlayamayan sanatçının başarısı tartışılıp geri planda bırakılır (Jameson’dan aktaran ağan, 2003, s. 151). O ana kadar zgr durumda olmaya çalışan sanatçıya yapılan bu manipüle, sanatçıyı deneysellikten geri bırakarak yaratım güdüsünü, farklılığını zedeler.

Sanatın meta karakterinin, kurumsallaşıp satışa sunulduğu pazar ortamına dâhil olmaya çalışan sanatçı, zgllğnden ödün vererek, piyasa gereklerine uygun standartlaşmış, fikir yoksunu işlere yönelir. Tüm bu ticari arayış mekanizmaları çevresinde sanat ortamlarındaki işlerin tekrarı ve birbirleri ile benzeşimi kaçınılmaz görülür.

Pazara sunulan ve markalandırılan her şeyin sanat eserinin özgünlüğüne, biricikliğine ve sahililiğine yknp, sembolikleştiği bir ortamda (Artun, 2012, s. 13), “sanatın kullanım değeri, yani varlığı fetiş sayılmaktadır. Fetiş, yani sanatın toplumca biçilen ve sanat eseri diye yanlış yorumlanan değeri de sanatın biricik kullanımına, haz alınan biricik nitelik haline gelmektedir. Böylece sanatın meta karakteri eksiksiz şekilde gerçekleşerek yozlaşmaktadır” (Horkheimer ve Adorno, 1996, s. 52).

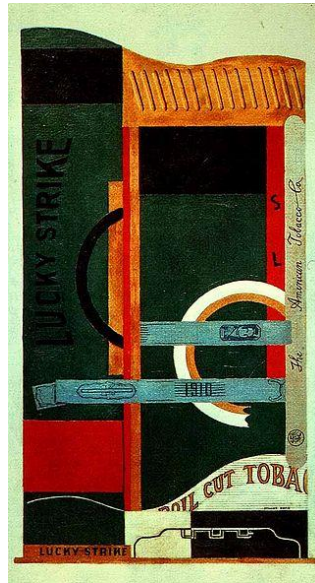
Sanat eserinin kendisine özgü olan niteliği ile ekonomik beklentiler aynı çizgide buluşmaz. Birbirleriyle apraz ilişkiler kuran maddiyat ve sanatın ortak çabaları sanatın özniteliğinde eksilmelere sebep olur. Bener şekilde sanat eserinin doğasındaki bağımsızlık, farklılık, biriciklik popüler metaların geri dntlerine basamak olan ekonomik gereksinimlerde yer bulamaz. Sanatçının içsel kşleri, çelişkileri de burada başlar. Varlığını sürdürebilmek adına sanat piyasasına dâhil olma çabası gösteren sanatçı, markalaşan festivallerin, popülerleşmiş galerilerin şaşalı beyaz duvarlarında özgül ifadeden uzak, dönemin popülaritesine uygun yapaylaşmış işlerini askılar. Tüketicisi beklentisine uygun zeminde hazırlanan bu işler, eğer rağbet görmüşse bir sonraki etkinliğe kadar benzerleri üretilir ya da o zamana kadar popüler olan değişmişse ona yöneltir.

2.3.3. Pop Sanat

1950’li yıllar boy gösterdiğinde Londra’da ressam Richard Hamilton, Peter Blake, heykeltıraş Eduardo Paolozzi, mimar John Voelcker ve yazar Lawrence Alloway’inde aralarında bulunduğu bir grup; resimli dergi, film ve reklamlarda sunulan imgeleri incelemeye ve bunların halkın neden ilgisini çektiği konusunda kafa yormaya başlarlar (Yılmaz, 2006, s. 181). 1950li yılların ortalarına gelindiğinde, sonraları pop sanat çatısı altında toplanan ilk yapıtlar ortaya çıkar. Bu çalışmaların çoğu devasa boyutlardadır ve yine çoğunda adeta bir şölen havası, renk cümbüşü, bir tür iyimser neşe ya da hafife alma görülür. Alışılacagelmışin fazlasıyla dışında gelişen bu çalışmaların, o zamana kadar ki “sanat” ve “sanat olmayan” ayrımını hiçe sayar nitelikte olup, neredeyse “anti-sanat” sayılabilecek bir yaklaşımla, sanatın kapsamını genişleten bir tavır ortaya koydukları görülür (Aktaş, 2001, s. 4).

Pop sanata temel olan çalışmaların aslında daha gerilere dayandığını belirten Turani (2010, s. 712), durumu şu şekilde anlatmıştır:

Gerçek Pop Artçılar eserlerinde özellikle marka olan üretim nesnelerini kullanmışlar ve onları oldukça kesin çizgili biçimleriyle resimlerine sokmuşlardı. Bir Pop Art öncüsü sayılan Stuart Davis’in daha 1921’de boyadığı *Lucky Strike* adlı resmi de Pop Art’ın bir prototipi olarak gösterilmiştir (Şekil 1). Bu resimde yer alan nesnelerde, stilize bir kübist biçimleme anlayışı dikkati çekmekle birlikte, Davis’in resim anlayışı olgunlaştıkça, onun ticari marka işaretleri ve harfleri soyutlaşmıştı. O, soyut boyama üslubuyla, Amerikan Pop Art sanatçılarına bir esin kaynağına olması yanında, onları, bu işe ilk başlatan olmuştu. Ayrıca Matisse’in 1960’da New York’ta sergilenen renkli kağıt kesme resimlerinin de bu ülkedeki ilk Pop Art hareketinde etkili olduğu yazılıyordu (Şekil 2).



Şekil 1. Lucky strike, Davis Stuart, 1921,



Şekil 2. The snail, Henri Matisse, 1953

Türkdoğan (2004)'a göre, pop sanat İngiltere'de ortaya çıkan daha sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde geniş etkilere sahip sanatçıları ile ünlenen bir akımdır. Neredeyse tüm dünyada varlığından haberdar olunan pop sanatın, çağının kültürel mitlerini ve Amerikan yaşam tarzını çoklukla kullandığı bilinir. Pop sanatın sıradan ve popüler olana karşı açık bir tavrı vardır. Onun, doğrudan yaşamın kendisine değil, tüketim dünyasının gerçeklerini yansıtan bir dizi göstergeye ilişkin olduğu bilinmektedir. En ünlü sanatçılarından Richard Hamilton, Lawrence Alloway, Andy Warhol, John Mc Hale olduğu söylenebilir (s. 25).

Aktaş (2001)'a göre, genel tanımıyla pop sanat kitle kültüründen alınan imgelerle yapılan sanattır. Tüketim maddeleri, reklamlar, gazete kesikleri, çizgi romanlar ve hatta pornografi pop sanatçılarından malzemesi olabilir (s. 3). Pop sanatın malzeme sınırı geniş ölçeklidir. Hatta sınırsızdır. Bu sınırsızlık pop sanat serüveninin başlangıç aşamasında, çeşitli sanat mecralarında tartışmalara sebep olmuş, o zamana kadar mevcut olan sanatla kurduğu tezatlık sorgulanmıştır.

Pop sanatın ünlü isimlerinden Alloway 1958'de yazdığı bir sergi tanıtım yazısında şu sözleri ifade eder. "Popüler sanatlarda, haberden fanteziye, örneğin film yıldızlarından parfüm reklamlarına, güzellikten korkunç ölümlere kadar her şeyi bulabilirsiniz. Bir bütün olarak bakıldığında, popüler sanatlar dünyadaki değişimleri kontrol etmeye ilişkin hayal ve entrikalar sunarlar; değişen kültürümüzdeki her şey popüler sanatların malzemesidir". Alloway'ın bu yazısında herkes tarafından bilinen, yaygın anlamlarında kullanılan "popüler" sözcüğünün kısaltılmışı olan pop kelimesinin, (Yılmaz, 2006, s. 181) kısa zamanda

tutmasının nedeni Alloway'ın yazılarında sıkça popüler sözcüğüne yer vermesidir. Bunun yanı sıra adı geçen sanatçıların, sürekli olarak kitle iletişim araçlarına daha doğrusu bu araçlar arabuluculuğuyla sunulan ürünlere, popüler yıldızlara dikkat çekmeleridir (Yılmaz, 2006, s. 181).

Pop sanatın içeriğine dair araştırmacıların ifadeleri incelenecek olduğunda, onun umursamaz bir söyleminin ve her şeyi sanat sayabilecek bir tavrının olduğundan bahsedilmektedir. Saybaşı (1998, s. 49), bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

Bu oyuncu yaklaşım, serigrafi, air-brush, şablon-baskı (stencilling), foto-montaj ve negatif reproduksiyon gibi, sanatçının özelliğini sıfır noktasına indiren tekniklerin kullanılmasıyla kendini gösterdiği gibi, Pop-Sanat sanatçılarının öz-bilinç yoksunluğunu da gözler önüne sermiş olur. Tüm bu tecimsel süreçler, sanatçıyı pür bir sanat yaratısı gerçekleştirmekten çok daha uzak bir yere götürür. Artık sanatçının ortaya koyduğu yapıt, kelimenin alışılmış anlamında, bir sanat yaratısı değildir.

İngiliz pop sanatının önemli isimlerinden Richard Hamilton, 1956'da Londra'da açılan "İşte Yarın" konulu serginin afişini hazırlar ve bu afişe "Just what is it that makes today's homes so different, so appealing)" adını verir (Şekil 3). Basit ve ucuz malzemeler kullanarak kolaj tekniği ile yaptığı bu çalışma, belli sanat çevrelerinde tartışmalara sebep olur ve nihayetinde ilgi çekmeyi başarır (Yılmaz, 2006, s. 183).



Şekil 3. Just what is it that makes today's homes so different, so appealing? Richard Hamilton, 1956

İngiliz pop sanatının ilk evresi teknolojiyle oldukça içli dışlıdır ve figüratif özellikler taşır. İkinci evresi (1957-1961) ise soyut özellikler gösterir. İkinci evre sanatçıları, kitle iletişim araçlarının hayatımız içerisindeki yerinin artması neticesinde dünyayı algılama tarzlarımızın farklılaşmasından hareketle, izleyiciye ulaşmanın yolu olarak bu araçların dilini, söylemlerini benimsemeyi uygun görür. Üçüncü evre 1961’de “Genç Çağdaşlar” sergisiyle başlar. Bu evrenin resimlerinde çevre olarak şehir konusu gözlenir. Peter Blake ve R.B Kitaj bu kuşağı etkileyen iki önemli sanatçı olarak bilinir. Kitaj tuvalde olan ile olmayanı birleştirme ve bitmemiş resimlere kafa yormasıyla tanınır. Blake ise 1961’de bir Beatles albümü olan “Sergeant Pepper”ın kapağını (Şekil 4) yaparak, pop sanatın en uzun ömürlü ikonlarından birini yaratır (Aktaş, 2001, s. 8-9).



Şekil 4. Sergeant pepper, Peter Blake, 1961

Pop sanatın başlangıcında İngiltere’deki sanat hareketleri temel gösterilir. Fakat gelişim sürecinde Amerikan pop sanatının yadsınamayacak etkileri vardır. İngiliz pop sanatı ile Amerikan pop sanatı arasındaki farklardan biri Amerikan sanatının duyguya daha az yer vermesidir.

Amerika’nın savaş sonrası dönemde yaşadığı ekonomik refah seviyesi, savaştan çıkmış bir toplumun iyimser beklentileriyle birleşince pop sanat için gerekli zemin hazırlanmış olur. Savaşın fiziksel yıkımını yaşamamış Amerika’da endüstri patlarcasına büyüdüğünden dolayı

popüler kültürde etki alanını genişletip kitleleri afyonu altına almaya başlar, teknolojik anlamda büyük ilerlemeler kaydedilir. Her şeyin büyük, parlak renkli (Aktaş, 2001, s. 10) iymser halinin dışavurumu yaşanır. Bu dönemde pop sanatın tükenmez malzemesi olan radyo, televizyon ve ticari kültüre, pop sanatçılar resimsel konulu bir olaymış gibi yaklaşır (Janson, 1991, s. 832)

Amerikan pop sanatının önemli sanatçılarından ikisi Jasper Johns ve Andy Warhol yaptıkları çalışmalarla Amerikan pop sanatına y n verip, kendilerinden sonraki kuşakları etkilemişlerdir. Jasper Johns New York’lu sanatçılar açısından önemli bir çıkış noktası olarak bilinir. 1955’te Amerikan bayrağı resmi yaparak nesneyi resim haline getirir (şekil 5). “Bu bir bayrak mı, yoksa resim mi?” sorusunun yanıtının önemsiz olduğu tezini ortaya koyar. Andy Warhol ise resme mekanik bir şekilde yaklaşımıyla, kendi resimlerini aslında herhangi birinin onun kadar iyi yapabileceğini söylemesiyle ve ticari yaklaşımlarıyla bilinen bir pop sanatçısıdır. Coca-cola şişeleri (şekil 6), Marilyn Monroe resimleri (şekil 7) en bilinen resimleridir.



şekil 5. Flag, Jasper Johns, 1954



Şekil 6. Coca-cola 3 bottles, Andy Warhol, 1962



Şekil 7. Marilyn diptych, Andy Warhol, 1962

2.3.4. Postmodernizm

İnsan ve toplum yaşamının her alanında ortaya çıkıp, değişim içinde ilgi çeken, üzerinde çok durulan ve tartışılan süreçlerden biri düşün ve sanat alanında kendini gösteren yeni yaklaşımlar ya da söylemlerdir. Bu yaklaşımlar ya da söylemler genel olarak İngilizce, Fransızca gibi batı dillerinde sonrası anlamına gelen “post” sözcüğü ile yapılan tamlamalar ile karşılanmaktadır (Şaylan, 1999, s. 19).

20. yüzyılın sonlarında kullanımı yaygınlaşmış, moda haline gelmiş olan postlu tamlamaların, öncelikle kültürel bir rasyonelliği, en azından dolaylı olarak ifade ettikleri düşünülmektedir. Örneğin, postmodern sözcüğünün karşıladığı anlam modern sözcüğü ile tanımlanan bir dönemin atlatıldığını ve yeni bir döneme girilmiş olduğunu ifade edecek şekilde kullanılmaktadır. Yani postmodernizmin içerisinde, modern sözcüğü ile tanımlanan söylem ya da söylemlerden kopma vardır (Şaylan, 1999, s. 19).

Postmodern kelimesi, 1960'larda, öncelikle sanatta ve mimaride yeni yönelme durumlarını tasvir edecek biçimde kullanılmaya başlamıştır. Bu yıllarda birçok kültür ya da toplum kuramcısı, postmodern ifadesini kültür ve sanat alanında köklü bir kopuşu anlatan bir içerikle kullanmışlardır. Örneğin, Sontag, postmodern kavramını kültür ve sanat alanlarında yeni bir duyarlılığı anlatmak için kullanır. Bu yeni duyarlılık, sanatta, anlam, düzen ve içerik olarak rasyonelliğin ya da rasyonellik gereksinmesinin kesin olarak yadsınmasıdır (Şaylan, 1999, s. 37).

İskender postmodern kavramının sıklıkla kullanımının son 15-20 yıllık süreç içerisinde olduğunu belirtir. Ona göre süreç içerisinde kavrama ait bilinen anlamlara bakıldığında henüz bir netliğe ulaşıldığı görülmemektedir. En yaygın anlamında modernden farklı olan ya da çoğulcu olan anlamına geldiği bilinmektedir. Modernizme bir tepki olduğu fakat bunun yanında geçmişi yeniden anmanın yakından hissedildiği tepkisel bir dönemde yaşadığımızı belirtmek için kullanılır. Bu yüzden onu sadece modernizme tepki olarak düşünmemek gerekir (İskender, 1991, s. 60).

Postmodernizm kavramını, çok geniş bir alanda ortaya çıkan öncü yaklaşımları kapsamasından dolayı tanımlamak pek kolay görünmemektedir. Kavramın karmaşık yapısına ve bu yapı içerisinde barınan farklılık ve karşıtlıklara rağmen bazı düşünürler için ortak noktalar söz konusudur. İlk olarak postmodern çözümlemelerde öncekinden çok farklı olarak yeni bir durumun ortaya çıkmış olduğu ileri sürülmektedir. Diğer bir ortak özellik ise bireye negatif özgürlük kavramının atfedilmiş olmasıdır. Negatif özgürlük bireye kendi dışından hiç ya da marjinal düzeyde müdahale edilmemesi anlamını taşımaktadır. Doğal olarak bu durum daha adil, insancıl, eşitlikçi bir düzen için topluma müdahalede bulunmanın radikal bir biçimde yadsınmasına yol açmaktadır. Özetle postmodernizm insan ve topluma dair, her türlü düzen önerisini özgürlük kısıtlayıcı şeyler olarak gördüğünden bunların hepsini reddeder, eskiye ait olan her şeyin geride kaldığını, kuram ideoloji, insancılık ya da

avant-garde gibi kültüre ait değer ya da eğilimlerin son bulduğunu ileri sürer (Şaylan, 1999, s. 30-31).

Postmodernizm kimilerine göre 1930'lar da kimilerine göre 1950'ler de kimilerine göre ise 1980 sonrasında başlamıştır. Bu yüzden tarihlere takılmanın fazla önemi olmadığını düşünen Özkiraz (2003)'a göre "postmodernizm tek bir olay akım veya teori olmaktan çok bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada postmodernizm ile ilgili asıl problem onun net bir tanımının yapılmayıp veya tanımlanmasındaki güçlüklerdir" (s. 103).

Harvey ise, postmodernizmin kökenine dair daha net yaklaşımlarda bulunarak, farklı yaşam koşullarından gelen bu kadar çok insanın neden aynı tavrı benimsediklerinin mümkün olduğunu savunmaktadır. Ona göre 1973-1975 yılları arasında savaş sonrası kapitalizmin yaşadığı ilk büyük ölçekli kriz bir takım düzenlemeyi gerekli kılmış ve bu düzenlemeler gelişmiş kapitalist ülkelerde yaşamakta olanların yaşamlarını kökten değiştirmiştir. Amerika Birleşik Devletleri bu düzenlemelere öncülük etmiş; tüm dünya onun paralelindeki düzenlemeleri kabul durumunda kalmıştır (Özkiraz, 2003, s. 101).

Postmodernizm sanat ve mimarlık alanındaki batılı eleştirel hareketlerden doğmuştur; Modernitenin boğucu kuşatmasına, enstrümantalist akılcılığın sürekliliğin asimilasyonuna, doğrusal ilerlemeciliğe ve seçkin kültür fikrine karşı büyük bir reaksiyondur. Postmodernizm, kendini tamamen insan düşüncesi üzerine konumlandırır. Akıl yürütmenin mantıksal çerçevenin en belirleyici yön haline geldiği ve Avrupa medeniyetini, kültürünü, toplumunu diğer tüm medeniyetlere toplumlara, kültürlere, düşünce ve davranış biçimlerine karşı evrensel bir ölçütmüş gibi kabul ederek onları betimlemeye çalışan, 18. yüzyıl Avrupa aydınlanma hareketine karşı bir başkaldırı şeklinde ortaya çıkmıştır. Postmodernizm Avrupa'nın ırkçı kültür ve medeniyetine karşı durmakta, her kesime hitap etmenin yollarını aramaktadır (Serdar, 2001 s. 18-19)

Postmodernizmin ortaya çıkışını, topluma kendini kabul ettirilişini kolaylaştıran etkenler arasında modernizme karşı alınan tavır oldukça ağır basar. Modernizmin öngördüğü, topluma sunduğu şeylerin zaman içerisinde gerçekleşmemesi, onun her şeyi çözebileceğine dair olan yanlış inancın fark edilmesine sebep olmuştur. Ek olarak modern bilimin tekelinin kişilerin eline geçmesi, kişisel politik tercihlerde kullanılması, totaliter devletleri ayakta tutmaya yardım etmekle suçlanması ve modern dönem biliminin fazla somutlaşması, duyguyu unutmaması mevcut dönemin yıkımına ve yeni bir dönem ihtiyacına sebep olmuştur (Aslan ve Yılmaz, 2003, s. 101).

Postmodern ile modern arasındaki ilişki geleneksel ile modern arasındaki ilişkiye benzetilebilir veya kıyaslanabilir. Aralarındaki ilişkinin farklılığı bir nicelik farklılığından öte nitelik farklılığıdır. Modernizm aslında var olandan kopuşu ifade etmektedir. Onun geleceğe dönük söylemleri, kesinlik ifade eden iddiaları vardır. Postmodernizmin esas konusu ise, modernizmden farklı olarak ifade şeklinde netlik yoktur. Ancak postmodernizm bununla da sınırlı değildir (Özgiraz, 2003, s. 105).

Kültürel yapıda yaşanan bunalımlar, tıkanmalar, krizler netice olarak hep yeni oluşumları beraberinde getirmiştir. Postmodernizmin doğuşuna basamak olan sebeplere de bu çerçeveden bakılabilir. Onun sınırlarının kesin olmayışı, diğer bir deyişle ihtiyaca yanıt verir hali, onu sürekli yaşayan, değişime uğrayan, canlı bir organizma gibi ayakta tutmaktadır. O çoğulcudur, beğeni kültürlerinin çeşitliliğini ve farklılığını benimser. Netliğe ulaştığını iddia eden tekdüze durumları reddederek, tüm beğeni kültürlerinin gereksinimlerini karşılamayı amaçlar. Bu gereksinimleri karşılariken farklı kültür ve zamanlara ilişkin öğeleri kuralsız biçimlerde birleştirerek yeni görüşler yaratır (Demir, 2009, s. 59).

Postmodern öğretisi görelilik üzerine kuruludur. Bütün bilgilerin göreliliğini kabul ederken, değerlerin, ahlak kurallarının zamana, topluma, kişiye, kültür ve yaşama göre değişkenlik gösteren halini vurgular. Bu durumdan hareketle hakikatin de tek olmayıp herkese göre farklılık gösterebileceğini savunur (Bölaz, 2006, s. 69). Ayrıca postmodernizm içerisinde gerçek olan ile imaj olan arasındaki ilişki netlikten uzak ve birbirine karışmıştır.

Postmodernizmin batı konumlu olması dolayısıyla diğer toplumlar üzerinde negatif etkileri olabileceğini düşünen Serdar (2001, s. 21), onu dört temel ilke üzerinden yorumlamıştır.

Postmodernizmin birincil ilkesi, kavram olarak karşıladığı anlamın modernizmin sonrasını işaret etmesidir. Bu bağlamda düşünüldüğünde postmodernizm geleneğe baskın çıkan moderniteyi aşar, modern zamanda geçerli olan her şeyi baştan aşağı geçersiz ve eskimeye yüz tutmuş sayar. Ona göre doğru izafidir, her şey ihtimal dâhilindedir. Bu sebeple bilim, din, marksizm gibi kesin doğrulara ulaştırdığını iddia eden dünya görüşleri gücü barındıran yapıları gereği yalancı durumlardır. Postmodernizm bilgi edinme kaynağı olarak hayal gücünü, araştırma yapmaktan önde tutar. O, felsefe yerine kurgunun, kuram yerine anlatının, insan davranışlarına daha geniş bir perspektif kazandırdığını savunur. Postmodern dönemde bilgi araştırma yoluyla değil hayal kurarak kazanılır. Postmodernist hedeflere ulaşılması için temel araçlar ironi, alay ve parodidir. Postmodernizmin ikincil ilkesi, realitenin inkâr edilmesidir. Postmodernizm durumların ötesinde mutlak bir gerçek olduğu fikrini

reddederek görelilik önermesi yapar. Ona göre doğru kabul edilen şeyler, aslında zaten belleğimizde yer etmiş ve bir şekilde özümsemiş bulunduğumuz yani aslen bizim aradığımız şeylerdir. Postmodernizmin üçüncül ilkesi, imge ile maddi gerçekliğin kaybolduğu bir alanda yaşıyor olmamızdır. Bu alanda toplumsal hayat gerçeklerin değil taklitlerin, modellerin saf imgelerin ve temsillerin denetimi altına alınmıştır. Postmodernizmin dördüncü ilkesi ise anlamsızlıktır. O var oluşumuzla aramızdaki bağlantının yalnızca dille yapıldığı gerçeğinin üstünü çizerek mutlak doğrunun mümkünsüzlüğüne atıfta bulunur. Bu yüzden doğrunun ve akıl yürütmenin yollarını yıkıma bağlar. Düzensiz çözümleme yöntemi olan yıkım postmodernizmin bir normudur (Serdar, 2001, s. 21).

Postmodernizm üzerine yapılan tanımlamalar incelenecek olduğunda yoğun olarak karşılaşılan temalardan birisi sanat ile gündelik yaşam arasındaki sınırın minimum düzeye indirilmesi, yüksek sanat ile popüler kültür arasındaki ayrımın çökertilmesidir. Bu dolayda, kültürel bir eşitliği esas alan postmodernizm, popüler kültür ile dolaysız ilişkiler kurar (Markus'tan aktaran Çağan, 2003, s. 255). Aynı durumu benzer cümlelerle ifade eden Sarup (1995)'a göre postmodernistler sanat ile gündelik yaşam arasındaki sınırların ortadan kalkması gerektiğini savunur. Onlara göre postmodernizm sınırlılıkları reddederek ayrımların çöküşünü amaçlar. Popüler kültür ile yüksek kültür arasındaki ayrılıkta kalkması gereken sınırlardan birisidir (s. 158)

Postmodernizm ile birlikte geleneksel ayrımlar, hiyerarşiler mevcut anlamlarını yitirirler. Bunun yerine herkesi temel alan, yaygın ve işler vaziyette bulunan küresel çok kültürcülük kabul görür. Farklı, popüler ve kiç olana yönelinir. Postmodernizm bu bağlamda popüler kültür ile ilişkilendirilebilir. Çağan'a göre bu durumlar popüler olan ve onun karşısında konumlanan yüksek sanat, kültür ikilemini hafifletse bile karşıtlık sorununu ortadan kaldırmaz. Çünkü postmodernizm böylesi bir amaç gütmmez (Çağan, 2003, s. 257-258).

Çağan'ın görüşlerine benzer şekilde, sanatsal anlamdaki postmodernizmin kitle kültürünü üstün kılarak elitizmi tahtından indirdiğini ifade eden Demir (2009)'e göre postmodernizm, belli bir kültür birikimi gerektiren sanatsal alanlarda bu gerekliliği yok ederek herkesi kapsayan, herkesçe anlaşılabilen, herkesin zevk alabileceği yeni bir sanat dili oluşturur. Bu bağlamda estetik değerler farklılaşır ve geçmişte ulaşılamaz konumda bulunan sanat bu kez de metalaşıp tüketilebilir bir kavrama dönüşür (s. 60).

2.3.5. Kiç

Estetik etkisi bakımından yeteriz, değersiz niteliklere sahip kiç kavramı, Alman diline ait olmakla beraber genellikle plastik sanat üretimleri için kullanılan bir kavramdır. Kavramın temelinde yatan anlamlara bakıldığında yetersiz ve değersiz anlamlarının dışında ucuz, sıradan ve nitelsiz üretimler için kullanıldığı da görülmektedir (Aytaç, 1993, s. 73).

Kiç kavramının kökenine ilişkin bir diğer görüş ise şu şekildedir:

“İngilizce sketch (taslak) sözcüğünün bozulmuşudur kiç. Münih’te İngiliz ve Amerikalı alıcılar için piyasaya sürülen ucuz resimleri gösterirdi. Genel olarak sanatsal değeri olmayan, ucuz satın alınabilen genel beğeni düzeyine uydurulmuş nesneleri dile getirir” (Lukacs, 1988, s. 204).

19. yüzyıl ve sonrası yeni toplumsal görüngülerin ortaya çıkması ve dâhilindeki modernleşme çabaları neticesinde yaşanan devrimler, keşifler ve teknolojiye ilerlemelerle beraber sanatın metalaştırılması toplumda yaygın bir beğeni algısı oluşmasına neden olmuştur. Popüler kültürü sarmalayan endüstriyel yaşamın sanata getirmiş olduğu pazarlama algısı toplumların beğeni düzeylerini daha önceki seviyelerden aşağılara çekmiştir. Bu bağlamda ortaya çıkan ucuz, sıradan fikir kapasiteleri yaratıcılığın önüne geçmiş ve sanatta kiçleşmeler görülmeye başlanmıştır.

Durumu benzer şekilde ifade eden Erol (1999)’a göre “19. yüzyıldan itibaren etkisini göstermeye başlayan kapitalizmin ve onun yükselen sınıfı burjuvazinin sanatı metalaştırma sürecinin sanatta yaygın beğeni yani popülerleşme getirmesi ile kabalaşma başlattığını, bu süreç ile beraber kiç olgusunun da kendini belli ettiğini görüyoruz” (s. 95).

Popüler kültürün yıkımlarından bahsederken kullanılan sıradanlık, basitlik, yüzeysellik, aynılık gibi kavramlara aynı şekilde kiç tanımlamalarının içerisinde de rastlanır. Dolayısıyla bu iki kavram arasında ilişki kurmadan, kavramları bağımsız koşullarının sonuçlarıymış gibi aktarmak, kavramların doğasına aykırı olacaktır. Popüler kültürün aynı tekrarları ya da biraz değişikliklerini üretim hareketine dâhil edip taklitleyerek pazara sunması, bireylerin anlam çabalarının yozlaşmasına ve dolayısıyla kiçleşen şeylerin popüler kültür tabanında somutlaşmasına neden olur.

Geçmişten bugünlere gelindiğinde artık insanlar sanat etkinliklere kültürel edinimlerden çok eğlence amacı güderek katılmaktadırlar. Bu da sanatın ne olduğu sorunsalının iyice tartışılmasını sağlayan kiç kültürü oluşturmaktadır. Kiç kültürün oluşumunun altında yatan

sebeplerin başında maddiyat gelir. Maddi kaygıların ön planda tutulmasının neticesinde ortaya çıkan kolay algılanan, yoruma yer bırakmayan işlerde ucuz beğeni ürünü olan kiç işler diye adlandırılabilirler. Bu işler hızlı üretilip hızlı tüketilmesi bakımından sürekli bir değişim, yaygınlaşma içerisindedirler. Bu değişim ve yaygınlaşma sonucunda ortaya çıkan ortak algılar kiç kültüre örnek olabilmenin yanı sıra bireylerin zevklerini, hazlarını, düşüncelerini tekdüzeleştirebilmektedir (Yücel, 2009, s. 3).

Araştırmacıların yapmış olduğu kiç tanımlarından bir kaç şöyledir:

Ergüven (2002)’e göre “kiç, en kısa tanımıyla herhangi bir nesnenin mutlak işlevini aşırp öylece ona ilişitirilmiş olan eklenti daha doğrusu fazlalıktır” (s. 190).

Demir (2009)’e göre “kapitalist düzen içinde kültürün endüstrileşmesi ile ortaya çıkan alım-satım ikiliğinde kiç, popüler kültürün tüketim ilişkisini temel olarak etkilemeye çalışın az eğitilmiş, zor koşullarda varlığını sürdürebilen bir kesimin kültürüdür yani, popüler kültürün bir uzantısıdır kiç” (s. 46).

Popüler kültür içerisinde kendi varlığını sürdüren kiç, özellikle sanayileşme sancısı çeken toplumların olgusu olup günümüzde yoz sanatı tanımlamak için kullanılmaktadır (İlkyaz, 2004, s. 90). Sanat ürününün metalaştırılarak bir tüketim malzemesine dönüştürüldüğü, moda haline gelip her beyne sunulduğu popüler kültür içerisinde kiç, sanatın taşıdığı gerçek vizyondan sıyrılarak kendi yaratım ve pazarlama işlevini sürdürmektedir (Demir, 2009, s. 47).

Kiç sanat denildiğinde akla gelen isimlerden ilkinin Jeff Koons olduğu söylenebilir. Sanatsal çalışmalarında popüler kültür imgelerinden yararlanan Jeff Koons, izleyiciyle iletişim kurmak adına “sıradanlık” dâhil her yola başvurduğunu belirtmiştir. Ayrıca, herkesin anlayabileceği ve zevk alabileceği türden sanat yapmak istediğini ifade etmiştir (Antmen, 2008, s. 288).

Jeff koons, çalışmalarında gelişmiş batı toplumunun kültürel altyapısını ve yapay doğasını gözler önüne serer. Koons’un banal, hayâsız ve kiç olarak nitelenebilecek kavramsal yaklaşımı, izleyiciyi de doğrudan kavramın bir parçası kılmayı hedefler (Şahiner, 2013, s. 107).

Koons’un işleri popüler kültürün en bilindik imajlarına dayalı bir banallik gösterisini oluşturmaktadır (Şahiner, 2013, s. 101).



Şekil 8. Michael Jackson and Bubbles, Jeff Koons, 1988



Şekil 9. Pink panther, Jeff Koons, 1988

Kiç sırf sanat bağlamında değil, sanatın dışında da pek çok alanda kendisini gösterebilmektedir (Kulka, 2002, s. 16). Kiç tasarımların doğası bir çeşit karmaşaya dayanmakta, birbirinden farklı öğeler arasında yaratılmaya çalışılan uyum, kurmaca bir mutluluk yanılsamasını temsil etmektedir. Para kazanma gayesinin açıkça devreye girdiği bu sırada, aslında tüketicinin beğenisine doğrudan müdahale edildiği için kiç, topluma ait

olmayan doğallığı bozulmuş bir beğenidir. Kiç beğeni anlayışıyla pazara sunulmuş ürünlerin özelliklerinden en önemlisi ürünleri sarmalayan yoğun duygusallıktır. Direkt olarak verilen bu duygusal şema, nesne, biçim, konu ya da içeriği basitleştiren, yorumlanabilirliğini kıran, işlevsiz bir ifadeye sahiptir. Bilinen ve kabul edilenleri tekrarlayıp, nesneleri basitleştirip, o nesneye ait fikir ve algılarımızı pratikleştirir (Demir, 2000, s. 34). Kiç ürünlerin içerdiği mesajlar da sıradandır, tek düzedir. Kavramların sadeliğindeki amaç alıcıya dünyayı yeniden keşfetmenin gereksizliğini imlemek, nesneleri olabildiğince sade ve şematik göstermek, çağrışımlardan uzak kalarak sadece belli bir kavramı en yoğun şekliyle anlatmaktır (Gümüş'ten aktaran Demir, 2009, s. 37).

Kiç, ürünler basit, özelliksiz ve değersiz içinde barındırır. Ayrıca bu ürünlerin en büyük özelliği yoğun bir duygusallıkla yüklü olmalarıdır. İzleyicilere dolaylı yollarla değil doğrudan aktarılan bu duygusallık kiç ürünlerin içerisindeki bilgisizliği ve basitliği ört pas ederek izleyicinin duygu dünyasına oynamaktadır. Ülkemizde galerilerin büyük bir çoğunluğu kiç ürünlerle dolup taşmaktadır. Taklidin taklidi bu ürünler genellikle vazoda çiçekler, izlenimci manzaralar, ya da sevimli hayvan resimleridir. Sanatsal bir problemi olmadan yalnızca teknik ustalıklarla boyanmış bu resimler, samimiyetten uzak zorlama bir natüralist anlayışı yansıtmaktadır (İlkyaz, 2004, s. 91).

Kiç, nesneleri doğal olmayan boyutlarda üretir; biçimlerle oynar, malzemeyi taklit eder, birbirinden uyumsuz biçimleri birleştirir ve modayı sürekli taklit eder. Kısacası kiç işlerin özünde bilinen gerçeklerin taklidi, uyumsuzluğu ve deformasyonu vardır. Kiç işler sanatsal düşünceden ve estetik kaygıdan uzaktır ayrıca düzeyleri oldukça basittir, hemen algılanıp benimsenme kaygısı taşırlar (Artut, 2007, s. 43).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine yönelik bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel bir araştırmadır. “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Gracey’den aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 39).

Creswell (2013, s. 298)’e göre nitel araştırma varsayımlarla, bireylerin, grupların bir sosyal ya da insan sorununa atfettikleri anlamları irdeleyen, araştırma problemlerinin incelenmesini içeren, yorumlayıcı çatıların kullanımı ile başlar. Problemi araştırmak için, nitel araştırmacılar; araştırmayla yeni gelişen nitel bir yaklaşımı, çalışmadaki esaslara göre toplanmış veri yığını, hem tümevarım hem de tümenden gelimli örüntü ve temalar kuran veri analizini kullanırlar. Bu çalışmalar; katılımcıların görüşlerini, araştırmacının derin düşüncelerini, problemin karmaşık bir açıklama ve yorumlamasını, literatüre katkısını ve beraberinde değişim çağrısını içerir.

Araştırmanın nitel olarak tasarlanmasındaki amaç, üzerinde çalışılan konu hakkında daha kapsamlı bir bakış açısı elde etmektir. Araştırmada olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2011, s. 72)’e göre olgubilim deseni, farkında olduğumuz ancak hakkında derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmamızı sağlamaktadır. Bu olgular yaşadığımız ortamda olaylar,

deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bu olgularla günlük yaşam içerisinde farklı biçimlerle karşılaşabiliriz. Ancak bu aşinalık durumu, olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. Bu bağlamda bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu; Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencileridir. Örneklem ise, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden toplam 15 kişi ile oluşturulmuştur.

Amaçlı örnekleme yöntemleri içinde yer alan ölçüt örnekleme seçilmiştir. “Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 112).

3.3. Veri toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında öncelikle kavramsal çerçeve oluşturmak adına literatür taranmış, kitap, yurt içi ve yurt dışı makale, tez ve bildirilerden faydalanılarak doküman analizi yapılmıştır.

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu görüşme formunda katılımcılara kişisel bilgilerin yanı sıra araştırmaya temel oluşturan, problem durumuna yönelik ilgili alanyazın taranarak oluşturulan sorular sorulmuştur. Bu soruların geçerlik ve güvenilirliğini arttırmak için uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen görüş ve öneriler doğrultusunda gerekli ekleme, çıkarmalar yapıp, görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunda 6 soru yer almaktadır.

Görüşme formu hazırlandıktan sonra bir öğrenci ile ön görüşme yapılmış, görüşme tamamlandıktan sonra öğrencinin görüşme sorularına verdiği yanıtlar çözümlenerek dökümü

yapılmıştır. Anlaşılması güç olduğu tespit edilen soru maddeleri değiştirilmiştir. Ön görüşme yapılan bu öğrenci araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Görüşmenin yarı yapılandırılmış türde gerçekleştirilmesi, araştırmacıya problem durumuna ilişkin keşfe yönelik bir görüşme yapma olanağı tanır. Bu tarz görüşmelerde araştırmacı, görüşme sırasında çalıştığı problemle ilgili belirli özel alanlar keşfettiği takdirde, daha ayrıntılı sorularla o alanları derinlemesine keşfedebilme imkânı bulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 120).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında yeterli bilgiye sahip olabilmek amacıyla başlangıçta internet ve kütüphanelerden popüler kültür ve sanat eğitimi ile ilgili kaynaklar taranmış. Bu tarama sonucunda kitap, tez ve makalelere erişilmiştir. Çalışmanın kavramsal çerçevesi bu kaynaklardan elde edilen bilgiler ekseninde şekillenmiştir.

Problem durumu hakkında derinlemesine bilgi sahibi olabilmek amacıyla görüşme yöntemine başvurulmuştur. Görüşme yöntemi, “ilgili kişi ile veya grupla karşılıklı olarak konuşmak, soru sormak ve alınan bilgileri kaydetmek suretiyle yapılan çalışmadır” (Arıkan, 2007, s. 112).

Kuş (2007, s. 87)’a göre nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniği, araştırma sürecine dâhil olan bireylerin bakış açılarını, anlam dünyalarını ortaya koyma, dünyayı onların gözleriyle görme gayesine hizmet edecek şekilde kullanılmaktadır. Nitel araştırmalarda kullanılan görüşme yönteminin belirleyici özelliği, görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya çıkartmaktır. Dolayısıyla görüşülenlerin anlam dünyalarını, duygu ve düşüncelerini anlamak, nicel görüşmelerden farklı olarak yüzeysel değil, daha derinlemesine bilgi edinmek esastır.

Katılımcıların her birinden randevu alınarak, bireysel ve yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerde, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla ve araştırmanın verileri toplanmıştır. Yüz yüze görüşmeler, görüşmecinin görsel ipuçları yakalamasının yanı sıra, katılımcının vücut dilini anlamasını sağlamaktadır

Yarı yapılandırılmış görüşme formlarında bazı sorular standartlaştırılmış bazı sorular ise açık uçlu olarak hazırlanır. Bu sayede istenilen konularda derinlemesine bilgi edinmek mümkün olur (İslam’dan aktaran Kaya ve Şahin, 2011, s. 42).

Verilerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesi adına görüşmenin amacı katılımcılara açık bir şekilde ifade edilmiş, katılımcılara kişisel bilgilerinin saklı tutulacağı güvenci verilmiştir. Veri kaybının yaşanmaması için katılımcıların da izniyle ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmelerin kayıt altına alınması ile veri kaybının önlenmesi amaçlanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Betimsel analiz yaklaşımıyla elde edilen veriler, araştırmacı tarafından alanyazın doğrultusunda belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 108).



BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, öğrencilerle gerçekleştirilen sanat eğitimi ve popüler kültür ile ilgili görüşmelerin analiz bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Popüler Kültür Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorum

4.1.1. Öğrencilerin Popüler Kültür ve Popüler Sanat Hakkındaki Görüşleri

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin, görüşmenin başlangıcında popüler kültür ve popüler sanata ilişkin genel görüşlerini elde edebilmek amacıyla ilk soru olarak “Popüler kültür ve popüler sanat denildiğinde ne anlıyorsunuz?” diye sorulmuştur.

Bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

(Öğrenci-H): Popüler kültür içerisinde sürekli bir üretim olduğundan bahsetmiş ve duruma ilişkin şu açıklamalarda bulunmuştur:

İnsanların giderek gelişmekte olduğunu anlatan bir şey bence. Aslında kötü bir şey gibi görünse de ben pek öyle olduğunu sanmıyorum. Sürekli eski şeylerin üzerine yeni bir şeyler eklenerek bir başkası oluşturuluyor. Yani sürekli üretiliyor bu yüzden olumlu olduğunu düşünüyorum.

(Öğrenci-F): Belli bir kitleye hitap eden, onların beğenisini kazanmış her şeyin popüler kültür ürünü olabileceğini düşünmektedir.

Popüler kültüre ilişkin diğer görüşleri şunlardır:

...Yaşamımızın her alanında vardır. Mesela starbucks. Ben starbucks’ın aslında bizim kendi hür irademizle gittiğimiz bir yer değil de bizim bilinçaltımıza gerek filmler, gerek sosyal medya aracılığıyla yerleştirilmiş olduğunu düşünüyorum. Kabul edilmiş çaresizlik gibi geliyor bana.

Öğrenci-F'nin popüler sanata ilişkin görüşleri ise şu şekildedir:

Her şeyin sanat eseri olabileceğini ileri süren akım olarak biliyorum.

(Öğrenci-D): Popüler kültürün “günümüzde oldukça yaygın olarak hemen hemen bütün dünyada etkisini gösteren, çoğu kimse tarafından kabul edilen, çabuk üretilip, çabuk tüketilen şeyler” olduğunu düşünmektedir.

Popüler sanata dair görüşlerini ise şu şekilde dile getirmiştir:

Popüler sanat ise sanatta ileri gelmiş toplumların sanatı kullanarak toplumda ilgi alanları oluşturmaları ve bunları sanat tüketicisine sunmaları diyebilirim.

(Öğrenci-A): Popüler kültürün, hızlı değişen hayatın içine hızlı bir şekilde girip yine hızlı bir şekilde çıkan kültür olduğunu ve terim olarak özellikle 20. yüzyılda sanayileşmenin gelişmesinden sonra hızlı üretim ve hızlı tüketimin artmasıyla ortaya çıktığını belirtmiştir.

Popüler sanatında aynı şekilde 20. yüzyıl ile birlikte karşımıza çıktığını belirten Öğrenci-A, popüler sanat ile ilgili şu görüşü paylaşmıştır:

Belli dönemde var olan ve o dönemden sonra yok olan ya da devamı olmayan sanattır.

(Öğrenci-C): Popüler kültürün çabuk tüketilen durumlar üzerine kurulu olduğunu düşünmektedir. Ayrıca popüler kültürün insanları farklılaşmadan uzaklaştırdığını belirten Öğrenci-C, durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Farklılaşmadan uzaklaşıyoruz artık sürekli aynı şeyler. Herkes neyi daha fazla beğeniyorsa bizlerde ona doğru yönelmeye başlıyoruz. Mesela hani bir ara yırtık kotlar falan moda oldu. Ben de sürekli yırtık kotlar giymeye başladım. Artık kişiliğimle ya da benim yapımla bütünleşen bir şey oldu. Beni tasvir etmeye çalışsalar herhâlde sürekli yırtık kot ve rügan giyen kız diye bahsederler. Yani sürekli bu veya bunun gibi şeyler popüler olmaya başlıyor. Sonra bunlardan da sıkılıyoruz. Başlangıçta her ne kadar sevmiyoruz desek de sonra pat bir bakıyoruz bizim üstümüze yerleşivermiş. Popüler kültür aslında bizi kendisine sürüklüyor ve kendimizle çeliştiriyor diyebiliriz.

Popüler sanata ilişkin görüşleri ise şu şekildedir:

Popüler sanat denilince aklıma direk Andy Warhol ve Richard Hamilton geliyor. Mesela Richard Hamilton atık malzemelerle kolaj tekniğini kullanarak çalışmalar yapmıştı. Andy Warhol da Marilyn Monroe'nün resimlerini yapmıştı. Ayrıca konservelerin falan dış kaplarına farklı amblemler yapıyordu. Yani zaten var olan şeylere ufak eklemeler yapıyordu popüler sanatta.

(Öğrenci-B): Popüler kültürün “anlık ve dönemsel olarak, çabuk üretilip, çabuk tüketilen ve o dönemde anlamı olan ancak üzerinden zaman geçtiğinde anlamını yitiren olaylar topluluğu” olduğunu belirtmiştir.

Popüler sanata dair görüşleri ise şu şekildedir:

Popüler sanatın tüketimden beslendiğini düşünüyorum. Popüler sanatta gerek fabrikasyon üretimler gerek bunlarla beraber ortaya çıkan taklit ürünler, moda anlamı taşır.

(Öğrenci-E): Popüler kültür denildiğinde aklına ilk gelen şeyin “o çağa, o ana, o duruma özgü yani o çağlık, o anlık ve o durumluk, geçmişini uzun yıllara dayanmayan geleceği ise garanti olmayan kültür” olduğunu ifade etmiştir.

Popüler sanatın ise “tıpkı popüler kültürde olduğu gibi o zamanın ilgi ve dikkatlerinden yola çıkılarak ilgi çekme gayesiyle üretilmiş olan sanat yapıtları” olduğunu belirtmiştir.

(Öğrenci-J): Popüler kültürün, “toplumun çoğu tarafından beğenilen, hoş giden ve zamanla ilk başlardaki gibi etkisi kalmayan yani gelip geçiciliği olan nesne ve olaylar bütünü” olduğunu dile getirmiştir.

Medyanın popüler kültür ve kitleler arasında aracı olduğunu belirten Öğrenci-J, özellikle internet kullanımının yaygınlaşması ile birlikte şuan hayatımızı şekillendiren birçok şeyin (dinlediğimiz müzik, izlediğimiz dizi ve filmler, giydiğimiz kıyafetler) aslında birer popüler kültür dayatması olduğunu düşünmektedir. Ayrıca popüler kültürün sosyal medya aracılığı ile insanlara rahatça ulaşabildiğine dikkat çeken Öğrenci-J, durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

...Hepimiz birer sosyal medya kullanıcısıyız. Dünyanın bir ucunda moda olan şeyi anında bizlerde görüp paylaşabiliyoruz. Aslında popüler kültürü moda olarak da tanımlayabiliriz. O sene ne moda ise onu giyiyor, onu dinliyor, onu izliyoruz ve oraya gidiyoruz.

Öğrenci-J’nin popüler sanata ilişkin görüşleri ise şu şekildedir:

Yaşanılan dönemde popüler olan nesnelerin eserlerde yer bulması diyebilirim. Bunun örnekleri ise günümüzde oldukça yaygın kullanım alanına sahip facebook ve instagram benzeri sosyal medya araçlarını oldukça güzel eleştiren ve eserlerinde yer veren sanatçılar oldukça fazladır...

(Öğrenci-K): Popüler kültürün, hızlı gelişip, büyük etki uyandırdığını, aynı hızla rağbetini kaybettiğini ve insanların çoğunluğunun ortak kabulü ile yaygınlaştığını belirtmiştir. Ayrıca

popüler kültürün hazır olarak sunulup kolay tüketildiğini ve hemen hemen her alanda var olduğunu düşünmektedir.

Popüler sanatın ise, “değerinin sanat yargılarına göre değil de eserin veya sanatçının marka değerine göre” şekillenen sanat olduğunu belirtmiştir.

(Öğrenci-M): Popüler kültürün, “insanlar arasında bir anda hit olan, yükselen, iki üç sene sonrada unutulmaya yüz tutan bir kültür” olduğunu ifade etmiştir.

Popüler sanata ilişkin görüşleri ise şu şekildedir:

Popüler kültür ile benzer şekildedir. Aslında yeni bir şey yaratmıyorsun var olan bir şey üzerine eklemeler yapıp onun herkes tarafından yeniden kabul görmesini sağlıyorsun. Yine o da sonradan unutuluyor.

(Öğrenci-O): Popüler kültürün, “toplumun ilgilerine ve eğlence anlayışlarına göre medyanın etkisiyle odak haline gelmiş eğilimlerini kapsadığını ve bu eğilimlerin değişken olan yani sürekliliği bulunmayan şeyler olduğunu” dile getirmiştir.

Popüler sanata dair görüşleri ise şu şekildedir:

Andy Warhol ve farklı olarak Norman Rockwell aklıma ilk gelenlerden. Norman Rockwell ikinci Dünya Savaşından çıkan Amerika’nın kültürünü belirginleştirmede eserleriyle büyük bir katkı sağlamıştır. Popüler sanat denilince bu gibi sanatçıların kendi dönemlerine mal olmuş olayları, kişileri veya anlayışları sanatsal kaygılar içerisinde ürettikleri için kalıcı olduklarından bahsedebiliriz.

(Öğrenci-L): Popüler kültürün insanlara geçici mutluluklar sağladığından bahsetmiştir. Bu sebeple popüler kültüre karşı olduğunu ise şu sözlerle ifade etmiştir:

Tüketici toplum konumunda kapitalizmin ihtiyacımız olmadığı halde bize sunduklarını çabucak, anlık heveslerle kabul etmemiz bence popüler kültürdür. Bu popüler kültür bazen çok saçma şeylere sebebiyet veriyor. Ben bunlara tamamen karşıyım mesela öz çekim diye bir şey çıktı bir anda milyonlar böyle bir şeye yeltendi. Popüler kültür de üretilen şeylere de karşıyım çünkü yeni şeyler değil. Ben yıllardır baştan yaratılmış yeni bir araba görmedim sürekli eskilerinin üzerinde ufak değişiklikler var. Ben nedense popüler kültüre karşı çok kapalıyım. Çünkü insanlara kalıcı bir mutluluk verdiğini düşünmüyorum. Seni mutlu ediyor evet ama bunlar kalıcı değil az zaman sonra yine mutsuzsun. Sonra yine bir yolunu bulup kendini oyalayabiliyorsun. Sonrasında yine mutsuzsun. Bu da bizleri bağımlı bireyler haline getiriyor.

(Öğrenci-N): Popüler kültür denildiğinde aklına zamanını çalan bir şeyler geldiğini belirtmiştir. Günlük yaşam içerisinde popüler kültür ile ister istemez karşı karşıya kaldığını

fakat bunun aslında dayatma bir durum olduğunu belirtip, sosyal ağlar üzerinden popüler kültürü yorumlayan Öğrenci-N, durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Mesela herkesin elinde telefon var var ve herkes kendi dünyasını o telefonun içerisindeki sosyal ağlarda kurmaya çalışıyor. Çünkü o sosyal ağların içerisinde hepimize cazip gelen şeyler var. Sosyal ağların iletişim için olan fonksiyonları aslında bizi iletişimden eksik ya da yoksun bırakıyor. Artık arkadaşlarınızla bir yere gittiğinizde sohbet etmekten daha fazla yaptığınız şeyler var. Telefon elinizde ve sürekli internette popüler olan şeyler hakkında konuşuyorsunuz.

Popüler sanata ilişkin görüşü ise şu şekildedir:

Aklıma hazır malzemelerden ortaya konulmuş farklı ama basit çalışmalar geliyor.

Görüşme sorusuna ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin tamamının konu hakkında fikir sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Bir öğrenci, popüler kültürün sürekli devinim halinde olduğuna ve bunun neticesinde günlük hayat içerisinde sürekli değişimlerin yaşandığına dikkat çekerek bu sürecin aslında sanılanın aksine olumlu bir şey olduğunu belirtmiştir. Geri kalan öğrencilerin birçoğu ise popüler kültürü çoğunluğun beğenisini kazanmış, onlar tarafından kabul edilmiş kültür olarak tanımlamış ve çabuk üretilip, çabuk tüketilmesi bakımından eleştirmiştir. Popüler kültüre bu anlamda yaklaşan öğrencilerin görüşlerine göre popüler kültür içerisinde hız, aşırılık, tüketim, özentilik ve dayatma kavramları dikkat çekmektedir.

Popüler kültür ve popüler sanatın ne olduğuna ilişkin farklı öğrenci görüşleri ele alındığında, öğrencilerin geneli popüler kültür ve popüler sanatı kitlelere kendilerini kabul ettirebilmeleri bakımından benzetmiştir. Ayrıca popüler kültür ürünlerinin hazır halde sunulması ve düzeylerinin basit olması, öğrenciler tarafından popüler sanat içerisindeki hazır malzemelerden yararlanma durumuyla ilişkilendirilmiştir.

Sosyal yaşamımızın neredeyse her alanında etkileri olan popüler kültür kavramının öğrencilerin tamamı tarafından tartışıldığı görülmektedir. İncelemeler doğrultusunda popüler kültürün ne olduğuna ilişkin öğrenci görüşlerini bazı ortak paydalarda ifade edebilmek mümkündür. Bu bağlamda; çoğunluğu kapsayan belli bir kitleye hitap etme, hızlı bir şekilde gelişip büyük etki uyandırma ve çabuk üretilip çabuk tüketilme durumları öğrenciler tarafından popüler kültürün en tanımlayıcı özellikleri olarak anlaşılmaktadır.

4.1.2. Popüler Kültürün  ğrencilere çağrıştırdığı Sözcükler

Görüşmede ikinci soru olarak  ğrencilere “Popüler kültür denildiğinde aklınızda çağrışım yapan sözcükler nelerdir?” diye sorulmuştur. Sorulan bu soru ile öğrencilerin popüler kültüre ilişkin olumlu ya da olumsuz tutumlarının dolaylı yoldan ortaya çıkartılması amaçlanmıştır.

Bazı  ğrenci görüşleri şu şekildedir:

( ğrenci-D): “Pop art, Marilyn Monroe, tüketim, hız” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

( ğrenci-G): Popüler kültürün kendisinde çağrışım yaptırdığı sözcükleri şu şekilde ifade etmiştir:

 internet, tüketim, bilinçsizlik, televizyon, moda, ışık, ucuz ve sıradan olabilir.

( ğrenci-F): “Telefon, özenti, internet, starbucks” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

( ğrenci-A): Popüler kültür denildiğinde aklında çağrışım yapan sözcükleri şu şekilde ifade etmiştir:

Belli bir dönem, hızlı değişim, hızlı tüketim, savurganlık, tüketim alışkanlığı, kapitalizm, değişken alışkanlıklar, geçicilik, yozlaşma.

( ğrenci-L): “Kibir, gösteriş, özenti, hızlı tüketim ve aşırılık olabilir” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

( ğrenci-C): Popüler kültürün kendisinde çağrıştırdığı sözcükleri “sıradanlık, ilgi çekmek ya da özenti, yabancı diziler, herkes tarafından beğenilen şeyler...” olarak tanımlamıştır.

( ğrenci-N): “ internet geliyor aklıma. Teknoloji moda dayatma” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

( ğrenci-B): Popüler kültürün kendisinde çağrışım yaptırdığı sözcükleri şu şekilde ifade etmiştir:

Moda ve taklit geliyor. Esinlenme, çağrışım, kopya gibi ya da sosyal medya, internet, dergi, gazete

(Öğrenci-H): Popüler kültür denildiğinde aklında çağrışım yapan sözcükleri şu şekilde açıklamıştır:

Yeniliği çağrıştırıyor ve üretim, tüketim, telefon, internet ya da medya olabilir.

(Öğrenci-K): Popüler kültür denildiği zaman ilk aklına gelen kelimeleri “hızlı, kolay, basit, çoğunluk” olarak paylaşmıştır.

(Öğrenci-M): “Müzik olabilir. İnternet geliyor aklıma ya da teknoloji olabilir. Bir de ego ile dayatma” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Görüşme sorusundan elde edilen bulgular incelendiğinde öğrencilerin tamamının görüş bildirdiği görülmektedir. En sık tekrar edilen kelimeler tüketim ve internet olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca moda, sosyal medya, starbucks ve hız kelimelerinin tekrarı da dikkat çekmektedir. Duygu durumu olarak ise kibir, özentisi ve ego kelimeleri tekrarlanmaktadır.

Araştırma bulguları analiz edildiğinde en sık tekrar edilen kelimeler üzerinden öğrencilerin popüler kültürü algılayış biçimlerine ilişkin yorumlarda bulunabilmek mümkün görünmektedir. Popüler kültür kavramının çağrışımları arasında en yoğun alanı kaplayan kelimelerden birinin “internet” olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun etkili bir sebebi olarak kitle iletişim araçlarının popüler kültür ve kitleler arasında arabulucu rolü üstlenmesi kabul edilebilir. Bu bağlamda popüler kültürün etkin hâkimiyet alanına sahip olduğu toplumlarda internet ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşması hem çağın gereği olarak, farkındalık ve aktif haberdar olabilme durumlarına olumlu şekilde tesir edebilmekte hem de çok yönlü ve değişken bir sorun olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Erdoğan ve Alemdar (2005) popüler kültürü, kültürel “şeylerin” kitle iletişim araçları ve teknoloji ile pazarlanması, dağıtımı ve tüketimi olarak tanımlamaktadır. Bal (2004, s. 145)’a göre popüler kültür bir eğlence kültürü olarak, kitle iletişim araçları tarafından pazarlanmaktadır. Özellikle son dönemlerde internet popüler kültürün yaratıcısı ve yayıcısı konumundadır.

Sık tekrar edilen kelimelerden bir diğeri olan “tüketim” ise sosyal yaşam içerisinde bıkkınlığa ve rehavete kapılmış bireylerin kendilerini motive edebilmek adına yöneldikleri durumları işaret etmektedir. Tüketim algısının yoğunluğu, popüler kültür ürünlerinin piyasadaki yerlerinin sürekli güncellenmesine bağlanabilir. Bu güncel tüketim devinimi neticesinde ise bireylerin üretmekten yoksun kalıp hazırcılığa, kolaycılığa alıştıkları belirtilebilir.

Kültür endüstrisinin sonucu olarak ortaya çıkan popüler kültürün temel amacı toplumsal bir standartlaşma yaratmaktır. Bu standart üretimlerle de kitleler üzerinde manipülatif bir tüketim etkisi hedeflenmektedir (Demir, 2009, s. 45). Popüler kültürün esas belirleyicilerinden birisi boş zaman olgusudur. Bu zamanın daha çok eğlenmek ve tüketmek için harcanması tüketimin popüler kültür içerisindeki edindiği yeri göstermek açısından kullanılabilir (Çağan, 2003, s. 121). Marcuse (1986, s. 30-32)’e göre ise popüler kültür sistemi, kitlesel üretim ve tüketimi zorunlu kılar. Dolayısıyla sistem dâhilinde üretim yeteneğinin başarısı satış ve aşırı tüketime bağlıdır. Ürün ne kadar çok tüketilirse üretimin o denli başarılı olduğu savunulur.

Sık tekrarlanan diğer birkaç kelime ise “moda, sosyal medya ve starbucks”tır. Araştırma bulgularında “starbucks” kelimesinin sık tekrarı Amerikan popüler kültürünü akla getirmektedir. Bu bağlamda popüler bir durum örneği olarak; önceleri bizim kültürümüzde bir yeri olmayan starbucks’ın, özellikle sosyal medya kullanımı ile beraber kendisini kitlelere kabul ettirmesi ve hâkimiyet alanını dünyanın her yerinde arttırması kabul edilebilir.

Araştırma bulgularından kazanılan, duygu durumlarına yönelik tekrar edilen kelimelerin “kibir, özentî ve gösteriş” olduğu görülmektedir. Popüler kültürün taklide, tekrara dönük yapısı ve kitleleri hedef alan ticari mekanizması bu kelimelerin çağrışmasında önemli rol oynamaktadır. Dünyanın her hangi bir yerinde, bir şekilde popüler olan bir durumun özünün ne olduğu bilinmeden kitlelerce sahiplenilmesi özentî ve gösteriş durumlarına örnek olarak verilebilir.

4.2. Popüler Kültürün İnsana Kültüre Sosyal Yaşama Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yorum

4.2.1. Öğrencilerin Günümüz Popüler Kültürü Hakkındaki Görüşleri

Görüşmede üçüncü soru olarak öğrencilere “Günümüz popüler kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?” diye sorulmuştur. Sorulan bu soru öğrencilerin günümüz popüler kültürü hakkındaki görüşlerinin neler olduğunu saptamaya yöneliktir. Ayrıca gerek duyulduğunda sorulması amacıyla, soruya ilave olarak hazırlanan sondalar ile elde edilen verilerin zenginleştirilmesi ve detaylandırılması amaçlanmıştır.

Bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

(Öğrenci-H): Günümüz popüler kültürünün içerisinde bireyin kendisine fırsatlar yaratabilme imkânı olduğunu ve bu açıdan popüler kültürün aslında insanları daha da özgürleştirdiğini düşünmektedir ve durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

Ben olumlu bir şekilde her alana nüfuz ettiğini düşünüyorum. Sadece sanat alanında değil de günlük yaşam içerisinde de yer bulduğunu görüyorum. Artık insanlar istedikleri zaman değerlendirebilecekleri birçok alternatifleri var. Günlük hayatın içerisindeki sorunlardan sıkılıp kendilerini bir şeyler yapmak isteyen insanların yapabileceği birçok şey var. En önemlisi popüler kültür insanları özgürleştiriyor. İsteyen istediğini okuyup, alıp, giyip, eğlenebiliyor.

...Kendi geleneğimizi ve kültürümüzü korumamız aslında güzel bir şey. Ama biz insanlar sıkılabilen varlıklarız. Mesela ben var olan şeylere çok katlanamıyorum. Sürekli aynı şeylerin olması bir yerden sonra beni boğuyor. Dezavantajları var ama ben popüler kültürün insanlara sağladığı özgürlüğü seviyorum bunu olumlu görüyorum.

(Öğrenci-A): Günümüz popüler kültürünün dünyanın her yerinde toplumları etkisi altına aldığından bahsetmiştir ve konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

Dünyanın her yerinde toplumları etkisi altına almıştır. İnsanları birbirine benzetmeye yani aynı tarz kıyafetleri giymelerini, aynı tarz saç şekillerini kullanmalarını, aynı tarz müzikleri dinlemelerini sağlamıştır. Yani öyle olunca farklı olmayı kabul etmeyen farklı olmaya çalışan insanları dışlayan bir yapısı vardır. Moda diye bir terim geliştirilmiştir ve moda insanlar tarafından dikkatli şekilde takip edilmekte ve sürekli değişmektedir.

(Öğrenci-B): Günümüz popüler kültürünün hızlı bir şekilde yayılıp hızlı bir şekilde tüketildiğini ve bu sebeple insanların artık tüketime bağımlı olduğunu belirtmiştir. Bu duruma örnek olarak ise bir problem olarak insanların alışveriş çılgınlığından bahsetmiştir.

Sosyal yaşam içerisinde popüler kültürün insanları kendi yaşamından kopmuş, yabancılaşmış bir hale getirdiğini ifade eden Öğrenci-B'nin konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

Bence benzeştirici ve yozlaştırıcı olarak popüler kültür, eğlence ve tüketim sanayisinin bir kolu haline gelmiştir. Bu da ideolojik olarak kendi yaşamından kopmuş, yabancılaşmış insan yığınları oluşturmuştur.

Sosyal medya ve internet kullanımı ile dünya sınırları ortadan kalkmıştır ve birbirine uzak iki ülke aynı anda internet ortamında bulunmaktadır. Bu durumun farklı kültürlerin yozlaşmasına sebep olabileceğini düşünen Öğrenci-B günümüz popüler kültürünün sanata etkilerine ise şu şekilde değinmiştir:

Sanat daima etkilenmeyi barındırdığı için popüler kültürün etkisi istemsizce olmaktadır. Kopya ve taklide yeltenilmediği sürece ilerleme kaydedilebilir.

(Öğrenci-M): Geçmişte var olan popüler kültürün günümüzde var olan ile kıyaslandığında daha yaratıcı olduğunu düşünmektedir. Ayrıca günümüzde popüler diye bahsettiğimiz olguların seviyelerinin oldukça düşük olduğunu belirtmiştir.

Günümüz popüler kültürünün insana, sanata, kültüre ve sosyal yaşama etkilerine yönelik görüşleri ise şu şekildedir:

İnsanlar artık her şeyi daha çabuk kabul ediyorlar, zaten bu popüler kültür ürünlerini üretenler de bunu bilip buna göre ürün veriyorlar. İnsanlar her nasılsa ortaya çıkan bu basit ürünleri bir anda yükseltebiliyorlar ama enteresandır ki bu çabuk kabul gören şeyler çok uzun sürmeden unutuluyor. Çabuk tüketip çabuk sıkılıyor.

Eski sanatçılara baktığımızda hepsinde bir arayış serüveni sezebiliyoruz. Günümüzde ise sanatçılar yeni şeyler yaratmıyorlar. Durumlar üzerine düşünüp yordayıp yeni şeyler ortaya çıkarmak yerine güncel olan şeylerin etkisiyle kolay işler üretiliyor.

Popüler kültürün kültüre olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum. Çabuk tüketmeyi alışkanlık haline getirdiğimiz için kültürümüze yabancılaşıyoruz. Yeni bir şeylerin ortaya çıkması aslında güzel görünebilir ama ortaya çıkanların birbirini tekrarına bakıldığında kötü gibi şeyler olması çok hoş bir durum değil.

Sosyal yaşamla ilgili olumlu bir şey olarak insanların birbirleri ile ilişkilerinin daha fazla içli dışlı olabildiğini söyleyebilirim fakat bu ilişkilerin samimiyetsizliği konu içerisinde ayrı bir dünya. Olumsuz olarak ise çevremize baktığımızda tek tip bireyler görür hale geldik. Sırf popüler olduğu için kendilerine aslında ait olmadığı yaşam tarzlarını almaya çalışan insanlar var. Fikir açısından da aynı hale geldik. Kimse kendi öz fikrinden bahsetmiyor genelde çalıntı şeyleri yapıyor insanlar...

(Öğrenci-N): günümüz popüler kültürü hakkında şu şekilde görüş belirtmiştir:

Günümüzde popüler kültür ürünü olarak sürekli yeni şeyler ortaya çıkıyor. Çok uzun süreleri olmayan bu ürünleri bizler çabuk benimseyip çabuk şekilde harcayabiliyoruz. Burada asıl olan şeyin özentisi olduğunu düşünüyorum. O bunu yaptı ben de öyle yapmalıyım diye bir algı oluşuyor. Özellikle yurtdışında olan şeyler bizi çok etkiliyor. Millet olarak özentisi bir hale geliyoruz. Kültürümüzü olumsuz etkilediğini düşünüyorum. Günümüzde bizim kültürümüzü eskimiş, yıpranmış, unutulmaya yüz tutmuş olarak görüyorum. Bizim kültürümüzde aslında hiç var olmayan şeyler batı özentisi sayesinde sanki bizimmiş gibi karşımıza çıkabiliyor. Asimile olduğumuzu düşünüyorum.

(Öğrenci-F): Popüler kültürün özentilik üzerine kurulu olduğunu belirtmiştir. Popüler olan birisinin yaptığı bir şeyi, ardından hemen başkalarının yaptığı ve bunu yaparken o durumun özünün ne olduğunun anlaşılmadığını ifade eden Öğrenci-F, bu bağlamda günümüz popüler kültürünün artık insanları basitleştirdiğini düşünmektedir.

Öğrenci-F, durumu şu şekilde açıklamıştır:

Bilinç açısından baktığımızda yeni olan şeylere açık gibi görünsek te aslında kapalıyız. Yani şunu demeye çalışıyorum. Aslında ortaya çıkan şeyler yeni değil hep bir öncekinin benzeri. Popüler kültür sanki bizim keşifçi yanımızı elimizden alıp, ortada zaten var olan şeylere yönelmemizi istiyor. İnsanları hazırcılığa alıştırıyor. Her şeyin kolayını tercih ediyoruz. Fikrî açıdan basitleştiriyoruz.

Öğrenci-F'nin günümüz popüler kültürünün sanata ve kültüre etkilerine yönelik görüşleri ise şu şekildedir:

Sanki günümüzde sosyal yaşam içerisinde yani yeni bir şeyler üretmekten yoksun olup hazırcılığa alışmış insan, bunu sanatta da aynı şekilde yapıyor. Sanatçıların yaptıkları işleri gözlemlediğimde böyle kılıfına uydurulmuş bir basitlik seziyorum.

...çağ değişiyor bir şekilde yeni şeylere açık olmak durumunda kalıyoruz. Bu güzel bir şey ama batılılaşma adı altında kendi kültürümüzü unutuyoruz. Ben bunun basite alınacak bir şey olduğunu düşünmüyorum.

(Öğrenci-L): Günümüz popüler kültürünün, dışarıya bağımlı milletleri asimile etmeye yönelik bir yapısının olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda günümüz popüler kültürünü soğuk savaş ile ilişkilendirmiştir.

Günümüz popüler kültürünün insana etkilerine yönelik görüşleri şu şekildedir:

Bizi eğlence düşkünü insanlar haline getiriyor, sorgulamamızı engelliyor. Bunu alın ama ne olduğunu sormadan tüketin dercesine insanları asalaklaştırıyor. İnsanlara sıradanlaştırıyor.

Kültüre etkilerine yönelik görüşleri ise şunlardır:

Asıl kendi köklerimizi geri plana çekip önümüze atılan yeni şeylerle yetinmemizi istiyorlar. Bu sebeple olumsuz olduğunu düşünüyorum. Batının kültürünün bize entegre edilmesini küstahça buluyorum.

(Öğrenci-K): Günümüz popüler kültürünü, “amacı para kazanmak olan insanların kendi zevkleriyle, düşüncelerine fırsat vermeden hazır sunulan ürünlere dikkat çekerek, kolay olana alıştırıp, yaratıcı düşünmeyi körelten ve marka değeri yüksek olanları göz önüne çıkartan, yerel olanlara yükselme fırsatı tanımayan bir sistem” olarak tanımlamıştır.

Ayrıca Öğrenci-K, günümüz popüler kültürünün insanları hazırcılığa alıştırdığı görüşünü belirtmiştir. Ona göre, popüler kültür sadece göz önünde olanlara dikkat çekerek, insanların hazırda bulunan şeylere yönelmesini sağlamaktadır.

Popüler kültür içerisinde sanat seyircisi ve tüketicisinin belli bir zümreye ait kaldığını belirten Öğrenci-K, bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

Sanatı sadece bir kaç kişi ve kişilerin tek elinde tutmasına olanak veriyor ve sanatın kalitesini, çeşitliliğini, özgünlüğünü, farkedilebilirliğini ortadan kaldırdığı gibi sadece belli bir zümrenin sanat seyircisi ve tüketicisi olmasını sağlıyor.

Öğrenci-K, günümüz popüler kültürünün kültüre ve sosyal yaşama etkilerine yönelik ise şu şekilde görüş belirtmiştir:

Popüler kültür hızlı gelişen etkisi çabuk sönen bir olgu olmasına rağmen zaman içerisinde bulunduğu dönemde yine de bir iz bırakıyor. Bu küçük izlerde kültürün genelinde kendilerine yer buluyorlar. Bence etkisini çabuk kaybettiği için kültürün gelişmesine ve sağlamlaşmasına ayak bağı oluyorlar.

Sosyal yaşama yine aynı konu üzerinden gidersek herkesin kabul görmüş olana rağbet edip farklı olana olan ilgisini azaltıp hem çeşitliliği öldürüp hem de insanları yeni şeyler denemeye korkar hale getiriyor. Çoğunluğun ortak kararı neyse ona razı olup yeni ve farklı olanı da dışlayarak gün yüzüne çıkmasını önler. Basmakalıp bir nesil yetiştirir.

(Öğrenci-G): Günümüz popüler kültüre karşı yaklaşımını şu sözlerle ifade etmiştir.

Günümüz popüler kültürü tamamen tüketimi hedefleyen vizyonu, kalıcılığı olmayan kişisel gelişimi olumsuz etkileyen bir yapıya sahip. Tamamen zaman sömüren bir olgu. Biz insanlar bu dalgaya kapıldığımız an ilerlemeyi bırakıyor kendimizi kısır döngü içinde buluyoruz. Tamamen bilinçsizleşiyoruz. Anlık heves ve olgularla kayboluyor, monoton bir şekilde akıp giden zamanla hayatımızı sürdürüyoruz. Bu açıdan popüler kültürün olumsuz bir olgu olduğunu düşünüyorum.

Öğrenci-G, insanın sahip olduğu zamanı bilinçsiz olgu ve olaylarla değerlendirmesinin kötü bir durum olduğunu belirtmiştir. Ona göre popüler kültür neticesinde ortaya büyük bir bilinç kirliliği çıkıyor olup, sevgi ve aşk gibi insani temel duyguların anlamı ve niteliği değişmektedir.

Günümüz popüler kültürünün sanatın yapısı ile ters düştüğünü belirten Öğrenci-G, sanatın “temiz zihin, kıvrak bir zekâ, koca bir zaman, sezgi, yetenek, felsefe” gibi birçok kavram barındırdığını ifade etmiştir. Ona göre popüler kültürün renkli fakat klişelerle dolu bir yapısı vardır. Bu bağlamda sanatın popüler kültür içerisinde anlamını yitireceğinden bahsetmiştir.

Öğrenci-G, günümüz popüler kültürünün kültüre ve sosyal yaşama etkilerine yönelik şu görüşleri paylaşmıştır:

Kültür zor bir yapıdır. Bence zamanı, toplumu, doğayı ele alarak insanlara şekil verir, çeşitlendirir. Popüler kültür ve ürünlerinin çoğalmasıyla insan olumsuz bir şekilde etkilenecek özüne dönemez, küçülebilir ve kaybolur.

Sosyal yaşam içerisinde popüler kültür olarak yani tam öyle değil ama işte anlamsız ilişkiler, doyumsuz nefesler, ya da geçici mutluluklarla zamanını, maddi ve maneviyatını tüketen insanların sosyalleştiği bir yaşam şekli ortaya çıkıyor.

(Öğrenci-J): Günümüz popüler kültürünün, yazılı ve görsel basın dayatması sonucunda oluşan anlık ve balon bir popülerliğe sahip olduğunu ifade etmiştir:

Bir gecede hayatımıza giren insanlar, yine bir gecede tamamen unutuluyor. Böylece popüler kültür tamamen tüketim odaklı olup, kaliteye önem vermez duruma gelmiştir. Popüler kültür eğlence amacı gütmektedir. O gün eğlenceli gelen olaylar iki gün sonra unutulmaktadır. Bu da insanlarımızın hafızasını yok etmektedir. Artık yasımız da sevincimiz de tamamen göstermelik oldu. En büyük toplumsal acılarımızı dahi iki günde unuttur hale geldik. Şuan yaşayan birçok insan özellikle batı dayatmasıyla hayatımıza giren kavramlara ulaşmak için çalışıyorlar. Hayattaki tek amaçlarının iyi bir ev almak ve son model arabalar kullanmak, son çıkan telefonları kullanmak olan insanlar artık düşünmeyi bırakmış durumdalar. Çıkan her ürün, batının üzerinde ciddi algı operasyonları yaptığı ve özellikle geri kalmış ve gelişmekte olan ülkeler için çalışmaktadır. Bunu da çıkardıkları ürünler ve kullandıkları dillerle yapmaktalar. Bildiğimiz gibi bir toplumu yıkmamanın en kolay yolu onun diliyle ve gelenekleriyle oynamaktır. Biz artık dilimizde birçok yabancı kelimeyi, kendi dilimizdenmiş gibi benimsedik ve kullanmaya başladık. Tüm bunlar hayatımıza giren güzellikler gibi gelse de uzun vadede bizden çok şey götürmektedir.

Öğrenci-J'ye göre “günümüz popüler kültürü insana çok alıp çok tüketmeyi öğretmektedir.” Düşünmekten uzak bir hayat yaşamayı ve anın tadını çıkarıp geçmiş ya da gelecek hakkında konuşmamayı tercih etmeye zorlanan insanın, popüler kültür içerisinde yalnızlaştığını belirten öğrenci-J durumu şu sözlerle açıklamıştır:

Günümüz en büyük hastalıklarından biri olarak kabul edilen yalnızlık ihtiyacı giderek artmaktadır. Bence kalabalıklar içinde yalnızlaşma yaşanmaktadır. İnsanlar artık kalabalıklar içinde kendine dönmeye ve ortamdaki uzaklaşmaya ihtiyaç duymaktadır. Aslında çok fazla tüketim zehirlenmesi yaşamaktayız. Akla gelebilecek her konuda hep daha fazlasını istiyoruz. Bu konuda daha fazla şey söylemek mümkündür. İnsanlara göre değişiklik gösterse de tüm bunlar popüler kültürün insana etkileridir diyebilirim.

Popüler kültürün etkin bir şekilde konumlandığı ve dolayısı ile gün aşırı değişimlerin yaşandığı toplumlarda sanatçının çağa ayak uydurabilmek için hızlı üretme eğiliminden bahseden Öğrenci-J, bu bağlamda popüler kültürün sanatçıları zorlama eserler üretmeye yönelttiğini düşünmektedir. Ayrıca sonuç olarak, sanat dili ile ortaya çıkan küçük eserlerin olduğunu ve bu eserlerin üretiminde asıl olanın piyasa beklentileri olduğunu belirtmiştir.

Öğrenci-J'nin günümüz popüler kültürünün kültüre ve sosyal yaşama etkilerine yönelik görüşleri ise şu şekildedir:

Popüler kültür denilen hadise aslında kültürsüzleşmeye yani küresel kültür oluşma durumudur. Kültür, toplumlara özgü toplumdan topluma değişen bir olgu iken popüler kültür ile birlikte her toplumun kendine ait kültürü giderek zayıflamaktadır ama küresel bir kültür oluşmaktadır. Öyleki artık dünyanın neresine giderseniz gidin giydiğiniz kıyafetten yediğimiz yemeklere kadar aşağı yukarı aynı olmaktadır. Toplumlara özgü kıyafet, yemek, müzik ve sanat artık

geleneksel olarak anılmaktadır. Evrensel dil olan İngilizce ile birlikte insanların uyrukları belli olmaz hale gelmiştir. Popüler kültür, toplum kültürlerine olumsuz etkiler bırakmaktadır.

Hayatımızı devam ettirdiğimiz her gün iletişime geçtiğimiz ortamlar bütünü olarak algılıyorum ben. Bu durumda da hayatımızın her alanına etki eden internet ve sosyal medya büyük rol oynamaktadır. Artık neredeyse dünyanın her yerinde erişime sahip olduğumuz internet ile birlikte sosyal yaşamlarımız da birbirine çok benzemeye başlamıştır. Farklılıkların olmadığı dünyada bir fark yaratmak giderek daha da zorlaşmaktadır. Bir diğer açıdan ise insanlar farklılıklar yaratmaktan korkmaya başlamışlardır. Farklı olanın toplumdan dışlandığı ve garip tepkilerle karşılaştığı bir dünya oluşmaya başlamıştır. Dediğim gibi popüler kültür artık tamamen internet olmuştur ve internet aracılığı ile bize fark etmeden dayatılan konulardan oluşmuştur. Sosyal yaşamımız birbirinin hemen hemen kopyası haline gelmiştir. Herkes aynı konulardan müzdarip olup aynı konulara memnuniyetlerini iletmeye başlamıştır. Bu durum zamanla insanları bunalıma itmektedir. Birer kaçış noktası bulamaz isek aynı fabrikadan çıkmış gibi aynı şeyleri yaşayan toplumlar haline geleceğiz. Tabii ki bu durumun da sosyal yaşama olumsuz etkileri göz ardı edilemez.

Görüşme sorusundan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğrencilerin tamamının günümüz popüler kültürü hakkında görüş sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin bir kısmı günümüz popüler kültüründen genel olarak bahsederken büyük bir çoğunluğun insana, sanata, kültüre ve sosyal yaşama etkilerine değindiği görülmektedir. Bu etkilere yönelik öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde yaygın görüş olarak popüler kültürün insanı fikirsel açıdan basitleştirdiği ve sıradanlaştırdığı, sanatı ve sanatçıyı aynılaştırdığı, kültürleri yozlaştırdığı, sosyal yaşam içerisinde bireyi hazırcılığa alıştırdığı çıkartılabilir. Bir öğrenci popüler kültür içerisinde bireylerin özgür konumda bulunduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda popüler kültürün sosyal yaşam içerisinde bunalmış insanlara birçok alternatif sunduğunu ifade eden öğrenci onun olumlu bir şekilde her alana nüfuz ettiğini düşünmektedir.

Popüler kültürün sosyal yaşam içerisinde ne derece etkili olduğu ve günlük yaşama etkilerinin neler olduğuna ilişkin araştırma bulguları incelendiğinde günlük hayatın hemen hemen her alanında popüler kültür etkilerine rastlayabilmenin mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde kitle iletişim araçlarının popüler kültür ve kitleler arasında arabulucu rolü üstlendiği düşünüldüğünde bu etkilerin özellikle sanayi devrimi sonrası teknolojinin gelişmesi ile birlikte ivme kazandığı söylenebilir.

Araştırma bulguları incelendiğinde popüler kültürün özellikle internet ve sosyal iletişim ağları aracılığıyla kendisini kitlelere ulaştırabildiği anlaşılmaktadır. Günümüzde hemen hemen her evde internetin olduğu ve gencinden yaşlısına neredeyse herkesin aktif sosyal medya kullanıcısı olduğu düşünüldüğünde burada dikkat çeken asıl durum bu ulaşılabilirliğin yüksek oranda etkili olduğudur.

Bulgular neticesinde günümüz popüler kültürünün potansiyel tüketici konumundaki kitleleri hedef alması, bu kitlelere sürekli olarak düzeyi basitleştirilmiş sıradan ürünleri sunması bakımından; bireyleri aynılaştırdığı, sıradanlaştırdığı ve fikirsel olarak basitleştirdiği anlaşılmaktadır. Sosyal yaşam içerisinde sürekli tüketen konumda kalan bireylerin, popüler kültür etkileri neticesinde üretime ilişkin kabiliyetlerinin zayıfladığı belirtilebilir.

Marcuse (1986)'e göre, günümüz popüler kültürünün işlevi, eleştiriyi imkânsız hale getirerek, bireylere belirli yaşam biçimlerini kabullendirmektir (s. 31).

Yüzyıllardır insan ırkı varlığını iletişim ve ilişkiler kurarak sürdürmektedir. İnsan doğasında bulunan haz duygusu ve bu duyguyu paylaşma isteği iletişim kurabilmenin temelini besleyen durumlardan biridir. İlişkilerin kümeleşmeye başladığı topluluklarda, iletişimin kesiksiz oluşu, örf, adet, gelenek ve göreneklerin doğuşunu; yani kültürlerin oluşunu sağlar. Bu bağlamda günümüz popüler kültürünün kültüre etkilerine ilişkin araştırma bulguları değerlendirildiğinde, popüler kültürün, kültür üzerinde yozlaştırıcı etkilerinin olabileceği anlaşılmaktadır.

Bu etkilere ilişkin incelemeler, dışarıya bağımlı ve dışarıya bağımlı olmayan ülkelerin kültürleri üzerindeki farklılıkları bakımından da çeşitlenebilmektedir. Kendi ticari mekanizmasını tam olarak tamamlayamamış ve bu anlamda dışarıya dönük yaşayan metropol kültürlerinde bu etkilerin toplumun temel düşün ve yaşayış biçimleri üzerinde daha aktif bir şekilde hissedilebildiği düşünülmektedir. Bu bağlamda popüler kültürün bizim gibi bir anlamda batıya dönük yaşayan ülkelerin sosyal yaşamı üzerinde daha yozlaştırıcı etkilerinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Çağan (2003, s. 132)'a göre popüler kültür, neredeyse tüm beğeni ölçütlerini yıkar, her şeyi birbiri ile karıştırarak homojenleşmiş bir ortam yaratır. Bu nedenle topluma dayattığı kültürel yıpranmışlığın yanı sıra, bireylerin sanattan bilime, dinden kültüre, her türlü varoluş alanlarının tekeli kontrolde almayı çabalar.

4.3. Popüler Kültürün Sanat Eğitime Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yorum

4.3.1. Öğrencilerin Popüler Kültürün Sanat Eğitime Olumlu ya da Olumsuz Etkileri Hakkındaki Görüşleri

Görüşmede beşinci soru olarak öğrencilere “Sanat eğitimi açısından bakıldığında popüler kültürün olumlu ya da olumsuz etkileri olduğunu düşünüyor musunuz, neden?” diye

sorulmuştur. Sorulan bu soru ile sanat eğitimi alan öğrencilerin kendi alanlarında, popüler kültürün olumlu ya da olumsuz olası etkilerine ilişkin farkındalıklarının tespiti amaçlanmıştır.

Bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

(Öğrenci-A): Sanat eğitimi üzerinde popüler kültürün hem olumlu hem de olumsuz etkilerinin olabileceğini düşünmektedir. Ona göre popüler kültürden doğru bir şekilde faydalanılabilir ise, sanat eğitimi içerisinde bireylerin fikirleri zenginleşip yeniliklere ve değişimlere açık hale gelebilir. “Olumsuz yanları ise sanatı ticarileştirmiştir ve insanları popüler kültüre özendiren bir araç haline getirmiştir”.

(Öğrenci-B): Popüler kültürün sanat eğitimi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini şu şekilde belirtmiştir:

Olumlu olarak insanların üretim aşamasında önlerinde birçok örnek olması açısından olumludur. Bu örneklerle bakılarak yapılan hatalardan ders çıkarılıp daha sağlam bir yol izlemek için yol gösterici olabilir.

Olumsuz olarak ise özgün olmayı engeller. Popüler kültür ve onun ürünlerine maruz kalıp onları koşulsuz kabul eden sanat eğitimi öğrencilerinin işleri fabrikasyonlaşır. Yaratım yoksunu tek düze düşünce sistemleri ortaya çıkar. Bu da sanat eğitiminin popüler kültürle çatıştığı noktadır.

(Öğrenci-C): Popüler kültürün insanları yaratıcı olmaktan uzaklaştırdığını ve onları hazırcılığa, kolaycılığa alıştırdığını düşünmektedir. Popüler kültüre dair görüşleri şu şekildedir:

Popüler kültür basit ve hazır bir şey, onun ürünlerini kullanan bizlerde belli bir zaman sonra kolaycılığa alışıyoruz. Özellikle sanat eğitimi açısından bakılınca bu çelişkili bir durum. Zaten hazırda var olan şeylere ufak şeyler ekleyerek ilerlememize sebep oluyor. Bu yüzden popüler kültürün sana eğitimini olumsuz etkilediğini düşünüyorum. Mesela terör olaylarına tepki göstermek amacıyla hazırlanan bir sergiye gitmişim. Bütün tuvalerin siyaha boyandığını gördüm. Aslında bu bile işin basitine kaçmak bence. Yani bütün sanatçılar aynı şeyi düşünmüş olabilirler mi?

(Öğrenci-D): Popüler kültürün sanat eğitimi üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkilerine ilişkin şu şekilde görüş belirtmiştir:

Olumsuz olarak şunları düşünüyorum. Popüler kültürde belli bir kültür aslında içerisinde aynı tip bireylerin aynı şeyleri düşünüp uyguladığı bir kültür ama bizim sanat alanında farklı olmak özgünlüğü yakalamak çok önemli bu yüzden popüler kültürün sanat alanında engel teşkil ettiğini düşünüyorum.

(Öğrenci-F): Popüler kültürün olumlu bir yanı olarak insanın, popüler kültür aracılığıyla sanatını yaşanabilir kılabileceğini şu şekilde ifade etmiştir:

Elimizde olan bir şey değil, çağın gereği bu. Varlığını devam ettirebilmek için bir şekilde kendini gösterebilmelisin. Popüler kültür içerisinde bunu yapabilme fırsatı var. Bunu popüler kültürün olumlu bir yanı olarak söyleyebilirim.

Öğrenci-F ayrıca şunları dile getirmiştir:

Sanat eğitimi bizi yetiştiren bize farkındalık katan bir şey. Sanatçının biricikliğinden, farklılığından bahsederiz. Sanatçı şöyle olmalı böyle olmalı diye onlarca şey sayabiliriz ama artık günümüzde senin toplum içerisinde kabul görmen yetenekli olmanla bağdaştırılmıyor. Yaptığı iş aslında basit olmasına rağmen kendini bir şekilde belirli bir kitleye kabul ettirmiş, o kitlenin beğenisini kazanmış herkes sanatçı olarak anılabiliyor. Bu da popüler kültür içerisinde fikirlerin ne kadar basite indirildiğini gösteriyor.

(Öğrenci-G): Kendisini sanat eğitiminin yaratıcılık odaklı bir sistem olması gerektiğini savunan biri olarak tanımlamıştır. Bu sebeple öncelikle popüler kültür bilincinin, sanat eğitimi öğrencilerini olumsuz bir şekilde etkilediğini ifade etmiştir. Öğrenci-G, ayrıca bu durumun sadece sanat eğitimi üzerinde etkili olmadığını şu sözlerle dile getirmiştir:

...Bunu sadece sanat eğitiminde değil birçok alan içinde söyleyebilmek mümkün. Çünkü öncelikler değişiyor. Daha çok ilgi çeken, popülerliği yüksek olgulara sahip olmak onlar için en ön planda yer alıyor. Bu yüzden çoğu değerleri görmezden gelip basit amaçlarla yol alıyorlar.

(Öğrenci-H): Popüler kültürün, sanat eğitimi üzerindeki etkisinin aslında sanılanın aksine olumlu olduğunu düşünmektedir ve ayrıca şu açıklamalarda bulunmuştur:

Etrafına baktığında sürekli yeni şeyler görüyorsun. Kalıcılık açısından baktığında bunların pek bir yeri yok ama yine de yeni şeyler. Ben baktığımda mutlu olabiliyorum.

(Öğrenci-J): Sanat eğitimi açısından bakıldığında popüler kültürün aşırı aktif olmasının olumsuz etkiye sahip olabileceğini düşünmektedir. Sanatın doğasında gelip geçicilik kavramlarının olmadığını fakat popüler kültürün tam olarak bu olduğunu dile getirmiştir.

Diğer görüşleri ise şu şekildedir:

...popüler kültür; bize kendi sanatımızı unutturmakta ve gelişen dünya sanatına ayak uydurmamız konusunda direktmektedir. Biz öğrencilere öncelikle kendi sanatımızı ve farklılıklarımızı sevdirmemiz gerekir. Bir hocam “yerel olmayan evrensel olamaz” demişti. Aynen onun da söylediği gibi önce yerel olmalıyızki dünyada farklılıklarımız göze çarpsın. Ancak daha önce de belirttiğim gibi popüler kültür bizi yerellikten çok genelliğe itmektedir. Bu da sanat eğitiminin mücadele etmesi gereken bir konudur.

(Öğrenci-L): Popüler kültür ile sanat eğitiminin aslında birbiri ile tezat ilişkiler kurduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

İster istemez her alanda kendini gösteriyor. Sanat eğitimi alan öğrenciler açısından bakıldığında usanmışlığın getirdiği bir çalışmama isteği olduğunu söyleyebilirim. Bence popüler kültür sanat eğitimi ile çapraz ilişkiler kuruyor. Örtüştüğü bir yanını pek göremiyorum. Çünkü sanat eğitimi bizlere farklı pencereler sunarken popüler kültür o pencereleri kapatmamız gerektiğini söylüyor.

(Öğrenci-M): Popüler kültürün sanat eğitimi üzerinde geçici olumlu etkileri olabileceğini düşünmektedir. Popüler kültürün “günü kurtaran, anlık şöhretler veren” yanları olduğunu belirten Öğrenci- M, popüler kültür ile sanat eğitimi arasında çelişkili durumlar olduğuna şu sözlerle değinmiştir:

Sanat eğitiminin içerisinde kendini fark edebilme, herkes gibi düşünmeyip farklılıkları kavrayabilmek vardır ama popüler kültürün içerisinde bu durumların karşılık bulabildiğini göremiyorum. Popüler kültüre farklılık çabasıyla katılıyor insanlar ama bence herkes aynılaşıyor burada da sanat eğitimi ile çelişiyor diyebilirim.

(Öğrenci-N): Popüler kültür içerisinde kendi zamanının boşa gittiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

Olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum. Bizim zamanımızdan çaldığı için yaptığımız işleri üstün körü yapıyoruz. Mesela en basitinden atölye derslerinde hocamız bize kendi molamızı kendimizin vermesini söylüyor. Biz önceliğimizi çalışmamıza vermek yerine sürekli mola veriyoruz. Çünkü bizi oyalayan şeyler var. Kantinde oturup saatlerce instagramdaki videoları izleyip eğlenebiliyoruz. Sanatımız önceliğimiz olmaktan çıktı.

Öğrenci-N ayrıca şu şekilde görüş belirtmiştir:

Sanat eğitiminin temelinde araştırmak var olan ile yetinmemek ve farklı olmak var fakat popüler kültürün içerisinde bunların tam tersi anlam buluyor. Yani insanlar hep bir hazır bulunuşluğa, kolaycılığa alışıyor ve bunu değiştirme çabasını da göstermiyorlar. Bu yüzden popüler kültür bence sanat eğitimini olumsuz etkiliyor.

(Öğrenci-O): Popüler kültürün sanat eğitimi üzerindeki etkilerine ilişkin şu açıklamalarda bulunmuştur:

Normalde sanat eğitimi üzerinde bir etkisi olmaması gerektiğini düşünüyorum. Sanat eğitimi popüler kültürden yani insanların gelip geçici eğlence anlayışlarından, ilgilerinden farklı olarak yerine konabilecek yeni doğru bir bilgi olmadığı sürece kalıcı bilgilerin ışığında eğitim görmesidir. Popüler kültürün bu bağlamda sanat eğitime olumlu bir etkisi olamaz. Fakat olumsuz bir etkisi olabileceği hakkında bir fikrim yok.

Görüşme sorusundan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğrencilerin tamamının görüş bildirdiği görülmektedir. Öğrencilerin bir kısmının popüler kültürün sanat eğitimi üzerindeki

etkilerinden genel olarak bahsettiği görülürken büyük bir çoğunluğun ise sanat eğitimi üzerinde popüler kültür etkilerini olumlu veya olumsuz olarak ele aldığı anlaşılmaktadır. Altı öğrenci hem olumlu hem olumsuz yönde etkileri olabileceğine ilişkin görüş belirtmiştir. Beş öğrenci sadece olumsuz etkilerinin olabileceği yönünde görüş belirtirken bir öğrenci olumlu veya olumsuz etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Diğer bir öğrenci ise popüler kültür içerisinde sürekli bir hareketlilik olduğundan sanat eğitimine olan etkilerinin de olumlu anlamda olabileceğini dile getirmiştir.

Araştırma bulguları değerlendirildiğinde öğrenci görüşlerinin çoğu sanat eğitimi ve popüler kültür arasındaki çelişkili durumları esas almaktadır. Bulgulardan hareketle sanat eğitimi ile popüler kültür arasında ciddi bir çelişki olduğu söylenilebilir.

Sanat eğitiminin en önemli amaçlarından biri, bireyin etrafında olup biteni fark etmesini sağlayarak onların anlam dünyalarını genişletmek ve bu bağlamda duyarlılık sınırlarını arttırmaktır. Temel işlevleri düşünüldüğünde sanat eğitimi; bireye yaratıcı, entelektüel, eleştirel düşünme becerileri kazandırmayı bireyin görme, algılama, kendini ifade edebilme becerilerini geliştirmeyi ve onu kendi sorunlarıyla başa çıkabilen, taklit ve kopyadan uzak duran üretken bir hale getirmeyi görev edinir. Popüler kültür ise bireyin tüm etkili donanımlarını görmezden gelerek, ticari çarkların döndüğü her ortamda onu daha önceden hazırda bulundurduğu ürünleri koşulsuz tüketmeye davet eder.

Popüler kültür seri üretim tarzıyla, basit herkesin kolayca erişebileceği, tüketilmeyi talep eden ikonları, popidolleri ve her türlü tüketime uygun ürünleri piyasa düzenine sunarak, bireyin, ruhsal boşluğunu doldurup, kitle kültürünün yarattığı yanılsamaların daha da güçlenmesini sağlar (Satar, 2007, s. 33).

4.4. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Çalışmalarında Popüler Kültürden Etkilenme Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

4.4.1. Öğrencilerin Sanatsal Çalışmalarının Oluşum Sürecinde Popüler Kültür Etkilerine İlişkin Görüşleri

Görüşmede dördüncü olarak öğrencilere “Sanatsal çalışmalarınızın oluşum sürecinde popüler kültürün etkisi hakkında neler söyleyebilirsiniz?” diye sorulmuştur. Bu soru ile öğrencilerin sanatsal çalışmalarının üretim aşamasında, popüler kültürün doğrudan ya da dolaylı olarak nasıl bir etkisinin olduğunun açığa çıkartılması amaçlanmıştır.

Bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

(Öğrenci-H): Fotoğraf sanatına meraklı olduğunu ve resimlerinde kadın vücudundan yararlandığını belirtmiştir ve durumu şu sözlerle açıklamıştır:

Popüler kültür içerisinde internetten yararlanıyorum. Fotoğraf hastasıyım. İnternette gözlem yapıyorum. Kadın vücudunu resimlerime aktarmaya çalışıyorum. Bunun popüler kültürle bağlantısı olmadığını söyleyemem ama bana olumsuz bir araçmış gibi gelmiyor.

(Öğrenci-N): Popüler kültür içerisindeki hazırcılığa dair görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Mesela bazen kolaya kaçıp internetten aldığım resimlerde oluyor. Sanatçıların işlerini takip ediyorum onlardan etkilenip resimler yapmaya çalışıyorum. Bu durumda bir adım ileri gidip gidemediğimi bilmiyorum. Günümüzde teknoloji bu kadar içimizde yaşarken ondan faydalanmak aslında iyi bir şey ama onu kaçamak bir yol olarak kullanmak biraz hazır konmuşluk oluyor.

(Öğrenci-D): Kendi sanatsal çalışmalarında popüler kültürden etkilendiğini düşünmediğini dile getirmiştir. Çalışmalarına başlamadan önce yaptığı tasarımları olabildiğince farklı tutmaya çalıştığını, kendisine bir çizgi belirlediğini ve o çizgi üzerinden ilerlemeye çalıştığını ifade etmiştir. Kendi sanatını özgün tutmayı amaçladığını belirten Öğrenci-D'nin ayrıca görüşleri şu şekildedir:

...ne kadar kaçınmaya çalışsam da etkilendiğim noktalar olabilir. Çünkü günlük yaşam içerisinde popüler kültür ve onun popüler saydıklarına ister istemez maruz kalıyoruz.

(Öğrenci-F): Çalışmalarında popüler kültürden etkilendiğini fakat durumun sadece popüler kültürle ilgili olmadığını dile getirmiştir.

Öğrenci-F'nin diğer görüşleri şu şekildedir:

...Ben de aslında yakındığım insanlar gibi basit şeylere yöneliyorum. Millet uğraşmıyorken ben neden uğraşayım mantığını çok beğenmesek de bir şekilde benimsiyoruz.

(Öğrenci-O): Popüler kültürün fazlasıyla hayatın içerisinde olduğunu ve bu yüzden kendi çalışmalarının oluşum sürecinde de etkisinin olabileceğini düşünmektedir. Popüler kültürün “insanların ilgilerine, dikkatlerine ve eğlence arayışlarına göre şekil aldığını” vurgulayan Öğrenci-O, bu bağlamda sevilen, beğenilen şeylerinde gün aşırı değiştiğini ve sadece popüler kültürün etkisi ile ortaya konan eserlerin o anda etkili fakat sonrasında kalıcı olmalarının zor olduğunu belirtmiştir.

(Öğrenci-L): Kendi sanatını popüler kültürden olabildiğince uzak tutmaya çalıştığını şu şekilde ifade etmiştir:

Ben mümkün olduğunca kendi sanatımın biricikliğini, özgünlüğünü korumaya çalışıyorum. Zaten popüler kültüre karşı fazla tepkiliyim. O yüzden sanatımı popüler kültürden sakınmaya çalışıyorum.

Ayrıca bazen popüler kültürün kendi çalışmalarını istemsizce etkileyebildiğini ifade eden Öğrenci-L bu durum ile ilgili şu açıklamalarda bulunmuştur:

Bazen istemeye istemeye maruz kaldığım şeyler olabiliyor. Yani popüler kültürün beni etkilemesinden dolayı dolaylı olarak çalışmalarımı da etkilediğini düşünüyorum. Ben de insanım ve lüks denen şeyden ne kadar kaçınmaya çalışsam da bazen beni bir kolumdan kavrayabiliyor. Bu da benim zamanımdan geliyor. Durum böyle olunca kendi sanatıma ayırmam gereken zamanı bazen çok saçma şeylerle harcayabiliyorum.

(Öğrenci-K): Sanatsal çalışmalarının oluşum sürecinde popüler kültürün etkisini sıfıra indirmeye çalıştığını fakat subliminal olarak hafızasına kazınan birçok şeyin bir şekilde çalışmalarına yansıdığını belirtmiştir.

(Öğrenci-M): Popüler kültür içerisinde farklı görünen şeyler olduğunu ve bunlardan yararlanmanın aslında güzel olabileceğini, fakat bu durumun kendisine pek haz vermediğini ifade etmiştir. Detaylı resimler yapmayı sevdiğine ve doku yaratma çabalarının olduğuna dikkat çeken Öğrenci-M, popüler kültürün kendisinin yaratıcılığını etkilediğine ilişkin şu açıklamalarda bulunmuştur:

...Yaratıcılığımı illaki etkiliyor. Bende bu popüler kültür içerisinde varlığını sürdüren bir birey olduğum için çalışmalarımın yaratım sürecine olumsuz şekilde etkileri olduğunu inkâr edemem.

Görüşme sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde iki öğrencinin görüş bildirmediği görülmektedir. Geri kalan öğrencilerin sekizi sanatsal çalışmalarının oluşum süreçlerinde popüler kültürün etkileri olduğuna ilişkin görüş belirtmiş ve beş öğrenci popüler kültürden etkilenmediğini ifade etmiştir. Popüler kültürden etkilenmedikleri yönünde görüş bildiren öğrencilerin çoğu aynı zamanda popüler kültürün hayatın her aşamasında var olduğuna işaret ederek bazı yönlerden kendilerini de etkiliyor olabileceğini düşünmektedir. Popüler kültürden etkilendiklerini belirten sekiz öğrencinin ikisi ise sanatsal çalışmalarının içeriğini korumak adına, onu popüler kültürden sakınmaya çalıştıklarını diğer birer görüş olarak belirtmişlerdir.

Araştırma bulgularından, popüler kültürün öğrenci çalışmalarının oluşum süreçlerini nasıl ve ne şekilde etkilediğine dair çıkarımlarda bulunabilmek mümkündür. Öğrencilerin popüler kültüre ilişkin zihinsel şemalarının dışı vurumu olarak ortaya çıkan araştırma bulguları, hem sanatsal çalışmaların oluşum serüveni hakkında bilgi verirken hem de bu aşamada popüler kültürün doğrudan ya da dolaylı etkilerinin keşfini makulleştirmektedir.

Araştırma bulguları analiz edildiğinde sanat eğitimi öğrencilerinin çalışmalarını yapısallaştıran birçok çevresel faktörün olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda eğitim alınan okulun ve atölyenin geleneksel yapısı, atölye hocasının tutumları, öğrencinin ilgi ve dikkat beklentisi, öğrencilerin çalışmalarını etkileyen dışsal faktörler olarak belirtilebilir.

Öğrencilerin çoğunun popüler kültüre ilişkin tepkili söylemleri mevcuttur. Kendi çalışmalarını popüler kültür etkilerinden sakınmaya çalıştıklarını belirten öğrenciler, ayrı bir durum olarak popüler kültürün sosyal yaşam içerisinde her alana nüfuz ettiğinden hareketle kendi yaşayış, düşünüş biçimlerini ve dolayısı ile sanatsal çalışmalarını da etkiliyor olabileceğinden bahsetmektedir. Ayrıca bir popüler kültür aracı olarak “internet” öğrencilerin sanatsal çalışmalarında aktif şekilde rol almaktadır. Günümüzde internet dolayısı ile dünyanın her hangi bir yerinde olan hadiseyi saniyeler içerisinde öğrenebilmek hatta durumu başkaları ile paylaşabilmek mümkündür. Hayatı kolaylaştıran yapısı onu günden güne günümüz toplumlarının vazgeçilmezi haline getirmektedir. Doğru yararlanılabildiği sürece internetin olumlu yönde seyredebilecek etkileri vardır. Fakat bulgular neticesinde elde edilen ifadeler internetin salt faydaları üzerine değildir. Öğrencilerin, kendi sanatsal çalışmalarının oluşum sürecinde internetten gözlem ve bilgi edinme amaçlı faydalandığı ve bunun yanında çoğu zaman taklit ve kopyaya yeltenildiği anlaşılmaktadır. Sanat eğitimi ile ilişkilendirildiğinde bu durumun yaratıcılık ve özgünlük durumları üzerinde faydasız sonuçlara sebebiyet verebileceği düşünülmektedir.

Kuşkusuz popüler kültürün sığılığında bir moda halinden bahsederken bir yandan da bizim gibi gelişmekte olan toplumların önünde oluşturduğu görünen tehlikesini görmezden gelmemek gerekir. Eğitim yetersizliğinin yarattığı kolayca kaçma hali hiçbir şey için çabalamamayı, ancak özenmeyi, taklit etmeyi ve gerekirse hemen vazgeçip yenisine yönelmeyi kısaca popüler kültürü cazip kılmaktadır. Bu cazibeli durum, hiç uğraşmadan kolaylıkla kapılı verilecek bir durum oluşturmaktadır (Demir, 2009, s. 47).

4.4.2. Öğrencilerin Sanatsal Çalışmalarının Konu Seçimlerinde Popüler Kültür Etkilerine İlişkin Görüşleri

Görüşmede beşinci soru olarak öğrencilere “Sanatsal çalışmalarınızın konu seçimlerinde popüler kültürün etkisi olduğunu düşünüyor musunuz, nasıl?” diye sorulmuştur. Sorulan bu soru ile öğrencilerin sanatsal çalışmalarının konu seçimlerinde popüler kültürün dolaylı ya da doğrudan nasıl bir etkisinin olduğunu keşfi hedeflenmiştir. Ayrıca gerek duyulduğunda sorulması amacıyla, soruya ilave olarak hazırlanan sondalar ile elde edilen verilerin zenginleştirilmesi ve detaylandırılması amaçlanmıştır.

Bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

(Öğrenci-M): Poşet resimleri yaptığını, bu konuyu seçerken aklında eleştirmek istediği noktaların olduğunu belirtmiştir. Konu seçimlerinde popüler kültürün eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri açısından olumsuz yönleri olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

Eleştirel düşünmemizi sınırlandırıdığını düşünüyorum. Farkındalığımız artık daha az çevrede olup bitenleri çok fazla fark etmiyoruz. Yeni arayışlara girip, yeni şeyler yapmak yerine daha kolay yolları tercih ediyoruz. Bu yüzden yaratıcı da düşünemiyoruz.

“Popüler kültürün batı kökenli olmasından ve bizim kültürümüze yabancı soylu ürünleri empoze etmeye” çalışmasından bahseden Öğrenci-M, dünya sanatındaki yerimizin daha etkin olması adına kendi değer yargılarımızın farkında olup bunları işlerimize aktarmamız gerektiğini, fakat popüler kültür içerisinde bu durumun pek olanaklı olmadığını da belirtmiştir.

(Öğrenci-E): Konu seçimlerinde eleştirel düşünme açısından popüler kültürün etkisine yönelik görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir:

İçinde yaşadığı zamanın gelişmeleri ister istemez insanın bilinçaltına yaklaşıyor. Bu yüzden etkisinin olmadığını iddia edersem yalan söylemiş olurum. Benimle aynı zaman diliminde nefes alan popüler kültürün eleştirel düşünmem üzerinde olumsuz etkilerinin olabileceğini düşünüyorum. Zamanımızda her şey hazır şekilde önümüze sunulmuş ve burada bize onların ne olduğunu boş verip hangisini seçmemiz gerektiği soruluyor.

Yaratıcı düşünme açısından ise teknolojinin şuan çok yüksek boyutlarda olduğunu ve insanoğlunun her gün daha fazla şaşırmasını sağlayan gelişmeleri meydana getirdiğini belirten Öğrenci-E, popüler kültürün yaratıcılık üzerinde olumlu etkilerinin olabileceğini düşünmektedir.

Yaratıcılıkta sınır olmadığı gibi teknolojik gelişmeler şimdiki gençlerin kafalarının daha ayrı bir boyutta çalıştığını gösteriyor. Bu durumda yaratıcılığı popüler olanın biraz daha olumlu etkilediğini düşünüyorum.

Ayrıca Öğrenci-E, entelektüel düşünme açısından konu seçimlerinde popüler kültürün etkilerine yönelik şu sözleri ifade etmiştir:

Eğer sanatla uğraşıyorsanız entelektüel düşünmek zorundasınız. Bunu okuyarak izleyerek görerek düşünerek geliştirebiliriz. Günün şartları hem bize bunları yapmak için imkânlar sunuyor, hem de aynı şekilde kafamızı bulandırıyor. İnsanın günlük hayat içerisindeki meşguliyetlerinden entelektüel düşüncesini ne kadar geliştirebildiğini pek kestiremiyorum.

(Öğrenci-F): Kendisinin çanta resimleri yaptığını ve burada çantayı bir sembol olarak kullandığını, aslında asıl amacının kadının yaşamdaki yüküne dikkat çekmek olduğunu belirtmiştir.

Konu seçimlerinde düşünme becerileri açısından popüler kültürün olumlu ve olumsuz yanları olabileceğini ifade eden öğrenci-F bu duruma ilişkin şu açıklamalarda bulunmuştur.

Sanat değişen bir şeydir aynı kalmaz. Onun için bir şekilde çağa ayak uydurmak zorundayız. Bence popüler kültür bizi çağa uygun sanat yapmaya itiyor. Teknolojiden faydalıyoruz, ne bileyim hayatımız kolaylaşıyor, internetten yararlanıyoruz, her şeye daha kolay alışıyoruz. Gidip saatlerce ansiklopedi incelemek yerine aynı bilgilere internetten kolayca erişebiliyoruz. Bunların olumlu ve olumsuz yanları var. Elbetteki sonuna kadar bu hazırcılığın doğru olduğunu söylemiyorum ama şu dönemde durum bu ve bundan faydalıyoruz.

Ayrıca sanatın yaygınlaşıp, batılılaştığını fakat bu sürecin içerisinde kültürümüzün aktif şekilde sergilenmediğini belirten Öğrenci-F, popüler kültür içerisinde sanatçının kolaycılığa alıştığını ve üretmekten kaçtığını düşünmektedir.

(Öğrenci-H): Kadının erkeğe göre daha estetik olduğunu düşündüğünü, bu sebeple kadın konulu resimler yaptığını belirtmiştir. Bu konuyu seçmesinde, düşünme becerileri açısından popüler kültürün olumlu etkilerinin olabileceğini şu sözlerle ifade etmiştir:

Hayatımı etkileyen bir şeyin düşüncelerimi etkilemediğini söylemek olmaz. Evet, etkilediğini düşünüyorum. Gün aşırı yeniliğe sürekli açık olduğumuzu ve bu yüzden popüler kültürün yaratıcılığımızı, eleştirici düşünmemizi olumlu etkilediğini düşünüyorum.

(Öğrenci-K): Konu seçimlerinde popüler kültürün bir etkisinin olmadığını çünkü kendisi için tekniğin konudan daha önemli olduğunu belirtmiştir.

(Öğrenci-N): Popüler kültürün kendisinin konu seçimlerini etkilemediğini düşünmektedir ve görüşleri şu şekildedir:

Ben çok fazla etkilendiğimi düşünmüyorum. Benim resimlerim konu olarak biraz daha gelenekçi resimler. Hem ben bizim kültürümüzde yeri olan ve bana samimi gelen şeylerin resimlerini yapıyorum. Annemin dantellerinden yararlanıp yaptığım resimlerde var. Ayrıca bisiklet resimleri yapıyorum.

...ama bizde bir bağımlılık var. Tuttuğumuz her şeye bağlanıyoruz. Günlük hayatta nasıl desem, bizi meşgul eden birçok şey var internet, yabancı diziler gibi. Bunlardan başımızı kaldırıp çalışmalarımızda yeni arayışlara girmek zor geliyor olsa gerek. Zamanımızı başka şeylere ayırıyoruz.

Görüşme sorusundan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde bir öğrencinin görüş bildirmediği görülmektedir. Öğrencilerin bir kısmı genel olarak sanatsal çalışmalarının konu seçimlerinde popüler kültürün etkisinin olup olmadığından bahsederken büyük bir çoğunluğun ise popüler kültürün eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, entelektüel düşünme, duyarlı olma, seçici olma ve değer yargılarının farkında olma durumları üzerindeki etkilerine değindikleri görülmektedir. Bu etkilere yönelik öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde yaygın görüş olarak popüler kültürün düşünme becerileri üzerinde olumsuz etkilerinin olabileceği ortaya çıkmaktadır. Popüler kültür içerisinde bireyin hazırcılığa, kolaycılığa alışıp yeni bir şeyler üretmekten uzaklaştığı, taklit ve kopyaya yeltendiği anlaşılmaktadır. İki öğrenci konu seçimlerinde düşünme becerileri bakımından popüler kültürün etkilerinin olduğunu, fakat bu durumun sanılanın aksine olumlu tesir edebileceği yönünde görüş belirtmiştir. Değer yargılarının farkında olma durumu bakımından popüler kültürü değerlendiren öğrencilerin büyük bir kısmı ise bu durumun öncelik teşkil etmediğini düşünmektedir ve popüler kültür içerisinde önceliğin dikkat çekmek ve ilgi toplamak olduğunu belirtmişlerdir.

Popüler kültürün öğrencilerin konu seçimleri üzerindeki etkilerine ilişkin araştırma bulguları incelendiğinde ortaya çıkan görüşlerin birbirleri ile ilişkisizliği dikkat çekicidir. Genel anlamda popüler kültüre karşı hemen hemen yakın söylemlerde bulunan öğrencilerin, araştırmanın bu aşamasında söylemlerinin farklılaştığı görülmektedir. Burada dikkat çekici olan asıl durum; öğrencilerin kendi çalışmaları söz konusu olduğunda daha korumacı bir tavra bürünmeleridir. Popüler kültür içerisinde tüketilen nesnelerin asıl hedef kaynağının genç nesil olduğu düşünüldüğünde; bu durumun hedef kitlenin etkilendiği noktaları işaret ediyor olabileceği söylenebilir.

Bulgular değerlendirildiğinde popüler kültürün öğrencilerin sanatsal çalışmalarının konu seçimlerinde düşünme becerilerini sığlaştırması, bireylerin anlam dünyalarını benzeştirmesi bakımından etkilerinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca popüler kültürün batı kökenli yapısı ve bu anlamda diğer kültürlerin değerleri üzerindeki olası yozlaştırıcı etkileri

düşünüldüğünde sanat eğitimi öğrencisinin değer yargılarına ilişkin farkındalığını yok etme teşebbüsünde bulunduğu söylenilebilir.

Öğrencilerin konu seçimlerinde genelde kendi ilgi ve dikkatlerini göz önünde bulundurdıkları fakat buradaki ilgi ve dikkat unsurlarının da teknoloji ve enformasyon çağı gereği popüler kültür piyasası içerisinde şekillendiği anlaşılmaktadır.



BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmadan elde edilen bulguların sonuçları araştırmanın alt problemleri ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca araştırma sonuçlarından yola çıkarak uygulamaya ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Popüler Kültür Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda sanat eğitimi öğrencilerinin popüler kültüre ilişkin söylemlerinin yakın niteliklere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Genel anlamıyla popüler kültürü belli bir kitleye hitap etme, hızlı gelişip büyük etki uyandırma ve çabuk üretilip çabuk tüketilme durumları bakımından değerlendiren öğrenciler aynı zamanda popüler kültür ile sosyal yaşamın her anında etkileşim içerisinde olduklarından bahsetmektedirler.

Günümüzde popüler kültürün her alana etkili bir şekilde nüfuz edebildiğinden bahseden öğrenciler, popüler kültür ürünlerini çabuk üretilip çabuk tüketilebilmesi, kolayca pazarlanabilmesi bakımından eleştirmiştir. Bu aşamada popülere yönelik hız, aşırılık, tüketim, özentilik, dayatma kavramları öne çıkmaktadır.

5.2. Popüler Kültürün İnsana, Kültüre ve Sosyal Yaşama Etkilerine İlişkin Sonuçlar

Bu araştırmaya göre günümüz popüler kültürünün potansiyel tüketici konumundaki kitleleri hedef alması, bu kitlelere standart özelliklere sahip, sıradan ürünler sunması bakımından

sosyal yaşam içerisinde bireyleri hazırcılığa, kolaycılığa alıştırdığı ve sürekli tüketen konumda bıraktığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda günümüz popüler kültürü dâhilinde bireylerin sorunlarıyla uğraşıp mücadele etmek yerine, popüler kültürün anlık, yapay mutluluklar üreten ürünlerine sığındıkları belirtilebilir. Aynı zamanda bireylerin sosyal yaşam içerisinde kolaylıkla bıkınlığa, rehavete kapıldığı ve aralarındaki iletişimin anlamsızlaştığı ortaya çıkmaktadır.

Popüler kültürün kültüre etkilerinin neler olduğuna ilişkin araştırma bulguları incelendiğinde, onun batı soylu olmasından dolayı özellikle bizim gibi kendi ticari mekanizmasını tam olarak tamamlayamamış, bu bağlamda bir yüzü batıya dönük yaşayan ülkelerin değer yargıları ve dolayısıyla kültürleri üzerinde yozlaştırıcı etkilerinin olduğu sonucuna varılmaktadır. Önceleri bizim kültürümüzde yeri olmayan birçok hadisenin özellikle internet ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının dayatımlarıyla kültürümüze yerleştiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, zamanla kültüre ilişkin değer ve yargıların kıymetsizleştiği, Batılılaşarak farklılaştığı yorumu yapılabilir.

Sosyal yaşam içerisinde popüler kültür etkilerinin neler olduğuna ilişkin araştırma bulguları neticesinde popüler kültürün gündelik hayatın içerisinde son derece aktif, değişken ve etkili olduğundan hareketle bireylerin temel düşünüş ve yaşayış biçimlerini, toplumsal değer yargılarını, ahlak kurallarını etkilediği ve bu etkilerin var olan düzeni tahrip edici niteliklerde olduğu belirtilebilir.

5.3. Popüler Kültürün Sanat Eğitime Etkilerine İlişkin Sonuçlar

Sanat eğitimi alan öğrencilerin popüler kültürden etkilenme durumlarını ortaya çıkartmak amacıyla yapılan bu çalışmada, sanat eğitimi ile popüler kültür arasında çelişkili durumların olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu bağlamda sosyal yaşam içerisinde öğrencilerin popüler kültürden etkilenme durumlarının da ciddi boyutlarda olduğu düşünüldüğünde ortaya çıkan çerçevenin öğrenci çalışmaları üzerinde faydasız sonuçlara sebebiyet verebileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları incelendiğinde popüler kültürün bireylere düzeyleri önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan, sürekli hazır halde bulunan ve algı seviyesi basitleştirilmiş ürünleri sunması bakımından bireyleri kolaycılığa, hazırcılığa taklit ve kopyaya meyilli hale getirdiği anlaşılmaktadır. Sanat eğitiminin bireye yaratıcı, entelektüel, eleştirel düşünme becerileri

kazandırmayı bireyin görme, algılama, kendini ifade edebilme becerilerini geliştirmeyi ve onu kendi sorunlarıyla başa çıkabilen, taklit ve kopyadan uzak duran üretken bir hale getirmeyi görev edindiği düşünüldüğünde, popüler kültüre dâhil olmuş ve tüketim çarkının bir kolu haline gelmiş bireylerin düşünme becerilerinin standartlaşması da kaçınılmaz görünmektedir. Sonuç olarak yaratıcı, eleştirel, entelektüel, düşünme becerilerinden yoksun bireyler tıpkı popüler kültür merkezli ticari mekanizmaların amaçladığı gibi herkesleşir ve aynılaşır.

5.4. Sanat Eğitimi Alan Öğrencilerin Çalışmalarında Popüler Kültürden Etkilenme Durumlarına İlişkin Sonuçlar

Sanat eğitimi öğrencilerinin çalışmalarında popüler kültürden etkilenme durumlarına ilişkin araştırma bulguları incelendiğinde, “okulun ve atölyenin geleneksel yapısı, atölye hocasının tutumları, öğrencinin ilgi ve dikkat beklentisi” gibi öğrencilerin sanatsal çalışmalarını yapısallaştıran birçok çevresel faktörün olduğu yorumu yapılabilir. Bu aşamada popüler kültürün öğrenci çalışmalarının oluşum aşamasında bireylerin düşünme becerilerini sığlaştırması ve bireylerin anlam dünyalarını benzeştirmesi bakımından dolaylı etkilerinin olduğu belirtilebilir. Popüler kültür güdümü ile durağan vaziyette git gide hazırcılığa ve kolaycılığa alışan bireylerin sosyal yaşam içerisinde düşünme mekanizmalarının zayıfladığı bu bağlamda icat ve keşfe yönelik fikirlerinin aşındığı, dolayısı ile sanatsal çalışmaların oluşum aşamasında taklit ve kopyaya yeltenildiği anlaşılmaktadır.

Popüler kültürün öğrencilerin çalışmalarının konu seçimlerindeki etkilerine ilişkin araştırma bulguları sonucunda, öğrencilerin genelde kendi ilgi ve dikkatlerini göz önüne alarak seçimlerde bulundukları fakat buradaki ilgi ve dikkat unsurlarının da teknoloji ve enformasyon çağı gereği popüler kültür piyasası içerisinde şekillendiği anlaşılmaktadır.

5.5. Öneriler

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda, araştırma ve uygulamaya yönelik bazı önerilerde bulunulabilir.

5.5.1. Araştırmaya Yönelik Öneriler

Bu çalışma, nitel araştırma metodolojisine dayanmaktadır. Çalışmanın nitel olarak tasarlanmasındaki amaç; sosyal algı ve olaylar üzerinde derin etkileri olduğu bilinen popüler kültür kavramının, sanat eğitimi öğrencilerinin çalışmalarına etkilerini esas ortamında, bütüncül bir yaklaşımla ele almaktır.

Nitel olarak kurgulanan bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular, popüler kültürün sanat eğitimi öğrencileri ve çalışmaları üzerindeki olumsuz etkileri ile mücadeleye yönelik veri araçlarının geliştirilmesinde kullanılabilir.

Bu araştırmada 15 öğrencinin görüşlerine başvurulmuştur. Aynı araştırma konusu üzerinde, daha fazla öğrenci ile görüşmenin yanı sıra, uzun vadede öğrencileri izlemeye dayalı nitel araştırmalar yapılabilir.

Birbirinden farklı sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel yapılara sahip sanat eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında eğitim alan sanat eğitimi öğrencileri ile benzer çalışmalar yapılabilir. Farklı paydaşların popüler kültür etkilerine ilişkin görüşlerine başvurmak, paydaş görüşlerini karşılaştırmak ve sistemsal bir bütünlük yakalamak için önemli görünmektedir.

5.5.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Sanat eğitimi öğrencileri, çağın siyasal, ekonomik, toplumsal ve teknolojik olgularını özümseyebilen, etrafında olup biteni bütünüyle karayabilen, sanatsal etkinliklere ilişkin algı ve farkındalık seviyesini yüksek oranda güncel tutabilen donanıma sahip olmalıdır. Bu bağlamda, öğretim elemanları, öğrencilerine popüler kültürün sebep olduğu faydasız sonuçlardan uzak kalmaları yönünde örnek olmanın yanı sıra, konuyla ilgili rehberlik etkinliklerinde bulunabilir.

Popüler kültürün batı harici toplumların duyuş, düşünüş ve yaşam biçimleri üzerinde yozlaştırıcı etkileri mevcuttur. Bu sebeple bilinç yozlaşımını yaşayan sanat eğitimi öğrencilerinin, çalışmalarında popüler kültürün sebep olduğu faydasız etkileri en aza indirebilmek adına, öğrencilere, kendi değer yargılarının farkında olma bilinci, öğretim elemanları tarafından aşılabilir.

Sanat eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında popüler kültüre ilişkin farkındalığın artırılması ve popüler kültürün öğrenciler ve çalışmaları üzerindeki faydasız etkilerini

minimum sınırlara çekebilmek adına, ilgili konuda uzman kişilerin daveti ile gerçekleştirilebilecek panel, forum, sempozyum, münazara ve konferanslar düzenlenebilir.



KAYNAKLAR

- Acartürk, B. (2009). *Popüler kültürde kitsch olgusu ve seramik sanatına yansımaları*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Aktaş, C. (2001). *Pop art: kaldırımdaki dondurma*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Antmen, A. (2008). *20. yüzyıl batı sanatında akımlar*. İstanbul: Sel.
- Arıkan, R. (2007). *Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama*. Ankara: Asil.
- Armağan, M. (1992). *Gelenek, alternatif üniversite 10*. İstanbul: Ağaç.
- Artun, A. (2012). *Çağdaş sanatın örgütlenmesi*. Ankara: Seçkin.
- Artut, K. (2007). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Aslan, S., & Yılmaz, A. (2003). Modernizme bir başkaldırı projesi olarak postmodernizm. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), 93-108.
- Aydoğmuş, H. (2006). *Popüler kültürün lise gençliğine etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Aykaç, V. K. (2004, Nisan). *Sanat eğitiminde değerlendirme ve süreç dosyası*. Sanat Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aytaç, G. (1993). *Yeni alman edebiyatı tarihi*. Ankara: Gündoğan.
- Bal, H. (2004). *İletişim sosyolojisi*. Isparta: Süleyman Demirel.
- Balamir, B. (1999). *Sanat eğitiminde özgürlük ve özgünlük*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Balcı, S. (2004, Nisan). *Temel bir yaklaşım olarak sanat eğitimi*. Sanat Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Batmaz, V. (2006). *Medya popüler kültürü gizler*. İstanbul: Karakutu.

- Baudrillard, J. (1998). *Üretimim aynası*. (O. Adanır, Çev.). İzmir: Dokuz Eylül.
- Baudrillard, J. (2004). *Tüketim toplumu*. (H. Deliceçaylı, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Benett, T. (1999). *Popüler ve popüler kültür politikası*. (T. Kızılok, Çev.). Ankara: Vadi.
- Blake, P. (1961). *Sergeant pepper* [Painting]. Retrieved from <http://performingsongwriter.com/sgt-peppers-album-cover/>
- Bolay, S. H. (2006). Postmodernizm. C. C. Aktan (Ed.), *Modernite'den postmodernite'ye değişim içinde* (s. 63-73). Konya: Çizgi.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. (M. Bütün & S. Beşir, Çev.). Ankara: Siyasal.
- Çağan, K. (2003). *Popüler kültür ve sanat*. Ankara: Altınküre.
- Çakır, M. (2002) *Sanatta eleştirelilik*, İstanbul: Beta.
- Çakır, M. (2014). *Küresel kültür ve küresel kitle kültürü*. Ankara: Ütopya.
- Demir, F.G.İ. (2009). *Kiç ve plastik sanat üzerine*. Ankara: Ütopya.
- Dönmezer, S. (1999). *Toplumbilim*. İstanbul: Beta.
- Düzgün, M. (2004). Popüler kültür ve ürünlerinin oluşumunda medyanın rolü [Özel Sayı], *Eğitim Dergisi*, 5(57), 149-152
- Eltugay, Ö. (1999). *Popüler kültür ve yabancılaşma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erbay, M. (2000). *Plastik sanatlar eğitiminin gelişimi*. İstanbul: Boğaziçi.
- Erdoğan, İ. (2001). Popüler kültürde gasp ve popülerlerin gayri meşruluğu. *Doğu Batı Dergisi*, 15(2), 65-106.
- Erdoğan, İ. (2004). Popüler kültürün ne olduğu üzerine [Özel Sayı]. *Eğitim Dergisi*, 5(57), 7-19.
- Erdoğan, İ. (2008). *İletişimi anlamak*. Ankara: Erk.
- Erdoğan, İ., & Alemdar, K. (2005). *Popüler kültür ve iletişim*. Ankara: Erk.
- Ergüven, M. (2002). *Yoruma Doğru*. İstanbul: Yapı Kredi:
- Erinç, S. M. (1995). *Kültür sanat sanat kültür*. İstanbul: Çınar.

- Erol, İ. L. (1999). *Türkiye’de popüler sanat ve kitsch*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fiske, J. (1999). *Popüler kültürü anlamak*. (S. İrvan, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Gans, J. H. (2007). *Popüler kültür ve yüksek kültür*. (E. O. İncirlioğlu, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Giddens, A. (1998). *Modernliğin sonuçları*. (E. Kuşdil, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Gombrich, E. H. (2007). *Sanatın Öyküsü*. (E. Erduran & Ö. Erduran, Çev.). İstanbul: Remzi.
- Gündüz, Y. (2015). Popüler kültürün görsel sanatlar dersine olası yansımaları. *International Journal of Social Science*, 31, 387-401. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2686>
- Güvenç, B. (1996). *İnsan ve kültür*. ,325
- Hall, S. (1998). *Eski ve yeni kimlikler, eski ve yeni etkinlikler*. (G. Seçkin, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Hamilton, R. (1956). *Just what is it that makes today's homes so different, so appealing?* [Painting]. Retrived from https://en.wikipedia.org/wiki/Just_what_is_it_that_makes_today%27s_homes_so_different,_so_appealing%3F#/media/File:Hamilton-appealing2.jpg
- Hançerlioğlu, O. (1989). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Remzi.
- Horkheimer, M., & Adorno, T. (1996). *Aydınlanmanın diyalektiği*. (O. Özügül, Çev.). İstanbul: Kabalcı.
- İlkyaz, A. (2004, Nisan). *Popüler kültür, kiç (kitsch) ve sanat eğitime etkileri*. Sanat Eğitimi Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- İskender, K. (1991). Post-modernizmin kökeni ve değerleri. *Sanat Çevresi Dergisi*. 154(8), 36-41. İstanbul: Remzi.
- Janson, A. F. (1991). *History of art*. New york: Prentice Hall.
- Johns, J. (1954). *Flag* [Painting]. Retrieved from <http://www.jasper-johns.org/flag.jsp#prettyPhoto>

- Kaya, Z. & Şahin, M. (Ed.). (2011). *Meslek yüksekokulları için araştırma yöntemleri ve teknikleri*. Ankara: Siyasal.
- Koons, J. (1988). *Michael Jackson and bubbles* [Painting]. Retrived from https://en.wikipedia.org/wiki/Michael_Jackson_and_Bubbles
- Koons, J. (1988). *Pink panther* [Painting]. Retrived from <http://www.jeffkoons.com/artwork/banality/pink-panther>
- Kulka, T. (2002) *Kitsch and art*. Pennsylvania: Penn State University.
- Kuş, E. (2007). *Nicel-nitel araştırma yöntemleri sosyal bilimlerde araştırma teknikleri nicel mi? nitel mi?* Ankara: Anı.
- Lukacs, G. (1988). *Estetik III*. (A. Cemal, Çev.). İstanbul: Payel.
- Lull, J. (2001). *Medya iletişim kültürü*. (N. Güngör, Çev.). Ankara: Vadi.
- Malinowski, B. (1990). *İnsan ve kültür*. (M. F. Gümüş, Çev.). Ankara: Verso.
- Marcuse, H. (1986). *Tek boyutlu insan*. (A. Yardımlı, Çev.). İstanbul: İdea.
- Matisse, H. (1953). *The snail* [Painting]. Retrieved from <http://www.tate.org.uk/art/artworks/matisse-the-snail-t00540>
- Memiş, E. (2002). *Kaynayan kazan Ortadoğu*. Konya: Çizgi.
- Meriç, C. (1986). *Kültürden irfana*. İstanbul: İhsan.
- Mutlu, E. (2004). *Televizyonu anlamak*. Ankara: Ayraç.
- Oktay, A. (1995). *Türkiye’de popüler kültür*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Oktay, A. (2002). *Popüler kültürler*. İstanbul: İletişim.
- Oskay, Ü. (2008). *Popüler kültür ve iletişim*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Özgiraz, A. (2003). *Modernleşme teorileri ve postmodern durum*. Konya: Çizgi.
- San, İ. (1983). *Sanat eğitimi kuramları*. Ankara: Tan.
- Satar, B. (2007). *Popüler kültür ve tekrarlanan imajlar*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Saybaşılı, N. (1998). *İngiltere’de pop-sanat*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Serdar, Z. (2001). *Postmodernizm ve öteki, batı kültürünün yeni emperyalizmi*. (G. Kaçmaz, Çev.). İstanbul: Söylem Yayınları.
- Sevil, M. (1999). *Türkiye 'de modernleşme ve modernleştiriciler*. Ankara: Vadi.
- Sezal, İ. (2003). *Sosyolojiye giriş*. Ankara: Martı.
- Söylemez, S. (2004, Nisan). *Sanat eğitimiinde yeni yaklaşımlar*. Sanat Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Sözen, E. (2001). Popüler kültür ve retoriği: Sahiplik içinde yokluk, rağbette olma ve sağduyu bilgisi. *Doğu Batı Dergisi*, 15(5), 55-66.
- Stuart, D. (1921). *Lucky strike* [Painting]. Retrieved from [https://en.wikipedia.org/wiki/Stuart_Davis_\(painter\)#/media/File:Davis_Stuart_Lucky_Strike_1921.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Stuart_Davis_(painter)#/media/File:Davis_Stuart_Lucky_Strike_1921.jpg)
- Şahiner, R. (2013). *Sanatta postmodern kırılmalar*. Ankara: Ütopya.
- Şaylan, G. (1999). *Postmodernizm*. Ankara: İmge.
- Tan, E. (2011). *Günümüz sanat eğitimi anlayışının görsel sanatlar öğretmen adaylarına yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tezcan, M. (1997). *Gençlik sosyolojisi ve antropolojisi araştırmaları*. Ankara: Eğitim.
- Turani, A. (2003). *Çağdaş sanat felsefesi*. İstanbul: Remzi.
- Turani, A. (2010). *Dünya sanat tarihi*. İstanbul: Remzi.
- Türkdoğan, T. (2004). *Çağdaş sanat*. Ankara: Piramit.
- Ünver, E. (2002). *Sanat eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Warhol, A. (1962). *Coca-cola 3 bottles* [Painting]. Retrieved from http://www.adbranch.com/andy-warhols-coca-cola-paintings/coca-cola_andy_warhol_3_bottles/
- Warhol, A. (1962). *Marilyn diptych* [Painting]. Retrieved from <https://www.khanacademy.org/humanities/art-1010/pop/art-1010-warhol-marilyn-diptych>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yıldız, Ş. (2005). *Dil, kültür, iletişim ve medya*. Ankara: Sinemis.

Yılmaz, M. (2006). *Modernizmden postmodernizme sanat*. Ankara: Ütopya.

Yücel, B. (2009). *Popüler kültürün sanat eğitime etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.



EKLER

Ek 1. Araştırma İzin Yazısı

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine devam eden Ceyhun VURUCU isimli öğrencinizim, Yrd. Doç. Dr. Nuran SAY danışmanlığında, "Sanat Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarında Eğitim Alan Öğrencilerin Popüler Kültürden Etkilenme Durumları" başlıklı yüksek lisans tez araştırmam için Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile görüşme yapmak istiyorum.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

07.06.2016

Ceyhun VURUCU

Adres: Gazi mah. Dilmen sok. 15/3

Yenimahalle/ANKARA

İletişim: 0533 558 56 41

Ek 2. Araştırma İzin Onay Yazıları

Evrak Tarih ve Sayısı: 20/10/2016-E.124496



T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığı



Sayı : 89377925-044-
Konu : Anketler(Ceyhun VURUCU)

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 29/09/2016 tarihli ve 17311665-044- 112913 sayılı yazı,

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Ceyhun VURUCU'nun Yrd.Doç.Dr. Nuran SAY'ın danışmanlığında yürütmüş olduğu "Sanat Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarında Eğitim Alan Öğrencilerin Çalışmalarında Popüler Kültürden Etkilenme Durumları" konulu tezi kapsamında uygulama yapma isteği Dekanlığımızca uygun görülmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim

e-imzalıdır
Prof. Dr. Rabia SARIKAYA
Dekan V.

EK :
1

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi 06500 Teknikokullar/ANKARA
Tel:202 8090-91-92 Faks:223 8693
e-Posta :gef@gazi.edu.tr İnternet Adresi :http://gef.gazi.edu.tr/

Bilgi için :Özcan Göksu
Bilgisayar İşletmeni
Telefon No :03122028090

Evrak Tarih ve Sayısı: 18/10/2016-E.123385



T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölüm Başkanlığı



Sayı : 87908266-044-
Konu : Anketler (Ceyhun VURUCU)

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : a) 30/09/2016 tarihli ve 89377925-044- 113407 sayılı yazı,
b) 14/10/2016 tarihli ve 84355210-044- 121431 sayılı yazı,

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim - İş öğretmenliği Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ceyhun VURUCU 'nun Yrd. Doc. Dr. Nuray SAY danışmanlığında yürüttüğü "Sanat Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarında Eğitim Alan Öğrencilerin Çalışmalarında Popüler Kültürden Etkilenme Durumları " hakkındaki anket çalışması ile ilgili Bölümümüz Resim – İş Eğitimi Anabilim dalında öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerine anket uygulama isteği ilgili Anabilim Dalımız ve Bölüm Başkanlığımızca uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. İsmet DOĞAN
Bölüm Başkanı V.

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü 06500
Teknikokullar/ANKARA
Tel:0 (312) 202 24 76 Faks:213 17 88
e-Posta :gef@gazi.edu.tr İnternet Adresi :http://gef-guzelsanatlar.gazi.edu.tr/

Bilgi için :Yeliz Temiz
Bölüm Sekreteri

Ek 3. Görüşme Formu

Görüşme Kabul Formu

Araştırma Konusu:

Sanat(Resim İş)Eğitimi Alan Öğrencilerin Popüler Kültürden Etkilenme Durumları

Tarih:

Saat:

GİRİŞ

Merhaba benim adım Ceyhun Vurucu, Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde yüksek lisans eğitimi almaktayım. Sanat eğitimi alan öğrencilerin popüler kültürden etkilenme durumları üzerine bir araştırma yapıyorum ve sizinle sanatsal çalışmalarınızın yaratım süreçleriyle ilgili olarak konuşmak istiyorum.

Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım.

Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

Görüşme verilerini daha sağlıklı kazanabilmek adına görüşme sürecini kaydetmek istiyorum. Sizce bir sakıncası var mı?

Bu görüşmenin yaklaşık yirmi dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak isterim.

Görüşme Soruları

1. Popüler kültür ve popüler sanat denilince ne anlıyorsunuz?
2. Popüler kültür denildiğinde aklınızda çağrışım yapan sözcükler nelerdir?
3. Günümüz popüler kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

Sonda: *İnsana,*

Sanata,

Kültüre,

Sosyal yaşama etkileri nelerdir?

4. Sanatsal çalışmalarınızın oluşum sürecinde popüler kültürün etkisi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

5. Sanatsal çalışmalarınızın konu seçimlerinde popüler kültürün etkisi olduğunu düşünüyor musunuz, nasıl?

Sonda: *Eleştirel düşünme,*

Yaratıcı düşünme,

Entelektüel düşünme,

Duyarlı olma,

Seçici olma,

Değer yargılarının farkında olma durumları bakımından etkileri nelerdir?

6. Sanat eğitimi açısından bakıldığında popüler kültürün olumlu ya da olumsuz etkileri olduğunu düşünüyor musunuz, neden?



GAZİ GELECEKTİR...